THE PAPER IN THIS BOOK IS BRITTLE
AND CANNOT BE REPAIRED.

Please open and close the protective
covering with care.
Please handle the pages with care.

THIS ITEM DOES NOT CIRCULATE

Treas Leabha Saeoilge na mBráthar Críostaíoil.

BOSTON COLLEGE LIBRARY
CHESTNUT HILL, MASS.

Baile Átha Cliath:

M.H. Mac an Ṡoill 7 a Ṁac.

PB1223
.B722

PB
1223
.C477

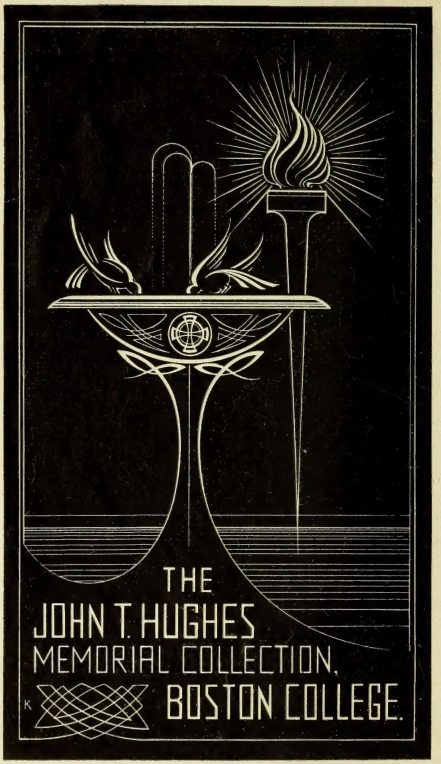
THE
JOHN T. HUGHES
MEMORIAL COLLECTION,
BOSTON COLLEGE.
K

Digitized by the Internet Archive
in 2015

https://archive.org/details/treasleaargaeilg00chri

Cóir Muinte na Saeoilse
ó sna braitrib Criostamla
An Céad Cairt

Treas leabhar Gaeilge na mBráthar Críostaí.

BOSTON COLLEGE LIBRARY
CHESTNUT HILL, MASS.

Baile Átha Cliath.

M.H. Mac an Ghoill agus a Mhac.

PB
1223
.C477

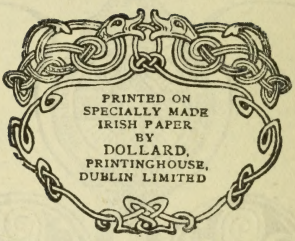

231220

PREFACE.

THE object aimed at in this little book is to impart a knowledge of the Declensions of Irish Nouns and Adjectives through the medium of conversational lessons. The bare bones of Grammar are clothed in living language. In working through the lessons the Christian Brothers' chart is indispensable. The principal features of the work are :—Few Rules —Much Practice on them—Rules easily deduced—a variety of exercises on the Comparison of Adjectives—Prepositional and Adverbial Phrases introduced in an attractive way—Practice in the counting of persons and things—Hundreds of Place Names are given ; as well as some Irish proverbs and riddles. The verb " to be " is then introduced, and just enough of it given to enable the young student to read with ease and pleasure the short stories and dialogues which follow in Part IV.

Part V. contains one hundred questions and answers based on *one* section of the Chart. This is done with a view of encouraging teachers to form scores of questions of a kindred nature on the other parts of the Chart.

It is to be hoped that the Book will serve as an educational bridge by means of which the pupils in the lower standards may pass on to the study of the language in the higher grades.

CLÁR.

	Leaṫanaċ
Múineaḋ na Tuiṡeal	1
Téarmaí	5

CUID A HAON.—AN TAIMM.

An Ċéad Díoċlaonaḋ	6
„ Dara Díoċlaonaḋ	15
„ Tríar Díoċlaonaḋ	23
„ Ceaṫramaḋ Díoċlaonaḋ	31
„ Cúigeaḋ Díoċlaonaḋ	39
Gan Riaġail	46
Táible an Anma	51

CUID A DÓ.—AN TAIDIAĊT.

An Ċéad Díoċlaonaḋ	54
„ Dara Díoċlaonaḋ	60
„ Tríar Díoċlaonaḋ	67
„ Ceaṫramaḋ Díoċlaonaḋ	70
Céimeanna Coinḋeilge	73
Táible an Aidiaċta	95

CUID A TRÍ.—NA HUIMREAĊA, AN RÉAMFOCAL AGUS AN DOIBRIAṪAR.

Ag Cóimaireaḋ	101
An Réamfocal	107
An tAimm-bhriaṫarṫa	114
An Doibhriaṫar	115

Ní Raib, níl, ní beiḋ	120
Do bíoḋ, ní bíoḋ	121
Má	122
Dá mbéaḋ, do béaḋ, ní béaḋ	122

CUID A CEAṪAIR.

Sgéalta beaga agus Cóimráiḋte	125

CUID A CÚIG.

Céad Ceirt	148

Múinteap na Tuipil map péo :—

An Tuiseal Ainmneać.

(I.)

Báo ipeaó é pin, nać eaó ? Ipeaó.
Báo eile ipeaó é pin, nać eaó ? Ipeaó.
Map pin, **báid** ipeaó iao poin.
Cá bpuil na báid ? Táid piao ap an loć.
An le Liam na báid ? Ip leip.
Tearbáin dom na báid. Sin iao na báid.

(II.)

Tearbáin dom puinneog. Sin puinneog.
Ubpuil puinneog eile pa pcoil ? Tá.
Má'p puinneog í peo agup má'p puinneog í pin,
—**puinneoga** ipeaó iao poin.
Tearbáin dom na puinneoga. Sin iao iao.
Ubpuil na puinneoga ápd ? Táid.
Ubpuil na puinneoga leaćan ? Táid.
Ubpuil na puinneoga dúnta ? Nílid.

(III.)

Ubpuil peipm ag Séamup ? Tá.
Map pin, peipmeóip ipeaó Séamup.
Peipmeóip ipeaó Tomáp, nać eaó ? Ipeaó.
Peipmeóip eile ipeaó Mićeál, nać eaó ? Ipeaó.
Peipmeóipí ipeaó Séamup agup Tomáp agup Mićeál,
nać eaó ? Ipeaó.
Ubpuil na peipmeóipí pin ag obaip ? Táid.

(IV.)

Páirde ireaḋ Úna, naċ eaḋ ? Ireaḋ.
Páirde eile ireaḋ Muirir, naċ eaḋ ? Ireaḋ.
Páirde agur páirde—rin **páirdí.**

Cé hiad na páirdí ? Siad **Úna agur Muirir** na **páirdí.**

Ḃfuil na **páirdí** ar **rcoil** ? Níliḋ, **táid** riad ra ṗáirc agur iad ag imirt.

Ḃfuil na **páirdí** ar an luarcán ? Níl aċ aon ṗáirde amáin ar an luarcán.

(V.)

Sin deárna. Sin deárna eile.
Sin iad mo **ḋeárnanna.**

Tearbáin dom do ḋeárnanna. Sin iad mo ḋeárnanna.

Ḃfuil do ḋeárnanna glan ? Táid.

An tuiseal gceineamnaċ.

(I.)

Sin garrún. Sin é a ċeann.
Sin é ceann an **ġarrúin.**

Sin bád. Tá reol ra ḃád.
Sin é reol an **ḃáid.**

(II.)

Cad é an rud é rin ? Póca ireaḋ **é.**
Cad é an rud í reo ? Caróg ireaḋ **í.**
Mar rin, póca **caróige** ireaḋ é rin.

Cad é an rud é seo ? Dorca ireadh é.
Cad 'tá sa dorca ? Tá caile ann.
Dorca **caile** ireadh é sin.

(III.)

Capall ireadh é sin, nach eadh ? Ireadh.
Cé leis an capall ? Is le Séamus an capall.
An seisméoir Séamus ? Ireadh.
Mar sin, capall **seisméora** ireadh é sin.

Cé h-é atá sa dáo ? Sé Liam atá sa **dáo**.
Cé h-é an garsún sóin ? Sin é Art.
Mac do Liam ireadh Art. Dádóir ireadh Liam.
Sé Art mac an **dádóra**.

(IV.)

Coinín ireadh é sin, nach eadh ? Ireadh.
Nach í sin a chuar ? Sí.
Sin í cluar an **choinín**.

Sin dorca. Sin é a dárr.
Sin é dárr an **dorca**.

(V.)

Eochair ireadh í sin, nach eadh ? Ireadh.
Sáinne ireadh é sin.
Sáinne eochrach ireadh é sin.

Sin í mo theanga. Sin é a dárr.
Sin é dárr mo **theangan**.

An tuiseal tabhartach.

(I.)

Cá bhfuil an t-éan ? Tá sé **ar** an gcrann.
Cá bhfuil liam ? Tá sé **sa** bád.
Cá bhfuil an capall dubh ? Tá sé **ag** an ndorsa.

(II.)

Cá bhfuil an bord ? Tá sé **ag** an bhfuinneoig.
Tá bhrian **sé'**n ngéig, ná fuil ? Tá.
Bhfuil póca **i** do chóta, a Seáin ?

(III.)

Bhfuil an bean ag cainnt **leis** an fhiosadóir ? Tá.
Bhfuil caipín **ar** an mbuachaill seo ? Tá.
Bhfuil éisg **ins** an loch ? B'fhéidir go bhfuil.

(IV.)

Cá bhfuil Taidhg agus Máire ? Táid siad **ag** an teine.
Tá an long seo ag teacht **ó'**n bhfairrge.
Cá bhfuil an cat ? Tá sé **ar** an mála.

(V.)

Cá bhfuil an bád seo ? Tá sé **ar** an abhainn.
Bhfuil an long seo ag teacht **go** hÉirinn ? Tá.
Tá singinn **i** mo dheárnainn agam.

téarmaí.

Aidiacht, adjective.
Aimsear, tense.
Ainm, noun.
A. bhriathartha, verbal noun.
Athrughadh, change.
Briathar, verb.
Ceacht, a lesson.
Céim, degree.
an bun-céim, positive degree.
an breis-céim, compar. degree.
an t-sár-céim, super. degree.
Céimeanna coimhdeilge, degrees of comparison.
Cleachtadh, exercise.
Consonn, consonant.
Ceist, question.
Díochlaonadh, declension.
Doibhriathar, adverb.
Freagra, answer.
Guth, vowel.
Innscin, gender.
Fir-innscin, masculine.
Bain-innscin, feminine.
Réamh-focal, preposition.
Riaghail, rule.
Sompla, example.
Táible, paradigm.
Tuiseal, case.
t-ainmneach, Nom. Case.
t-gheineamhnach, Gen. Case.
t-tabharthach, Dat. Case
t-gairmeach, Voc. Case.
Uimhir, number.
U. uathaidh, Singular Number.
U. iolraidh, Plural Number.

CUID A HAON—AN AINM.

An ċéad díoċlaonaḋ.

Somplaí: báḋ, aral, capall, ualaċ.
Innrcin: Fir-innrcin doiḃ go léir.
Conran leaṫan i n-deireaḋ gaċ focail.

		Uiṁir Uaṫaiḋ.	Uiṁir Iolraiḋ.
Tuireal	ainmneaċ	báḋ	báiḋ
,,	geineaṁnaċ	báiḋ	báḋ
,,	taḃarṫaċ	báḋ	báḋaiḃ
Tuireal	ainmneaċ	capall	capaill
,,	geineaṁnaċ	capaill	capall
,,	taḃarṫaċ	capall	capallaiḃ
Tuireal	ainmneaċ	mullaċ	mullaiġe
,,	geineaṁnaċ	mullaiġ	mullaċ
,,	taḃarṫaċ	mullaċ	mullaiġiḃ
Tuireal	ainmneaċ	mairnéalaċ	mairnéalaiġ
,,	geineaṁnaċ	mairnéalaiġ	mairnéalaċ
,,	taḃarṫaċ	mairnéalaċ	mairnéalaċaiḃ

Tuiseal ainmneaċ.

Uiṁir Uaṫaiḋ.	Uiṁir Iolraiḋ.	Uiṁir Uaṫaiḋ.	Uiṁir Iolraiḋ.
báḋ	báiḋ	cnoc	cnuic
crann	crainn	rac	raic
garrún	garrúin	leaḃar	leaḃair
capall	capaill	rcamall	rcamaill
gort	guirt	béal	béil
cat	cait	umar	umair
aral	arail	fear	fir
peann	pinn	cireán	cireáin

Gaṁrún ireaḋ Peadar, naċ eaḋ ? Ireaḋ.
Gaṁrún eile ireaḋ Art, naċ eaḋ ? Ireaḋ.
Má ireaḋ, gaṁrúin ireaḋ Peadar agus Art.

1. Tá an ḟear ag an teine agus é ag léiġeaṁ.
2. Tá na fir ra ġort agus iad ag obair.
3. Tá na báid ar an loċ.
4. Tá na cnuic an-árd.
5. Níl ceamaill ar an gcnoc anoir.
6. Tá na capaill agus an t-aral ra ṁaċa.
7. Tá na raic ra triopa.
8. Tá crann ag ḟár ag an réipéal.
9. Tá guirt ar an gcnoc úd tall.
10. Tá leaḃair agus pinn ar an mbord.
11. Tearbáin dom na cireáin. Sin iad iad.
12. Cé hiad roin ag an gcalaḋ ? Sin iad na mairnéalaiġ.

" Tá ré a' ḟearṫainn," arr' an capall,
" Tá, go díreaċ," arr' an ḃó,
" Lá ḃreáġ aoiḃinn," arr' an ċaora,
" Siúd ċun an ċlaiḋe rin," arr' an gaḃar.

Tuiseal Gineaṁnaċ. (Uiṁir Uaṫaiḋ).

báid	crann báid	crann an ḃáid
bóṫar	taoḃ bóṫair	taoḃ an ḃóṫair
cuan	béal cuain	béal an ċuain
carúr	ceann carúir	ceann an ċarúir
capall	rrian capaill	rrian an ċapaill
gaṁrún	leaḃar gaṁrúin	leaḃar an ġaṁrúin
dorar	glar dorair	glar an dorair
aral	earball arail	earball an arail
reol	báṁ reoil	báṁ an t-reoil
réipéal	cror réipéil	cror an t-réipéil
rac	béal raic	béal an t-raic

cat	ceann cait	ceann an ċait
éan	ceol éin	ceol an éin
leabar	clúdaċ leabair	clúdaċ mo leabair
béal	lán béil	lán mo béil
ionar	póca ionair	póca d'ionair
gort	féar guirt	féar a ġuirt
carabat	dat carabait	dat a ċarabait

Cleaċtaḋ. (Tuiseal Ginearamnaċ).

Cé h-é rin atá ra bád ? Sin é Liam.
Cé leir an bád roin ? Is le Liam é.
Nać é Liam fear an báid ? Sé, gan amhras.

Cé h-é rin atá 'n-a ṡearamh ag an loċ ? Sin é Art.
An é Liam a aṫair ? Sé, is dóċa.
Nać é Art mac an ṡir atá ra bád ? Sé.

Tearbáin dom an cnoc. Sin é an cnoc.
Tearbáin dom a bárr. Sin é a bárr.
Nać é rin bárr an ċnuic ? Sé.

---

1. Ḃfuil béal an arail duḃ ? Níl, tá sé bán.
2. Cá ḃfuil béal an ċapaill ? Istiġ sa ṁála.
3. Cé h-é fear an báid ? Sé Liam fear an báid.
4. Cé h-é fear an ṡoṫair ? Sé Ḃrian fear an ṡoṫair.
5. Tearbáin dom capall an ġarrúin. Sin é é.
6. Tearbáin dom earball an arail. Sin é é.
7. Ḃfuil Ḃrian i lár an ḃóṫair ? Níl, ać i lár an ċarráin.
8. Ciaca muileann nó tiġ soluir é rin ? Tiġ soluir, gan amhras.
9. Nać é rin Cnoc an Taisḃ ? Níl ṡior agam.
10. Cá ḃfuil fear an ṁuilinn ? In a ṫiġ féin, is dóċa.

11. Ḃfuil tiġ liam ar ḃárr an ċnuic? Níl, tá ré ar ṫaoḃ an ḃóṫair.
12. Ḃfuil an báḋ beag ag béal an ċuain? Níl, tá ré ag béal an trṡuṫáin.
13. Ḃfuil "Fáilte an Aingil" agat, a Ṫomáir? Tá, a ḋuine uasail.
14. Ḃfuil ualaċ gual ra ġaltán? Is ḋóċa go ḃfuil.
15. Cá ḃfuil tiġ an tragairt? Ní ḟeadar.
16. Cad é an ragar báiḋ é sin? Báḋ seoil ireaḋ é.

Cad ḋéanfaḋ mac an ċait aċ luċ a ṁarḃuġaḋ? (Sean-ḟocal).

Claiḋe ṙaṁṁaiḋ nó falla ġeiṁṁiḋ ní ḃíonn sé ḋuan. (Sean-ḟocal).

Is trua ġan feata an ṁaoin agam (Aṁṁán).

Ḃí liúġ gaċ ṙiṙ aca caol ánḋ, aċ an-ċeólṁar. (Eiriṙt).

Tuiseal Gineaṁnaċ. (Uiṁir Iolraiḋ).

fear na gcapall	maḋra na ḃfear
tiġ na mbáḋ	tiġ na mboċt
arḃar na ngort	fear na mbáḋ
gort na nḋún	ceol na n-éan
cinn na gcapall	pinn na ngarrún
báiḋ na ḃfear	glair na nḋorar
guirt na gcnoc	fir na ṙoṫar

Cé leis an capall duḃ? Is le Séamus é.
Cé leis an capall bán? Is le Séamus é.
Máireaḋ, sé Séamus fear na gcapall.

Cé leis an bád sóin ? Is le Liam é.
Cé leis an bád eile ? Is le Liam é.
Mar sin, sé Liam fear na mbád.

Cé leis an madra sóin ? Is le Tomás é.
An le Tomás agus Micéál é ? Is dóca gur leo.
Máireaḋ, sin é madra na bfear.

CLEACTAD. (TUISEAL GEINEAMNAC).

1. Cé h-é fear na gcapall ? Sé Séamus fear na gcapall.
2. Cé h-é fear na mbád ? Sé Liam fear na mbád.
3. Tearbáin dom madra na bfear ? Féach ! Sin é é.
4. Nach é sin Tig na mBoct ? Ní h-é. Sin é Tig na mBád.
5. Nach í Éire "Oileán na Naoṁ" ? Sí, gan aṁras.
6. Cé h-iad fir na hoctar ? Tá Brian ar duine aca. Ní feadar cé h-é an fear eile.
7. Bfuil earbaill na gcapall dub ? Tá ceann aca dub agus an ceann eile bán.
8. Tearbáin dom crann na mbád. Sin iad crann na mbád.
9. Cá bfuil "Carraig na bFear" ? Tá sí i gConndae Corcaige.
10. Tearbáin dom barrai na gcnoc. Sin iad barrai na gcnoc.
11. Tearbáin dom "Dún na nGall." Sin é é.
12. An maith leat ceol na n-éan ? Is maith.
13. Bfuil Tig na mBráthar ar thaob an bóthair ? Tá.

Capall beag na mbonn mór,
Capall mór na mbonn mbeag. (Sean-focal).
Cogar na nAingeal. (Aṁrán).

Tuiseal Tabhartach. (Uimir Uataidh).

ag dorar	ag an ndorar	Fan ag an ndorar, a Liam.
ag capall	ag an gcapall	Bhfuil mála ag an gcapall ? Tá.
ar bárr	ar an mbárr	Cad tá ar an mbárr?
ar talamh	ar an dtalamh	Tá madra ar an dtalamh.
fé chrann	fé'n gcrann	Tá Úna fé'n gcrann.
fé bord	fé'n mbord	Tá an t-uirlár fé'n mbord.
le fear	leis an bfear	Tá Brighid ag cainnt leis an bfear.
le clog	leis an gclog	Éirt leis an gclog.
ar umar	ar an umar	Tá sé ag ól ar umar.
ar póca	ar an bpóca	Tóg do peann amach ar do póca.
ó dorar	ó'n ndorar	Tá sé ag teacht ó'n ndorar.
ó bád	ó'n mbád	Níl Liam ag snámh ó'n mbád.
i mbád	sa bád	Tá Liam sa bád fós.
i ngort	sa gort	Tá Tomás sa gort.

Cleachtadh. (Tuiseal Tabhartach).

1. Bhfuil Séamus ag obair leis an gcapall anois ? Níl.
2. Bhfuil Muirir ag imirt leis an madra ? Níl.
3. Bhfuil Peadar ag cainnt le Séamus ? Níl, tá sé ag ól.
4. An mbíonn Taidhg ar fochar ? Ní bíonn, an fear bocht !
5. Bhfuil an capall mór ag féachaint ar an ndorar ? Níl.
6. Bhfuil túrna ag Cáit ? Níl, ach tá meadar aici.

7. Ḃfuil leaḃaṙ aġ Taḋġ? Níl, aċ tá páipéaṙ aige.
8. Ḃfuil an t-aṙal aġ iṫe aṙ mála? Níl, aċ ó'n ḋtalaṁ.
9. Ḃfuil an cat aġ teaċt aṙ an mála? Níl, ġo deiṁin.
10. Ḃfuil an t-aṙal aġ ḋul ḋo'n umaṙ? Níl, ḟóṙ.
11. Ḃfuil folur aġ teaċt ó'n léaṙ-maṙa anoiṙ? Níl ġo deiṁin, tá láṙ an lae ann.
12. Ḃfuil Aṙt aġ ḋul iṙteaċ ṙa ḃáḋ? Níl.
13. Ḃfuil Ḃṙian aġ ḋul iṙteaċ ṙan uiṙce? Níl ġo deiṁin, ní amaḋán é.
14. Ḃfuil Taḋġ aġ léiġeaṁ ḋó féin? Iṙ deacaiṙ a ṙáḋ.
15. Ḃfuil aiṫne aġ Máiṙe aṙ Ṫaḋġ? Tá, ṙeanaiṫne.

Ḃíonn bláṙ aṙ an mbeaġán. (Sean-ḟocal).

Cainnt leiṙ an ġcapall aġuṙ an capall 'n-a ċodlaḋ. (Sean-ḟocal).

Ní ṫaġann an cṙúiṙcín ṙlán ó'n ḋtobaṙ i ġcóṁnuiḋe. (Sean-ḟocal).

Iṙ áil leiṙ an ġcat an t-iaṙc,
Aċ ní áil leiṙ a ċoṙa a ḟliuċaḋ. (Sean-ḟocal).
"Eiṙiġ i náiṙḋe aṙ an eaċ, a ṙíġ." (Eiṙiṙt).

Tuiseal Taḋaṙṫaċ. (Uiṁir Iolraiḋ).

le feaṙaiḃ	leiṙ na ḟeaṙaiḃ
le capallaiḃ	leiṙ na capallaiḃ
aṙ ċṙannaiḃ	aṙ na cṙannaiḃ
i leaḃṙaiḃ	i ṙna leaḃṙaiḃ
le peannaiḃ	leiṙ na peannaiḃ
i ġcireánaiḃ	i ṙna cireánaiḃ

i mbádaiḃ	i ṡna báḋaiḃ
fé ċṙannaiḃ	fé ṡna ṡṙannaiḃ
fé ṡcamallaiḃ	fé ṡna ṡcamallaiḃ
ar ċapallaiḃ	ar na capallaiḃ
fé ḃoṙḋaiḃ	fé ṡna boṙḋaiḃ
ar umaṙaiḃ	ar na h-umaṙaiḃ

Cleaċtaḋ. (Tuiseal Taḃarṫaċ).

1. Ḃṙuil Cáit ag cainnt leir na ḟeaṙaiḃ atá ṡa ġoṙt? Níl, tá sí ag cainnt le h-Íde.
2. Ḃṙuil an maċa lán de ċapallaiḃ? Níl.
3. Ḃṙuil cṙainn ar na báḋaiḃ atá ar an loċ? Tá cṙann ar ċeann aca.
4. Cad tá i ṡna ṡacaiḃ? Tá plúr ionnta.
5. Ḃṙuil ṡeolta ar na cṙannaiḃ? Tá, ar ċuid aca.
6. Ḃṙuil Tomás agus Míċeál ar ṡoṫaṙaiḃ? Níliḋ, go deiṁin.
7. Ḃṙuil Gaeḋilg i ṡna leaḃṙaiḃ? Tá.
8. Ḃṙuil páipéar Ṫaiḋg lán de ṙgéalaiḃ? Tá, is ḋóċa.
9. Ḃṙuil do leaḃar lán d'ḟoclaiḃ? Tá.
10. Cad tá i ṡna cireánaiḃ? Ní ḟeadar do'n doṁan.
11. Ḃṙuil na ṙis ag obair le coṙṙánaiḃ? Níliḋ, táid ṙiad ag obair le ṙṙealaiḃ.
12. Cé h-iad na daoine atá 'n-a ṡuiḋe ar ṡtóilaiḃ? Siad Máire agus Nóṙa iad.
13. Cad tá ag ḟáṙ i ṡna ġoṙtaiḃ? Is deacair a ráḋ ar ṡo.
14. An mbíonn ṡcamaill ar na cnocaiḃ? Bíonn go minic.
15. Ḃṙuil an boṙca lán de ḟeannaiḃ? Níl.
16. Cad é an dad atá ar na ṡcamallaiḃ? Tá dad bán oṙṫa.

17. Cé atá "lán de ghráthaibh?" Tá Muire, Máthair Dé.

An ghaoth andeas bíonn sí tais,
Is cuireann sí nath ar fhíoltaibh.
An ghaoth aniar bíonn sí fial
Is cuireann sí iarc i líontaibh. (Sean-focal).

Aoinne der na reacht rinnfeasaibh a tháinig nóimam. (Séadna).

Bí aithne ag Caoilte ar na bóithribh. (Niamh).

Daoine.	Seaghán Mac an Bháird	Domhnall Ó Conaill
	Cormac Mac Airt	Eóin Mac Néill
	Fionn Mac Cumhaill	Éamonn Mac Gearailt
	Eoghan Ó Raghallaigh	Fionán Mac Coluim
	Séamus Ó Dubhgaill	Seaghán an Díomais
	Cú-Chulainn	Míchéál Ó Cléirigh
Áiteanna.	Cluain Tairbh	Dún na nGall
	Cill Ruis	Cathair na Marc
	Sráid an Mhuilinn	Carraig na bFear
	Dún Garbháin	Baile Seadán
	Baile an Chairteáin	Baile na gCrann
	Cnoc an Iolair	Gleann na Smól
	Mullach an Airfinn	Gleann na nGealt
	Sliabh an Iarainn	Móin na mBráthar
	Corrán Tuathail	Liosr na gCat
	Inis Cathaigh	Oileán na Naomh
	Dún an Óir	Cnoc na Manach
Rudaí.	Dia Sathairn	Carán na Naomh
	Dia Domhnaigh	Solus na nGaedheal
	Tigh na mBocht	Meadhón Fóghmair
	Fear an Phuirt	Fear na gCor
	Clairdeamh Soluis	Fear na Méaracán
	Lá na nAmadán	Caradh an tSúgáin

An dara díoclaonaḋ.

Somplaí : Bróg, géag, caróg, rcoil, rúil.
Innrcin : Dain-innrcin dóiḃ go léir.

	Uiṁir Uaṫaiṙ.		Uiṁir Iolraiṙ.
t. ainmneaċ	caróg	+a	carógа
t. geineaṁnaċ	carúige		caróg
t. taḃarṫaċ	caróig		carógaiḃ
t. ainmneaċ	géag	+a	géaga
t. geineaṁnaċ	géige		géag
t. taḃarṫaċ	géig		géagaiḃ
t. ainmneaċ	rcoil		rcoileanna
t. geineaṁnaċ	rcoile		rcoileanna
t. taḃarṫaċ	rcoil		rcoileannaiḃ
t. ainmneaċ	páirc		páirceanna
t. geineaṁnaċ	páirce		páirceanna
t. taḃarṫaċ	páirc		páirceannaiḃ

Tuiseal ainmneaċ.

U. Uaṫaiṙ	U. Iolraiṙ.	U. Uaṫaiṙ.	U. Iolraiṙ.
ceairc	cearca	bróg	bróga
rpeal	rpeala	caróg	caróga
cor	cora	báḃóg	báḃóga
láṁ	láṁa	orḋóg	orḋóga
cluar	cluara	ṗéaróg	ṗéaróga
rcuab	rcuaba	ṗuinneog	ṗuinneoga
rúil	rúile	páirc	páirceanna
		rcoil	rcoileanna

Sin í an ċeairc ; rin iad na cearca.
Sin í an rpeal ; rin iad na rpeala.
Sin í mo ṙúil ; rin iad mo ṙúile.

Tá na bróga dub.
Tá na rúite dúnta.
Tá na cora ar an urlár.
Tá an ḟuinneog mór. Tá na ḟuinneoga glan.
Sin í mo lámh ḋeas. Sin iad mo lámha.
Sin iad do ċluasa. Sin iad mo ċluasa.
Tá bus gcaróga oraib.
Níl ḟéaróga oraib.
Tá na páirceanna glas. Tá an ṗáirc glas.

"O! na cora móra! Na cora móra! Conus ḟéadan an ḟaṫaċ boċt ruḃal i n-aon ċor leó!" (Eiriṁt).

"Agus das ndó, ní cora atá ionta anois aċ crúba." (Eiriṁt).

Tuiseal Gineamhnaċ. (Uimir Naṫaiḋ).

fseal	crann fseile	crann na fseile
ceasc	gob circe	gob na circe
caile	borca cailce	borca na cailce
scoil	doras scoile	doras na scoile
súil	radharc súile	radharc na súile
Sruan	solus Sréine	solus na Sréine
long	seol luinge	seol na luinge
cluas	bárr cluaise	bárr na cluaise
páirc	féar páirce	féar na páirce
muc	earball muice	earball na muice
lámh	méar láimhe	méar na láimhe
slat	bun slaite	bun na slaite
bróg	iall bróige	iall na bróige
caróg	póca caróige	póca na caróige
oróg	bárr oróige	bárr na h-oróige
ḟuinneog	sloine ḟuinneoige	sloine na ḟuinneoige.

CLEACTAD. (TUISEAL GEINEAMHNAC).

Fuinneog ireadh í sin, nach eadh ? Ireadh.
Scoil ireadh í seo, nach eadh ? Ireadh.
Nach í sin fuinneog **na scoile** ? Sí.

Cé h-é an fear atá sa mhaca ? Sé Séamus an fear.
Cé leis an ḟeirm sin ? Is le Séamus í.
Máireadh, nach é Séamus fear **na feirme** ? Sé.

Cad é an rud é sin ? Dorca ireadh é.
Cad tá sa dorca ? Tá caile ann.
Dorca **caile** ireadh é sin, nach eadh ? Ireadh.

---

1. Cé h-é fear na feirme ? Sé Séamus fear na feirme.
2. Cé h-é fear na sgeile ? Sé Tomás fear na sgeile.
3. Ḃfuil crann na sgeile díreach ? Níl, tá sé cam.
4. Ḃfuil crann na luinge cam ? Níl, tá sé díreach.
5. Nach é sin geata na páirce ? Sé.
6. Ḃfuil doras na scoile ar oscailt ? Níl, tá sé dúnta.
7. Tearbáin dom bun na sréise. Sin é bun na sréise.
8. Tearbáin dom gob na circe. Sin é é.
9. Cá ḃfuil dorca na caile ? Tá sé ar an mbord.
10. Ḃfuil leachtar na bróige buidhe ? Níl, tá sé dubh.
11. Cá ḃfuil "Carraig na Siúire ?" Tá sí ar an Siúir.
12. An "coileach gaoithe" í siúd ? Ní h-eadh go deimhin, ach crosr an tréisréil.

13. An mbíonn Taḋg ag obair ar bord luinge ?
Ní ḃíonn.
14. Ḃfuil eolas na háite sin ag Ḃrian ? Tá.

" Is dóiġ le fear na buile
Gurab é féin fear na céille." (Sean-ḟocal).
An ṁuin na muice.
Ní hé lá na gaoiṫe lá na scolb. (Sean-ḟocal).

Tuiseal Ġeineaṁnaċ. (Uiṁir Iolraiḋ).

Leaṫar na mbróg.	Duilleóga na nġéag
Tír na nÓg.	Crainn na long
Cuan na long	Guib na gcearc
Radharc na súl	Cluara na muc
Fear na bpáirc	Ialla na mbróg.
Éadaċ na gcarróg	Méaranna na láṁ.
	Feolta na long.

Ḃfuil leaṫar na bróige sin dub ? Tá.
Ḃfuil leaṫar na bróige seo dub leis ? Tá.
Mar sin, tá leaṫar na mbróg dub.

Ḃfuil radharc na súile sin go maiṫ ? Tá.
Ḃfuil radharc na súile eile go maiṫ ? Tá.
Máireaḋ, tá radharc na súl go maiṫ.

Crann sceile ireaḋ é sin, naċ eaḋ? Ireaḋ.
Crann sceile ireaḋ é sin leis, naċ eaḋ ? Ireaḋ.
Mar sin, sin iad crainn na sceal.

Cleaċtaḋ. (Tuiseal Ġeineaṁnaċ).

1. Tearbáin dom crainn na sceal. Sin iad iad.
2. Ḃfuil crainn na sceal díreaċ ? Níor, táid siad cam.
3. Ḃfuil ialla na mbróg bán ? Níor, táid siad dub.

ar ġéig	ar an ngéig	Tá an t-éan ar an ngéig.
ar ċoir	ar an gcoir	Tá bróg ar an gcoir.
ag fuinneoig	ag an ḃfuinneoig	Tá an boird ag an ḃfuinneoig
ar páirc	ar an bpáirc	Níl Nóra ar an bpáirc fós.
ar bróig	ar an mbróig	Tá iall ar an mbróig.
fé ġéig	fé'n ngéig	Tá Ḃrian fé'n ngéig.
fé láiṁ	fé'n láiṁ	Cad tá fé'm láiṁ agam ?
i bpáirc	sa páirc	Níl an ḃó sa páirc.
i mbróig	sa ḃróig	Tá an ċoi sa ḃróig.

1. Cé atá ag obair le fseil ? Tá Tomás ag obair le fseil.
2. Cé hí an páirde atá ag mirt le báḃóig ? Sí Íde an páirde.
3. Cad é an dat atá ar an mbróig ? Tá dat duḃ uirṫi.
4. Cé h-é an fear atá fé'n ngéig ? Sé Ḃrian an fear.
5. An mbíonn Cáit ag an ḃfuinneoig ? Ḃíonn anoir ir arír.
6. Cad tá 'n-a láiṁ ag Séamur ? Tá bata 'n-a láiṁ aige.
7. Cad 'tá sa luing úd ? Tá gual innti, ir dóċa.
8. Cad 'tá im láiṁ ? Ir deacair a ṡád, a ḋuine uasail.
9. Ḃfuil Muirir ar scoil anoir ? Níl, tá sé ag mirt sa ṗáirc.

4. Ḃfuil bṗóġa na mbábóġ móṙ? Níliḋ, táḋ ṙiaḋ beaġ.
5. Ḃfuil ḟuinneoġa na ṙcoiłeanna íṙeal? Níliḋ, táḋ ṙiaḋ áṙḋ.
6. Ḃfuil ṙeołta na łonġ ḋeaṙġ? Níliḋ, táḋ ṙiaḋ bán.
7. Ḃfuil łeaċaṙ na mbṗóġ buiḋe? Níł, tá ṙé ḋuḃ.
8. Ḃfuil ḋuiłłeóġa na nġéaġ buiḋe? Níliḋ, táḋ ṙiaḋ ġłaṙ.
9. Ḃfuil ṙaḋaṙc na ṙúł ġo łaġ aġat? Níł, tá ṙé ġo h-an-ṁaiṫ, buiḋeaċaṙ le Ḋia.
10. Cá ṙaiḃ "Tíṙ na nÓġ"? Iṙ ḋeacaiṙ a ṙáḋ.
11. Ḃfuil baṙṙaí na n-oṙḋóġ buiḋe aġat? Níliḋ, a ḋuine uaṙail, ní ḃím aġ caiṫeaṁ tobac.
12. Ḃfuil ṗéaṙ na bṗáiṙceanna ṙada? Ḃ'ḟéiḋiṙ ġo ḃfuil.
13. Ḃfuil ġłoine na ḃfuinneoġ bṙiṙte? Níł.

Słán iṙ céaḋ ó'n ḋtaoḃ ṙo uaim

Coiṙ Máiġ na ġcaoṙ, na ġcṙaoḃ, na ġcṙuaċ. (Słán le Máiġ).

'S ḋo ṫuġaṙ mo ċúł ḋo Ṫíṙ na nÓġ. (Teaċt Oiṙín ó Ṫíṙ na nÓġ).

Iṙ aoiḃinn ḃeiṫ aġ éiṙteaċt le cṙónán na mbeaċ. (Eiṙiṙt).

Iṙ cuma le ḟeaṙ na mbṗóġ cá ġcuiṙeann ṙé a ċoṙ. (Sean-ḟocał).

Tuiseał Taḃaṙṫaċ. (Uiṁiṙ Uaṫaiḃ).

le ṙpeił	leiṙ an ṙpeił	Tá ṙé aġ obaiṙ le ṙpeił.
le bábóiġ	leiṙ an mbábóiġ	Tá ṙí aġ imiṙt leiṙ an mbábóiġ.

10. Ḃfuil gloine inf an ḃfuinneoig? Tá, gan amhras.
11. Ḃfuil an t-éan ag eitillt ó'n ngéig fós? Níl.
12. Ḃfuil faoḃar ar fseil Mhicil fós? Ní ḋóig liom go ḃfuil.
13. An mó duilleog ar an tseamróg? Tá trí duilleóga uirṫi.
14. Ḃfuil scamall ar an fséir anois? Tá.
15. Cad d'imṫig ar ċaróig Taiḋg? Tá sí ar croċaḋ i n-áit éigin.
16. Ḃfuil solus na gréine ag teaċt isteaċ sa scoil anois? Tá, a ḋuine uasail.
17. Ḃfuil camán 'n-a láimh ag Art? Níl.

Ċóm lag le luing i gcuan gan tonn. (Sean-ḟocal).

Ní ḃíonn cúnlaċ ar ċloiċ ḟeaṫa. (Sean-ḟocal).

Ċóm ḃoḋar le cloiċ.

Tuiseal taḋarṫaċ. (uimir iolraiḋ).

le fsealaiḃ	leis na fsealaiḃ
le báḃógaiḃ	leis na báḃógaiḃ
ar ġéagaiḃ	ar na géagaiḃ
ar ċosaiḃ	ar na cosaiḃ
fé ċeapaiḃ	fé sna ceapaiḃ
fé láimhaiḃ	fé sna láimhaiḃ
i longaiḃ	i sna longaiḃ
i súiliḃ	i sna súiliḃ
ar brógaiḃ	ar na brógaiḃ
ar páipeannaiḃ	ar na páipeannaiḃ
de ċloċaiḃ	de sna cloċaiḃ
de ċarógaiḃ	de sna carógaiḃ
fé ċosaiḃ	fé sna cosaiḃ
i mbrógaiḃ	i sna brógaiḃ

Cleaċtaḋ. (Tuiseal Taḃarṫaċ).

1. Cad 'tá ag fár i gna páirceannaiḃ? Tá féar ag fár ionnta.
2. Cé 'tá ag obair le gealaiḃ? Míċeál agus Tomás.
3. Cé 'tá ag mirt le bábóglaiḃ? Tá Eiḃlín agus Íde ag mirt le bábóglaiḃ.
4. Ḃfuil éadaċ Gaeḋealaċ i gna caróglaiḃ? Tá.
5. Cad 'tá fé n-ár gcoraiḃ anois? Tá an t-urlár fúṫa.
6. Ḃfuil leaṫar maiṫ i gna bróglaiḃ? Tá.
7. Ḃfuil Taḋg agus Máire ar a nglúiniḃ anois? Níliḋ.
8. Ḃfuil éin-níḋ ar na miaraiḃ ga ċirtin? Níl.
9. Ḃfuil riḃ i nḃur gearaṁ ag na fuinneoglaiḃ? Nílimíḋ, táimíḋ i n-ár furḋe.
10. An mḃíonn Séamus ag obair i gna longaiḃ? Ní ḃíonn go deiṁin, aċ i gna páirceannaiḃ.
11. Ḃfuil coirce le n-iṫe ag na cearcaiḃ? Tá.

Ċóṁ glic leis na beaċaiḃ.

Ḃriseann an dúṫċar tríd ġúilib an ċait.

Ḃí an gsoluiġeaċt ins na gsoileanaiḃ agus na h-úrnuiġṫe ins na h-eaglaisiḃ. (Niaṁ).

Daoine.

Dia na Gloire	Seoraṁ Laoide
Brian Boroiṁe	Pádraig Mac Suiḃne
Colm Cille	Pádraig Ó Conaire
Giolla Brígde	Máire Ní Síṫe
Fearguṡ Mac Léide	

Áiteanna.	Carraig na Siúire	Át-na-long
	Daingean Uí Ċúire	Dún ar Aill
	Port Laoiġre	Caṫair Luimníġe
	Baile na h-Innre	Baile Ḃoirne
	Dún Bóinne	
	Ceann Léime	Sliaḃ na Muc
	Gleann Beiṫe	Dún na Sgiaṫ
	Log na Coille	Cnoc Firinne
	Árd na Croire	Cnoc na Cille
	Beárna Gaoiṫe	Carraig an Ime
Rudaí.	Réalt na Maṡne	Ceol Síḋe
	Cailín Aimrire	Filí na Máiġe
	Fear oibre	Coir na Siúire
	Coileaċ gaoiṫe	Connraḋ na Gaeḋilge
	Cainnt na nDéire	Lá raoire
		caiṫeaṁ aimrire

An tREAS DÍOĊLAONAḊ.

Somplaí : bádóir, feirmeóir, ceoltóir.
táilliuir, raiġdiuir, doċtúir.
beannaċt, ceaċt, cruiṫneaċt.

Innrcin : Fir-innrcin do'n ċuid ir mó aca.

	Uiṁir Uaṫairḋ	Uiṁir Iolrairḋ
t. a.	bádóir	bádóirí
t. g.	bádóra	bádóirí
t. t.	bádóir	bádóiríḃ
t. a.	beannaċt	beannaċta
t. g.	beannaċta	beannaċt
t. t.	beannaċt	beannaċtaiḃ
t. a.	bláṫ	bláṫa, bláṫanna
t. g.	bláṫa	bláṫ
t. t.	bláṫ	bláṫaiḃ, bláṫannaiḃ

t. a.	ceaċt	ceaċta, ceaċtanna
t. g.	ceaċta	ceaċt
t. t.	ceaċt	ceaċtaiḃ, ceaċtannaiḃ

Tuiseal ainmneaċ.

U. Uaṫaiḋ	U. Iolraiḋ	U. Uaṫaiḋ	U. Iolraiḋ
báḋóir	báḋóirí	bláṫ	bláṫa
feirmeóir	feirmeóirí	loċ	loċa
rpealaḋóir	rpealaḋóirí	fiacail	fiacla
muilneóir	muilneóirí	bliaḋain	bliaḋna
rinnceóir	rinnceóirí	gleann	gleannta
ceoltóir	ceoltóirí	gut	gutanna
léiġteóir	léiġteóirí	drom	dromanna
buaċaill	buaċailli	ceaċt	ceaċtanna

Spealaḋóir ireaḋ Tomár, naċ eaḋ ? Ireaḋ.
Spealaḋóir ireaḋ Míċeál leir, naċ eaḋ ? Ireaḋ.
Máireaḋ, rpealaḋóirí ireaḋ Tomár agur Míċeál.

1. Tá na feirmeóirí ag obair ra ġort.
2. Tá na muilneóirí ra ṁuilionn.
3. Bíonn na báḋóirí ar an loċ gaċ lá.
4. Báḋóir ireaḋ Liam. Ní ḟeadar cá ḃfuil na báḋóirí eile i nDiu.
5. Bíonn na buaċailli ar rcoil gaċ lá.
6. Bíonn rinnceóirí agur ceoltóirí ag an deirḋeaċt
7. Tá na bláṫa roin dearg.
8. Tá na loċa dear.
9. Tá na fiacla go maiṫ agam.

Do tugaḋ earonóir dóṁ-ra i gCeann Corra. (Niaṁ).
Beannaċt Dé leat.
Sliocht agur rleaċta ar ṙliocht do ṙleaċta.
Sin bláṫa na ngéag. } Tórna.
Ṙé ḋúċt ġeal ċeóiḋ. }

Tuiseal Ginearmhach. (Uimir Uachaid).

bláth	dath bláthá	dath an bláthá
loch	ceann locha	ceann an locha
fruth	port fhrotha	port an throtha
bádóir	mac bádóra	mac an bádóra.
fhealadóir	madra fhealadóra	madra an fhealadóra.
fiordadóir	cat fiordadóra	cat an tiordadóra.
feirmeóir	capall feirmeóra	capall an fheirmeóra.
muilneóir	tig muilneóra	tig an mhuilneóra.
léigheóir	páirpéar léigheóra	páirpéar an léigheóra.
sinnceóir	cor sinnceóra	cor an sinnceóra.
chuithneacht	gort chuithneachta	gort na chuithneachta.
leamhnacht	buicéad leamhnachta	buicéad na leamhnachta.
aeridheacht	lá aeridheachta	lá na h-aeridheachta.
doctúir	bean doctúra	bean an doctúra.
táilliúir	tig táilliúra	tig an táilliúra.
ceoltóir	guth ceoltóra	guth an cheoltóra.
buachaill	camán buachailla	camán an bhuachailla.

Cleachtadh. (Tuiseal Ginearmhach).

Cé h-é sin atá sa bád ? Sin é Liam.
Cé h-é sin atá ar an gcarán ? Sin é a mhac.
Nach é sin mac an bádóra ? Sé.

Cé h-é an buachaill sin sa mhacha ? Sin é Peadar.
Cé leis an capaillín sin ? Is leis an mbuachaill é.
Nach é sin capaillín an bhuachailla ? Sé.

Cé h-é an ḟeirmeóir sin ? Sin é Séamus.
Cé h-é an garsún soin ? Sin é Peadar.
Nać mac do Séamus Peadar ? Ireaḋ.
Máireaḋ, sé Peadar mac an ḟeirmeóra.

1. Tearbáin dom ceann an loća. Sin é é.
2. Cé h-émac an bádóra ? Sé Art mac an bádóra.
3. Nać é sin mac an ḟeirmeóra ? Sé, gan amḟras.
4. Cé h-é sin ar ḋort an tsroća ? Sin é Brian.
5. Cá bfuil sé ag dul ? Tá sé ag dul go páirc na h-Aerideaćta.
6. Cad ćuige go bfuil sé ag dul ann ? Rinnceóir agus ceoltóir ireaḋ é, agus tá gud maiṫ aige leis.
7. An Gaeḋilgeóir Brian ? Seaḋ, gan amḟras.
8. Nać é sin ḋoćas an sinnceóra ? Sé, is dóća.
9. Cá bfuil madra an sgealadóra ? 'N-a luiġe sa ġort.
10. An é sin cat an sgiorradóra ? Sé, is dóća.
11. Ci'aca tiġ an ṁuilneóra nó tiġ an bádóra é sin ? Is deacair a ráḋ. B'ḟéidir gur tiġ an bádóra é.
12. Nać í sin bean an sgiorradóra ? Ní h-í, sin í bean an doćtúra.
13. Nać maiṫ an léiġteóir Taḋg ? Is maiṫ.
14. An maiṫ leat dat an blátha soin ? Is maiṫ.
15. Cad é an saġas guirt é sin ? Gort cruiṫneaćta ireaḋ é.

Toṁas. Tobán gan tóin agus é lán d'ḟeoil duine. Méaracán táilliúra.

Torać ceaṫa ceo agus deireaḋ caṫa gleo. (Sean-ḟocal).

Ceo ḟola ab eaḋ an ceo san. (Niaṁ).

Annsan beiḋ áir n-anam i láiṁ an doćtúra san. (Niaṁ).

Tuiseal Ginearnach. (Uimir Iolraid).

Dat na mblát	Datanna na mblát
Fcoil na mbuachaillí	Fcoileanna na mbuachaillí
Bádóir na loch	Bádóirí na loch
Páirc na bpeirmeóirí	Páirceanna na bpeirmeóirí
Madra na fpealadóirí	Madraí na fpealadóirí
Tig na muilneóirí	Tigthe na muilneóirí

An maith leat dat an bláta roin ? Ir maith.
An maith leat dat an bláta eile ? Ir maith.
Mar rin, ir maith leat datanna na mblát.

Nach iad ro cora an buachalla ? Siad.
Nach iad ro cora an buachalla eile ? Siad.
Mar rin, rin iad cora na mbuachaillí.

Nach é rin hata an fpealadóra reo ? Sé.
Nach é rin hata an fpealadóra eile ? Sé.
Má 'read, rin iad hataí na fpealadóirí.

Cleachtad. (Tuiseal Ginearach).

1. Nach dear iad datanna na mblát ? Ir dear.
2. Ciaca ir feafr leat datanna na mblát ro nó na mblát roin ? Ir feafr liom datanna na mblát roin.
3. Nach é Liam bádóir na loch ? Sé.
4. An é rin "Gleann-dá-loch" ? Ní h-é go deimhin.
5. Cad é rin atá 'n-a luighe fa gort ? Sin é madra na fpealadóirí.
6. Cá bfuil fcoileanna na mbuachaillí ? Táid riad ar taobh an bóthair.
7. Cá bfuil tigthe na muilneóirí ? Táid riad ar taobh an chnuic, ir dócha.

8. Tearbáin dom páirceanna na ḃreirmeóirí. Sin iad ṫall iad.
9. Nać í rin páirc na muilneóirí? Níl 'fior agam.

Gleann dá loċ.

Ceirt agam ort:—Tiġ beag gan dorar air
Lán de ḃiaḋ agus gan falann
ann. Uḃ.

Ceirt eile:—Fear beag duḃ
Agus bolg mór,
Trí cora i n-áirde
Agus a ḃéal ar lár. Corcán.

TUISEAL TAḂARṪAĊ. (UIMIR UAṪAIḂ).

ag báḋóir	ag an mbáḋóir	Tá feol ag an mbáḋóir
ag loċ	ag an loċ	Tá Art óg ag an loċ.
ar altóir	ar an ´altóir	Tá lampa ar an altóir.
ar ḃuaċaill	ar an mbuaċaill	Ta caipín ar an mbuaċaill.
ar loċ	ar an loċ	Tá bád ar an loċ.
fé rgáṫ	fé'n rgáṫ	Tá an rpeur fé rgáṫ.
le fuaċt	leir an ḃfuaċt	ag gol leir an ḃfuaċt.
loċ	ó'n loċ	ag teaċt ó'n loċ.
ó aerṙeaċt	ó'n aerṙeaċt	ag teaċt ó'n aerṙeaċt.
i loċ	inr an loċ	tá éirġ inr an loċ
i ngleann	inr an ngleann	tá rruṫ inr an ngleann.

Cleaċtaḋ. (Tuiseal Taḃarṫaċ).

1. Cé h-í atá ag cainnt leis an fiorabóis? Sí bean an doċtúra atá ag cainnt leis.
2. Ḃfuil Íoe ag gol leis an ḃfuaċt? Níl, go deiṁin.
3. Cé atá fé fgáth an ċrainn? Tá Úna agus Muirir ann.
4. Ḃfuil bláṫa ar an altóir anois? Níl.
5. An mbíonn Liam ar an loċ go minic? Bíonn sé ann gaċ lá ra treaċtṁain.
6. Ḃfuil Brian ag teaċt ó'n Aeirdeaċt anois? Níl, tá sé ag dul ann.
7. Ḃfuil mac ag an mbádóir? Tá.
8. Ḃfuil tig an ṁuilneóra ag an loċ? Ní ḟeadar.
9. Sear ag an altóir, a Ṗádraig.
10. Ḃfuil cairín ar an mbuaċaill? Tá.
11. Ḃfuil éirg inr an loċ. Tá, ir dóċa.
12. Ḃfuil an Ġaeḋilg fé onóir anois? Tá, burdeaċar le Dia.

Ceirt agam ort:—

Do ċuaiḋ mé fuar an bóiṫrín, fíor an bóiṫrín, agus do ṫug mé an bóiṫrín ar mo ḋruim liom. Dréimire.

Do leaṫ a ḃéal agus a ḋá ḟuil ar an ndóirreóir. (Eirint).

Tuiseal Taḃarṫaċ. (Uiṁir Iolraiḋ).

le feirmeóiríḃ	leis na feirmeóiríḃ
le bláṫaiḃ	leis na bláṫaiḃ
ar ḃuaċaillíḃ	ar na buaċaillíḃ
ar fsealadóiríḃ	ar na fsealadóiríḃ
ar loċaiḃ	ar na loċaiḃ
ar fsuṫánnaiḃ	ar na fsuṫánnaiḃ
ag muilneóiríḃ	ag na muilneóiríḃ
ag buailteóiríḃ	ag na buailteóiríḃ

CLEACTAD. (TUISEAL TABHARTACH).

1. Bhfuil capall ag na fhealadóiríb? Níl, ach tá madra aca.
2. Cé leis an madra seo? Is leis na fealadóiríb é.
3. Cé leis an páirc seo? Is leis na muilneóiríb í.
4. An mó páirc ag na muilneóiríb? Ní fhéadfar.
5. An mbíonn obair throm ag na buailteóiríb? Bíonn, gan amhras.
6. An mbíonn ceol ag na sinnceóiríb? Bíonn.
7. Bhfuil Éire lán de lochaib? Tá.
8. Bhfuil macha an fhéirmeóra lán de bhláthaib? Níl.

10. Bhfuil sinn ag na buachaillíb? Tá.

Tomhas. Tháinig sé isteach ar ghomannaibh daoine,
A'r chuaidh sé amach mar shnáthad fíodha móin.

Ceist agam ort:—

Lán na páirce de ghamhnaibh bána.
Agus an gamhain deargh eatorra istigh.
Na fiacla agus an teanga.
Is mó lá i dtrí bliadhnaibh déag. (Séadna).

Daoine.

Seaghán Ó Tuama
Taidhg Ó Donnchadha
Cáit Ní Bhuachalla
Tomás Ó Morchadha.
Art Mac Murchadha
Seaghán Ó Duibhir an Ghleanna
Conchobhar Mac Neasa
Pádraig Mac Aodha.
Bábh an Leasa
Diarmuid Ó Foghludha
Catal Bruighe
Bean Dubh an Ghleanna

Ailleanna.	Cluain Meala	Baile Átha
	Droichead Átha	Cill Dara
	Ceann Mara	Gleann Dá Loch
	Áth-Dara	Móin Ratha
	Sliabh Luachra	Log an Locha
	Dún Eara	
	Inis Leamhnacht	
	Cúil Codlata	
Rudai.	Oróche Samhna	Annála na Tuatha
	Ceo draoidheacht	béim gotha
	maidean drúcht	fód móna
	Domhnach Cárga	Coirte Gnótha
	Réalt na Mara	míol mara
	Faithche na h-Imeartha	mí na meala

An ceathramhad díochlaonadh.

Somplaí: cailín, coinín, geata, gloine.
Innsein: Fir-innsein do'n chuid is mó aca.
"Gut" nó "ín" i ndeireadh gach focail.

t.a.	cailín	cailíní
t.g.	cailín	cailíní
t.t.	cailín	cailíniúb
t.a.	geata	geataí
t.g.	geata	geataí
t.t.	geata	geataíb
c.a.	scoláire	scoláirí
t.g.	scoláire	scoláirí
t.t.	scoláire	scoláiríb
c.a.	sgéaluidhe	sgéaluidhte
t.g.	sgéaluidhe	sgéaluidhte
t.t.	sgéaluidhe	sgéaluidhtib

Tuiseal ainmneach.

U. Uatairt	U. Iolrairt	U. Uatairt	U. Iolrairt
cailín	cailíní	bata	bataí
coinín	coiníní	póca	pócaí
caipín	caipíní	geata	geataí
ricín	ricíní	clóca	clócaí
cleite	cleití	rcoláire	rcoláirí
binnre	binnrí	iarcaire	iarcairí
cnaipe	cnaipí	iománuirde	iománuirdte
páirde	páirdí	rgéalurde	rgéalurdte

Páirde ireard Úna; páirde ireard Muirir leir.
Páirdí ireard Úna agur Muirir.

Tá na caipíní ar an mbord anoir.

Tá na ricíní buirde. Tá na málaí bán.

Tá na rallaí árd. Tá na reomraí mór.

Tá cnaipí ar do ċaróig.

Tá na geataí dúnta.

Tá rgéalta go leor ag Taidg. Sgéalurde ireard é.

Sgéalurde ireard Máire leir.

Sgéalurdte ireard Máire agur Taidg.

Bíonn Brian ag imirt le camán gach aon lá.

Agur an rear atá ar an rocar eile, bíonn ré ag imirt leir. Iománuirde ireard Brian; Iománuirde ireard an rear eile. Iománuirdte ireard iad.

Scoláire ireard Taidg. Scoláire ireard Pádraig leir. Scoláirí ireard Pádraig agur Taidg.

Tomar. Teaċtaire beag idir dá ṫiġ, agur bíonn ré amuiġ irt oirdċe. Carán.

Ceirt agam ort:—

Tobairín ríor-uirge ar ríor-barr an trléirde.

Ruinneoigín gloine agur doirrín cré. An trúil.

Ir maiṫ an t-iománuirde an té a bíonn ar an gclairde. (Sean-focal).

Aililiú! Náċ garta ar rirín tu! (Eirirt).

Tuiseal Ginearmhach. (Uimhir Uathaidh).

cailín	Gúna cailín	Gúna an chailín
caipín	cleite caipín	cleite an chaipín
máilín	béal máilín	béal an mháilín
coinín	earball coinín	earball an choinín
falla	cloch falla	cloch an fhalla
mach	geata mach	geata an mhach
mála	lán mála	lán an mhála
riopa	fear riopa	fear an triopa
cleite	dath cleite	dath an chleite
bríste	póca bríste	póca an bhríste
bainne	uachtar bainne	uachtar an bhainne
uirge	bárr uirce	bárr an uirce
iarcaire	bád iarcaire	bád an iarcaire
rgoláire	leabhar rcoláire	leabhar an rcoláire
giolla	caipín giolla	caipín an ghiolla
rgéaluidhe	tig rgéaluidhe	tig an rgéaluidhe
iománuidhe	camán iománuidhe	camán an iománuidhe
Chríortaidhe	teagarc chríortaidhe	teagarc an chríortaidhe
gréaruidhe	leathar gréaruidhe	leathar an ghréaruidhe

Cleachtadh. (Tuiseal Gineamhach).

1. Cé leis an gúna rsin ? Is leis an gcailín é.
   Nach é rin gúna an chailín ? Sé.
2. Cá bhfuil an póca rsin ? Tá sé i do bhrísde.
   Nach é reo póca mo bhrísde ? Sé.
3. Ciaca cnaipe brísde nó cnaipe léine é rin ?
   Cnaipe léine iread é.
4. Bhfuil an cat 'n-a fuidhe ar bárr an fhalla ?
   Níl, ach ar bárr an mhála.

5. An é rin ceann an arailin ? Ní h-é, ré rin ceann an ċapaillín.
6. Cé h-é ṗeap an triopa ? Sé ṗáirraiġ ṗeap an triopa.
7. Ḃṗuil ġob an tricín an-ṁór ? Níl, aċ an-ḃeag.
8. Ḃṗuil an capall ag ite circe ? Níl, aċ ag ite coirce.
9. Cé h-í bean an ċába ? Sí bean an doċtúra í.
10. Cé h-é ġiolla an ċarra-ġluairte ? Níl ṗior agam.
11. Ḃṗuil lán an ṁála ag an ġcapall rom ? Ḃṗéidir go ḃṗuil.
12. Ḃṗuil an Teagarc Críorraiḋe agat ar Gaeḋilg ? Níl, agur ir mór an truag é.
13. An é rin báo an iarcaire. Sé.
14. An é rin mála an iarcaire ? Ní h-é, aċ mála an triopadóra.
15. An í rin bean an ġréaraiḋe ? Ní h-í, rin í bean an rġéaluiḋe.

Beaċa duine a ċoil. (Sean-ḟocal).

Toraċ ṗláinte coilaḋ. (Sean-ḟocal).

Annran ní ḃeiḋ deoċ uirġe na deoċ ḃainne agaiḃ. (Eiriṫ).

Tuiseal Ġeineaṁnaċ. (Uiṁir Iolraiḋ).

Ġúnaí na ġcailíní	báo na n-iarcairí
páirc na ġcoiníní	páirc na n-iománuiḋṫe
máċair na ṗicíní	eolas na ṗcolárí
luarcán na bpáirdí	tiġ na rġéaluiḋṫe
dat na málaí	cheideaṁ na gCríorraiḋṫe

Cé leis an ġúna rom ? Is leis an ġcailín é.
Cé leis an ġúna ro ? Is leis an ġcailín eile é.
Má 'read, riad rom ġúnaí na ġcailíní.

Cé leis an báo seo atá ag an tiġ seolais ?
Ní ḟeadaḋ, aċ tá iarcaisí sa báo seo.
'Sé báo na n-iarcaisí é, mar sin.

Cé leis an luaṙcán seo ? Is le Muirís agus le hÚna é.
Ḃfuil Úna agus Muirís óg fós ? Táid.
Dá ḃríġ sin, sin é luaṙcán na ḃpáisdí.

CLEAĊTAḊ. (TUISEAL GEINEAMNAĊ).

1. Tearbáin dom páirc na gcoinní. Sin í í.
2. Cad é dat na málaí ? Dat bán.
3. Cad é dat na ricíní ? Dat buide.
4. Cé hí máṫair na gcailíní ? Níl ḟios agam.
5. An maiṫ leat adhmad na mbinnsí ? Is maiṫ.
6. Nać é sin luaṙcán na ḃpáisdí ? Sé, gan amhras.
7. An maiṫ leat éadać na gcaisíní ? Is maiṫ.
8. Nać é sin " Méaṙacán na bPúcaí." Ní hé.
9. Ḃfuil olann na scodaí bán ? Níl, tá sí duḃ.
10. Cad é dat na gcleití sin ? Tá sé bán.
11. Nać é "cóṁarṫa na croise" cóṁarṫa na gCríosdaiḋṫe ? Sé.
12. Ḃfuil báo na n-iarcaisí ag an tiġ seolais fós ? Tá.
13. Nać é sin teinteán na sgéalaiḋṫe ? Sé.
14. Ḃfuil camáin na n-iománaiḋṫe daos ? Níl, táid siad saor.

Éisteadh Dia le guide na ndaoine.

" Ṙeas na mbuillí dtroma," a ṫugaḋ na Loċlanaiġ air. (Liaṁ).

Tuiseal Tabhartach. (Uimhir Uathaidh).

ag cailín	ag an gcailín	tá bóna ag an gcailín.
ag páirde	ag an bpáirde	tá bábóg ag an bpáirde.
ag capaillín	ag an gcapaillín	tá stábla ag an gcapaillín.
ar mhúilín	ar an múilín	tá dath buidhe ar an múilín.
ar mhála	ar an mála	tá an cat ar an mála.
i múilín	san múilín	Cad tá san múilín.
fé binnse	fé'n mbinnse	tá bun gcorra fe'n mbinnse.
ag teine	ag an teine	Tá Máire ag an teine.
ag geata	ag an ngeata	Tá an capall ag an ngeata.
ó fainnsge	ó'n bfainnsge	Tá sí ag teacht ó'n bfainnsge.
ag sgéalaidhe	ag an sgéal-aidhe	Tá páipéar ag an sgéalaidhe.

Cleachtadh. (Tuiseal Tabhartach).

1. Bhfuil cnámh ag an madra ? Níl, an rud bocht.
2. Bhfuil hata síoda ar Thomás ? Níl, an fear bocht.
3. Bhfuil spéaclaí ar an gcailín ? Níl, tá an madaidh go maith aici.
4. Bhfuil peadar ag ól ar chúirsín ? Níl, ach ar sgloine.
5. Cé atá ag caint leis an gcailín ? Tá sí féin ag caint léithi.
6. Bhfuil an cat fé'n mála ? Níl, ach ar an mála.

7. Ḃfuil do leaḃar fé'n mbínnre ? Níl, tá fé ar an mbínnre.
8. Ḃfuil earball fada ar an gcoinín ? Níl, ać earball gairid.
9. Nać fada an t-umar atá fa ṁaća ? Is fada.
10. Nać mór an fear atá fa triopa ? Is mór.
11. Cé hiad na daoine atá fa ċarra-gluairte ? Ní feadar.
12. Ḃfuil uaċtar ar an mbainne ? Is dóċa go ḃfuil.
13. Ḃfuil glas ar ḋorar an treompa ? Tá.
14. Ḃfuil mo láṁ i mo ṗóca ? Níl, ać ar an mbínnre.

Tá iarc fa ḃfaiṁṅge ċóṁ maiṫ agus gaḃaḋ maṁ. (Sean-ḟocal).

Tuiseal taḃarṫaċ. (uiṁir ioltraiḋ).

le ricíniḃ	leis na ricíniḃ
le cailíniḃ	leis na cailíniḃ
i mborcaíḃ	i rna borcaíḃ
ar ċnaipíḃ	ar na cnaipíḃ
ar ḟallaíḃ	ar na fallaíḃ
i reomraíḃ	i rna reomraíḃ
ar ḃínnríḃ	ar na bínnríḃ
ar ċártaíḃ	ar na cártaíḃ
i gcúinníḃ	i rna cúinníḃ
ar ḋaoiniḃ	ar na daoiniḃ
fé ḃínnríḃ	fé rna bínnríḃ
fé ḃorcaíḃ	fé rna borcaíḃ
ar ḟúnraíḃ	ar na fúnraíḃ

Cleaċtaḋ. (Tuiseal taḃarṫaċ).

1. Ḃfuil hataí ar na cailíniḃ ? Níl.
2. Cad 'tá i rna borcaíḃ atá fa triopa ? Tá té agus riúicre agus a lán rudaí eile.

3. Ḃfuil ḃuṗ leaḃaiṗ ḟé ṡna ḃíonṡíḃ ? Táiḋ.
4. Ḃfuil plúṗ i ṡna málaíḃ ? Tá.
5. Ḃfuil ṡṗéaclaí aṗ na ḋaoiniḃ atá ṗa tṡiopa ? Níl.
6. Cad é an ḋaṫ atá aṗ na ḟúnṗaíḃ ? Tá ḋaṫ ġoṁm oṗṫa.
7. Cad é an ḋaṫ atá aṗ na ṗicíníḃ ? Tá ḋaṫ buiḋe oṗṫa.
8. Cad é an ḋaṫ atá aṗ na cuiṗtíníḃ ṡa ċiṗtin ? Tá ḋaṫ bán oṗṫa.
9. Cad é an ḋaṫ atá aṗ na ṡtocaíḃ ? Tá ḋaṫ ḋuḃ oṗṫa.
10. Ḃfuil na ṗicíní aġ ḋul ḟé ṡna ġeataíḃ ? Níliḋ.
11. Ḃfuil Éiṗe lán de ṡna púcaíḃ anoiṗ ? Níl.
12. Ḃfuil luaṗcán aġ na páiṗdíḃ ? Tá.

An ġaoṫ adtuaiḋ bíonn ṗí cṡuaiḋ,
Ṫṗ cuiṗeann ṗí ġṡuaim aṗ ḋaoiniḃ. (Seanḟocal).

Daoine	Dia na ġlóiṗe	Coṁnac Ḃáille
	Oillaṁ Ḟóḋla	Seaġán Buiḋe.
	Taḋg Ua Duinnín	An Craoiḃín
	Tomáṗ an tSíoda	Ġiolla Íoṗa
		Ġiolla Ṁuiṗe
Áiteanna	Cill Áiṗne	Leaba Síoda
	Poll an Ṗúca	Cill Ṁuiṗe
	Tobaṗ an Ċoiṗe	Oileán Daiṗḃṗe
	Mainṗtiṗ na Buaile	Coṗca Uí Ḋuiḃne
	Cill Ċaoi	Bealaċ an Doiṗín
	Baile an Ṁóta	Bealaċ Oiṗín
	Ġleann Riḋiṗe	Sliaḃ Sneaċta
	Caṗṗaiġ Coinín	Caṗṗaiġ an Ṗúca
	Liop an Uiṗce	Cnoc Áine
	Ġleann Oiṗín	Ráṫ an Uiṗce

Ruaí.

Ceol Síde
Cuirle mo ċroíde
Béarla brirte
rinnce-fada
An Teagarc Críor-
tarde
An Ċoróin Ṁuire
Laoi Oirín

Béile na h-oídċe
Bacall íora
Tiġ Óroa
tor cabáirte
crann tóġála
Cumann na bPíobairí
Lá Bealtaine

An cúiġṁad díoċlaonad.

Somplaí: Éire, urra, pearra, cathair.
Innrein: Bain-innrein do'n ċuid ir mó aca.

t.a.	urra	urrana
t.g.	urran	urran
t.t.	urrain	urranaib
t.a.	pearra	pearrana
t.g.	pearran	pearran
t.t.	pearrain	pearranaib
t.a.	cathair	cathairreaċa
t.g.	cathairreaċ	cathairreaċ
t.t.	cathair	cathairreaċaib
t.a.	cara	cáirde
t.g.	carad	carad
t.t.	caraid	cáirdib

Tuiseal ainmneaċ.

u. Uathaid	u. Iolraid	u. Uathaid	u. Iolraid
urra	urrana	cu	coin
pearra	pearrana	coṁurra	coṁurrain
eoċair	eoċraċa	laċa	laċain
lárair	larraċa	cara	cáirde
teanga	teangta	gaba	gaibne
riaġail	riaġlaċa	gnala	gnailne
cuirle	cuirleanna	lorga	loirgne
láir	láraċa	ionga	ingne

Sin eoċair, rin eoċair eile; eoċraċa ireaḋ iad roim. Táid riad ġeal.

Sin í mo ḋeárna ḋear, rin í mo ḋeárna ċlé; rin iad mo ḋeárnanna.

Sin í do ġuala ḋear, rin í do ġuala ċlé; rin iad do ġuailne.

Sin í a lorġa ḋear, rin í a lorġa ċlé; rin iad a loirġne.

Tá a ġuailne leaṫan.

Iongá ireaḋ í rin; rin iad m'ingne.

Ḃfuil cara agat? Tá. Ḃfuil ré go maiṫ? Tá.

Ḃfuil cara eile agat? Tá. Cionnur atá do ċáirde? Táid riad go maiṫ.

Naċ í reo mo leaca ḋear? Sí. Naċ í rin mo leaca eile? Naċ iad roin mo leacain? Siad.

Ḃfuil na loirġne go láidir agat? Táid.

Cuir an ġlar ar an ġcóṙṫa agus taḃair ċúġam an eoċair. (Niaṁ).

Ḃí cuideaċta le ḃeiṫ ann. (Niaṁ).

Tuiseal Ġeineaṁnaċ. (Uiṁir Uaṫaiḋ).

ḋeárna	croiḋe ḋeárnann	croiḋe mo ḋeárnann
eoċair	poll eoċraċ	poll na heoċraċ
eoċair	páinne eoċraċ	páinne na heoċraċ
ġuala	cnáṁ ġualann	cnáṁ na ġualann
cú	earball con	earball na con
teanġa	bárr teanġan	bárr na teanġan
caora	ceann caoraċ	ceann na caoraċ
talaṁ	tiġearna talṁan	tiġearna na talṁan
eorna	ġort eornan	ġort na heornan
traen	rtad traenaċ	rtad na traenaċ
laċa	ġob laċan	ġob na laċan
caṫair	maor caṫraċ	maor na caṫraċ
aḃa	uirce aḃann	uirce na haḃann
ġaḃa	mac ġaḃann	mac an ġaḃann

Cleaċtaḋ. (Tuiseal Ġeineaṁnaċ).

1. Tearbáin dom chorḋe do ḋeárnan. Sin í í.
2. Naċ fada earball na con? Ir fada.
3. Naċ milir teanga na h-Éireann? Ir milir, go deiṁin.
4. An ceann caorraċ é rin? Ní heaḋ aċ ceann arail.
5. Ḃfuil "An n-aċair" an ḃárr do ċeangan agat? Tá.
6. An tiġearna-talṁan Taḋg? Ní h-eaḋ, an fear boċt.
7. Cuir an eoċair rin i bpoll na heoċraċ.
8. Ḃfuil Ḃrian ag dul go rtaḋ na traenaċ? Níl.
9. Naċ é rin bóṫar na Caṫraċ? Sé, ir dóċa.
10. Tearbáin dom Cúige Muṁan? Sin é é.
11. An gob laċan é rin? Ní heaḋ, aċ gob circe.
12. Naċ é rin gort na heornan? Ní ḟeadar.
13. Cé atá coir na teineaḋ? Tá Taḋg agus Máire coir na teineaḋ.

Ir neaṁ-ḃuan é cogaḋ na gcaraḋ; Má ḃíonn ré cruaiḋ, ní ḃíonn ré fada. (Sean-ḟocal).

Éirt le glór na haḃann ir ġeoḃaid tú breac. (Sean-ḟocal).

"Ċun glóire Dé agus onóra na hÉireann." (Dun na nGall, A.D. 1632.)

Ċaiṫidír an oiḋċe i láṫair na h-Altóraċ. (Niaṁ).

D'imir rí ḋó i dtaoḃ na h-eoċraċ. (Niaṁ).

Tuiseal Tabhartach. (Uimhir Uathaidh).

ar talaṁ	ar an dtalaṁ	Níl an bád ar an dtalaṁ.
ar chathair	ar an gcathair	Tá Taidg ar an gcathair.
ar choin	ar an gcoin	Tá earball fada ar an gcoin.
as abhainn	as an abhainn	Tá Bhrian as an abhainn.
as cathair	as an gcathair	Níl an tsaen as an gcathair fós.
fé talaṁ	fé'n dtalaṁ	Cad tá fé'n dtalaṁ ?
fé chathair	fé'n gcathair	Bhfuil an cat fe'n gcathair ?
ar abhainn	ar an abhainn	Tá bád ar an abhainn.
i n-abhainn	inis an abhainn	Tá éisg inis an abhainn.
ó chathair	ó'n gcathair	Tá Bhrian as teacht ó'n gcathair.
le coin	leis an gcoin	Bíonn Art as siúl leis an gcoin.
i ndeámhainn	inis an ndeámhainn	Tá pingin inis an ndeámhainn.
i nguailainn	inis an nguailainn	Tá sian inis an nguailainn.

Cleachtadh. (Tuiseal Tabhartach).

1. An mbíonn Taidg ar an gcathair gach tráthnóna ? Bíonn.
2. An mbíonn Taidg as siúl leis an gcoin ? Ní bíonn, an fear bocht !
3. An mbíonn Art as iarraidh as an abhainn ? Bíonn.

4. Ḃfuil an tṡaeu ag ḋul do'n ġeaṫair? Tá.
5. Ḃfuil Taḋg ag éirġe ar an ġeaṫaoir fós? Níl.
6. Ḃfuil an ġé ag ṁiṫ ó'n ġcoin? Níl, aċ ó'n ṗoṫar.
7. Ḃfuil na ġéana ag ṗnáṁ ar an aḃainn? Níiṙo.
8. Ḃfuil mo láṁ ar a ġualainn? Tá.
9. Ḃfuil poll inṙ an eoċair? Tá.
10. An ó Ṡaṙana an longṫ roin? B'ḟéiṙir é.
11. Ḃfuil ṙí ag teaċt go hÉirinn? Tá.
12. An i n-Albain atá Cill Áirne? Ní heaḋ, go deiṁin, aċ i n-Éirinn.

"Ṗé i n-Éirinn é."

"Déanta i n-Éirinn" nó "Do deineaḋ i nÉirinn í," cia'ca ir ḟeaṙṙ?

D'ḟéaċ ṙé ṫar a ġualainn ṙiar air. (Eiriṙt).

Ḃí ṙé ṙíoġa 'n-a ḟeaṙṙan. (Niaṁ).

Tuiseal Taḋarṫaċ. (Uiṁir Iolraiḋ).

ar ċaṫaoiṙeaċaiḃ	ar na caṫaoiṙeaċaiḃ
le conaiḃ	leir na conaiḃ
ar larṙaċaiḃ	ar na larṙaċaiḃ
le cóṁuṙṙannaiḃ	leir na cóṁuṙṙannaiḃ
i nġuailniḃ	i ṙna ġuailniḃ
i ġceárḋċannaiḃ	i ṙna ceárḋċannaiḃ
ar ċaoṙaċaiḃ	ar na caoṙaċaiḃ
ṗé uilleannaiḃ	ṗé ṙna h-uilleannaiḃ
ag cáirḋiḃ	ag na cáirḋiḃ
i loirġniḃ	i ṙna loirġniḃ

Cleaċtaḋ. (Tuiseal Taḋarṫaċ).

1. An mbíonn Art ag ṁiṫ leir na conaiḃ? Bíonn.
2. An mbíonn Cáit ag cainnt leir na cóṁuṙṙannaiḃ? Bíonn.

3. Ḃfuil maċa Ṡéamair lán de ċaoraċaiḃ? Níl aon ċaora ann i n-aon ċor.
4. Ḃfuil na ḃinnrí fé ḃur n-uilleannaiḃ? Táid.
5. Ḃfuil Máire agus Nóra 'n-a furde ar ċaṫaoireaċaiḃ? Níid, aċ ar ṡtólaiḃ.
6. Ḃfuil neart i gna loirgniḃ ag Taḋg? Ní ḋóiġ liom go ḃfuil.
7. Ḃfuil na ṡpeala ar a ngualiniḃ ag Tomás agus Míċeál? Níid.
8. Ḃfuil Máire ag ṗéaċaint ar na larraċaiḃ? B'ḟéidir go ḃfuil.
9. Ḃfuil siḃ i nḃur furde ar ċaṫaoireaċaiḃ? Níimíd, táimaoid i nár furde ar furdeaċáiniḃ.
10. Ḃfuil an aḃa lán de laċannaiḃ? Níl.

An ġaoṫ anoir bíonn sí tirim,
Ir cuireann sí ḃruit ar ċaoiriḃ. (Sean-ḟocal).

Daoine.	Ṗionnġuala Cú Ulaḋ Seaġán na gCaorać Muinnteir Árran Donn mac Míleaḋ Muinnteir na h-Éireann	Tuaṫa de Danann Mac Gaḃann Máire na Laċan Taḋg Gaḃa Taḋg na Lorgan Brian na Banban
Áiteanna.	Baile na h-Aḃann Lorgan Baile Mainirtreaċ Ceann Corad	Sean-Ġualann Gleann na gCaorać Cluain Lárać Baile na Leacan
	Loċ Con An Duḃ-aḃainn An Ḟeoir Dun Talṁan Gleann na hEornan	Árd na hÉireann Cnoc Teorann Poll na nEarcoin

Rudaí.

Cúige Mumhan
Tuaiḋ Mumhan
Halla na Cathraiḋ
Feir Teamhraiḋ
Cúige Laiġean
Cumann na gCaraḋ
Pioba Uilleann
Cárta Nodlag
Tiġearna talmhan
Leabhar ealaḋan
Cúige Ulaḋ
Lá Nodlag
Aimsear na ḋíleann

Tuiseal Gairmeaċ.

1. Capall Seaġán Gaisrún cat	Geoċ, geoċ, a ċapaill ! Éiriġ, a Ṡeaġáin, agus léig leat ! Ná bí a' cainnt, a ġaisrúin ! Bí amuiġ, a ċait !
2. báḃóg ceapc Sriam sprioḋóg	Téir a ċodlaḋ, a ḃáḃóg ! Tioc, tioc, a ċeapc ! A ṡriam, fáilte fóṁat ! Seo ḋuit blúirín, a Sprioḋóg !
3. báḋóir buaċaill doċtúir Donnċaḋ	Cá ḃfuil tú ag ḋul, a ḃáḋóir ? Seo anoir, a ḃuaċaill ! A ḋoċtúir ! táim breoite. Léig leat, a Donnċaḋ !
4. Páirte cailín ricín cruircín	Caḋ ir ainm duit, a ṗáirte ? Cionnur taoi, a ċailín ?. Orcail do ġob, a ṙicín ! Gráḋ mo ċroiḋe, a ċrúircín !
5. Éire ċuirle capa gaḃa Banba	A Éire, a ṁúirnín ! A ċuirle mo ċroiḋe ! Cionnur taoi, a ċapa ? Ḃfuil an cruḋ ar mo ċapall fóir, a ġaḃa ? Múrcail do ṁeirneaċ, a Banba.

San riaġail.

t.a.	tiġ teaċ,	tiġče	fliaḃ	fléiḃče
t.g.	tiġe	tiġče	fléiḃe	fléiḃče
t.t.	tiġ	tiġčiḃ	fléiḃ	fléiḃčiḃ
t.a.	aṫair	aiṫre	fí	fíġče
t.g.	aṫar	aiṫreaċ	fíoġ	fíġče
t.t.	aṫair	aiṫreaċaiḃ	fíġ	fíġčiḃ
t.a.	bó	ba	bean	mná
t.g.	bó	bó	mná	ban
t.t.	buin	buaiḃ	mnaoi	mnáiḃ
t.a.	Dia	Dée	lá	laečeanta, laeče
t.g.	Dé	Dia	lae	laečeanta
t.t.	Dia	Déiḃ	ló, lá	laečeantaiḃ
t.a.	ġé	ġéanna	mí	míora
t.g.	ġé	ġéanna	miora	míor
t.t	ġé	ġéannaiḃ	mír, mí	míoraiḃ

Tuiseal ainmneaċ.

1. Cá ḃfuil na ba? Táid riad ra ṁaċa.
2. An mbíonn na ba ra ṗáirc? Bíonn.
3. Cá ḃfuil ḃur n-aiṫre anoir, a ḃuaċaillí? Táid riad ag obair, a ḋuine uasail.
4. Ḃfuil ḃur n-aiṫre 'na gcodlaḋ anoir? Níl id.
5. Cá ḃfuil ḃur máiṫre anoir? Táid riad ra ḃaile.
6. Ḃfuil ḃur máiṫre go maiṫ? Táid, molaḋ le Dia.
7. Tearbáin dom na ġéana. Sin iad na ġéana.
8. Cé leis na ġéana? Le Liam, is dóċa.

9. Ḃfuil na ṗléiḃte áṙo ? Táiṙ.
10. Ḃfuil ṗléiḃte ʒo leoṙ i nÉiṙinn ? Tá, ʒan aṁṙaṙ.
11. Ḃfuil ṗíʒte i n-Éiṙinn anoiṙ ? Níl.
12. Cé hiaḋ na mná atá ann ? Siaḋ Máiṙe aʒuṙ Ḃṗíʒiṙ na mná.
13. Ḃfuil na mná aʒ cainnt ? Tá Ḃṗíʒiṙ aʒ cainnt aċ tá Máiṙe aʒ obaiṙ.
14. Ḃfuil na laeċeanta ṗaḋa anoiṙ ? Níliṙ. (Táiṙ.)
15. Abaiṙ míoṙa an Earṙaiʒ. Ṗeaḃṙa, Máṙta, Aibṙeán.
16. An mbíonn na laeċeanta ʒo ḃṗeáʒ i mí an Iúil ? Ḃíonn.
17. Ḃfuil tṙí Ḋée ann ? Níl ann aċ aon Ḋia aṁáin.

Tuiseal Ʒeineaṁnaċ. (Uiṁir Uaṫaiḋ).

1. Naċ é Taḋʒ ṗeaṙ an tiʒe ? Sé.
2. Naċ í Máiṙe bean an tiʒe ? Sí.
3. Ciaca cleite ciṙce nó cleite ʒé é ṙin ? Cleite ʒé.
4. An maiṫ leat uḃ ʒé ? Iṙ maiṫ.
5. Ḃfuil bṙóʒa mná aṙ Ṫaḋʒ ? Níl, ʒo deiṁin.
6. Ḃfuil ṙoṫaṙ mná aʒ Ḃṙian ? Níl.
7. Ḃfuil obaiṙ an Iae ḋéanta aʒ Taḋʒ ? Tá.
8. Ḃfuil ṙolup an Iae ann ṗóṙ ? Tá.
9. An maiṫ leat bainne na bó ? Iṙ maiṫ.
10. Teaṙbáin ḋom ceann na bó. Sin é é.
11. Teaṙbáin ḋom báṙṙ an t-ṗléiḃe. Sin é é.
12. An maiṫ leat ṗṙaoċ an t-ṗléiḃe ? Iṙ maiṫ.
13. Ḋéin "Cóṁaṙṫa na Cṙoiṙe" oṙt ṗéin. "I n-ainm an Aṫaṙ aʒuṙ an Ṁic aʒuṙ an Ṡpioṙaiḋ Naoiṁ. Amen."

14. Cá bfuil "Brúg-Ríog"? Tá sé i gConnaght Luimnige.

Le fear na bó an laog. (Sean-focal).
Is goire cabair Dé ná an doras. (Sean-focal).

Cuiseal Gearmhnaċ. (Uimir Iolraiḋ).

1. Cá bfuil tig na mbó? Sa ṁaċa, i n-áit éigin, is dóċa.
2. Tearbáin dom páirc na mbó. Sin í í.
3. Cé h-é fear na mbó? Sé Séamus fear na mbó.
4. Cá bfuil Sliab na mBan? I gConnaght Tiobrad Árann.
5. Cad iad ainmneaċa na mban? Siad Máire agus Brígid a n-ainmneaċa.
6. Tearbáin dom guib na ngéana. Sin iad iad.
7. Bfuil cora na ngéana bán? Níl id, táid riad buide.
8. Tearbáin dom barraí na gréibte. Sin iad iad.
9. An maith leat aer na gréibte? Is maith.
10. Naċ í Éire tír bun n-aithreaċ? Sí, gan aṁras.
11. Naċ í an Ġaeḋilg teanga ár n-aithreaċ? Sí, go deiṁin.
12. Naċ é Dia Rí na ríġte? Sé, gan aṁras.
13. An maith lib aimsear na laethanta saoire? Is maith.

Níl ag an gcat aċ deaṁad na mban.
Thoid na mbó maol.

Cuiseal Tabhartaċ. (Uimir Uataiḋ).

1. Bfuil Taḋg i n-a tig féin? Tá.
2. Bfuil an bean so i n-a tig féin anois? Níl.
3. Bfuil crann ag fár ar an sliab? Níl.
4. Bfuil hata ar atair Seadair? Tá.

5. Ḃfuil uirce le n-ól ag an mbuin ? Tá.
6. Cad é an dat atá ar an mbuin rin ? Tá dat bán uirṫi.
7. Cad atá i n-a láiṁ ag an mnaoi ? Tá máilín i n-a láiṁ aici.
8. Ḃfuil aiṫne ag Taḋg ar a ṁnaoi ? Airiú Tá, rean aiṫne.
9. Ḃfuil Pádraig ag cainnt leis an mnaoi ? Tá.
10. Ḃfuil Art ag cainnt le n-a atair ? Níl.
11. Ḃfuil rcannrad ar an ngé ? Tá.
12. Ḃfuil cleite caillte ag an ngé rin ? Tá.
13. Ḃfuil lá raoire ra ṁí reo ? Tá. (Níl).
14. An mbíonn tú i do ċodlad ra ló ? Ní ḃím.
15. An mó pearra i nDia ? Táid trí pearranna i nDia.
16. Cionnur taoi ? Go h-an-ṁait, buiḋeaċar le Dia.

Níl ag mnaoi aċ a teanga.

Tuiseal Taḋarṫaċ. (Uiṁir ioldraiḋ).

1. Ḃfuil obair le déanaṁ ag ḃur n-aitreaċaiḃ ? Tá.
2. Ḃfuil an Creideaṁ ag ár n-aitreaċaiḃ agur ár máitreaċaiḃ ? Tá, moladḃ le Dia.
3. Cad atá ag fár ar na rléiḃtiḃ ? Tá fraoċ ag fár orṫa.
4. An mbíonn rcamaill ar na rléiḃtiḃ go minic ? Bíonn.
5. An mbíonn gaoṫ ar na rléiḃtiḃ ? Bíonn, i gcoṁnuiḋe.
6. Cad é an dat atá ar na buaiḃ ? Tá dat bán ar ċeann aca, agur tá dat breac ar an gceann eile.
7. An mbíonn raoġal breáġ ag ríġtiḃ ? Bíonn, ag cuid aca.
8. Féaċ ar na tiġtiḃ ! Naċ deas iad ! Is deas.

9. Cad atá d'á déanaṁ ag na mnáiḃ? Tá Máire ag fníoṁ, agus tá Brígid fa triopa agus í ag caint leis an fiopadóir.
10. An mbíonn cábaí ar ṁnáiḃ go minic? Bíonn.
11. Cé atá "Beannuiġṫe roiṗ ṁnáiḃ?" Tá Muire, Máṫair Dé.
12. An mbíonn fpórt agaiḃ i fna laeṫeantaiḃ faoire? Bíonn.

Ċuaiḋ fé ṫré ḟaileaċaiḃ an tíġe. (Séadna).

Tuiseal Gairmeaċ.

Dia	A Dia, déin trócaire orainn! Éist linn, a Dia!
Rí	A Rí na glóire! A Rí na bfeart!
Bean	A bean na dtrí mbó! Cad tá uait, a bean? Gabaim pardún agat, a bean uasail!
Aṫair	Ár n-Aṫair, atá ar neaṁ! A Aṫair na bflaiṫeas! Dia is Muire Duit, a Aṫair!
Máṫair	A Ṁuire, a Ṁáṫair! Guiḋ orainn, a Naoṁ Ṁáṫair Dé. A ṁáṫair dílis!

An Ainm. Dioċl.

Sin é feol an báiḋ	.. ..	I.
Sin í gloine na fuinneoige	..	II.
Sin é mac an bádóra	.. ..	III.
Sin é geata an ṁaċa	.. ..	IV.
'Sí Gaeḋilg teanga na hÉireann	..	V.

An ċéad díoċlaonaḋ.

	U. ua.	U. iol.	U. ua.	U. iol.
t.a.	báḋ	báiḋ	capall	capaill
t.g.	báiḋ	báḋ	capaill	capall
t.t.	báḋ	báḋaiḃ	capall	capallaiḃ
t.gar.	a ḃáiḋ	a ḃáḋa	a ċapaill	a ċapalla

t.a.	mullaċ	mullaiġe
t.g.	mullaiġ	mullaċ
t.t.	mullaċ	mullaiġiḃ
t. gar.	a ṁullaiġ	a ṁullaiġe

t.a.	mairnéalaċ	mairnéalaiġ
t.g.	mairnéalaiġ	mairnéalaċ
t.t.	mairnéalaċ	mairnéalaċaiḃ
t. gar.	a ṁairnéalaiġ	a ṁairnéalaċa

An dara díoċlaonaḋ.

	U. ua.	U. iol.	U. ua.	U. iol
t.a.	caróg	caróga	ġéag	ġéaga
t.g.	caróige	caróg	ġéige	ġéag
t.t.	caróig	carógaiḃ	ġéig	ġéagaiḃ
t. gar.	a ċaróg	a ċaróga	a ġéag	a ġéaga

t.a.	ṡcoil	ṡcoileanna	páirc	páirceanna
t.g.	ṡcoile	ṡcoileanna	páirce	páirceanna
t.t.	ṡcoil	ṡcoileannaiḃ	páirc	páirceannaiḃ
t.gar.	a ṡcoil	a ṡcoileanna	a ṗáirc	a ṗáirceanna

An treas díoċlaonaḋ.

	U. ua.	U. iol.	U. ua.	U. iol.
t.a.	báḋóir	báḋóirí	beannaċt	beannaċta
t.g.	báḋóra	báḋóirí	beannaċta	beannaċt
t.t.	báḋóir	báḋóiríḃ	beannaċt	beannaċtaiḃ
t. gar.	a ḃáḋóir	a ḃáḋóirí	a ḃeannaċt	a ḃeannaċta

	U. UA.	U. IOL.
T.A.	bláṫ	bláṫa, bláṫanna
T.G.	bláṫa	bláṫ
T.T.	bláṫ	bláṫaiḃ, bláṫannaiḃ
T. GAR.	a ḃláṫ	a ḃláṫa
T.A.	ceaċt	ceaċta, ceaċtanna
T.G.	ceaċta	ceaċt
T.T.	ceaċt	ceaċtaiḃ, ceaċtannaiḃ
T. GAR.	a ċeaċt	a ċeaċta

AN CEAṪRAṀAḊ DÍOĊLAONAḊ.

	U. UA.	U. IOL.	U. UA.	U. IOL.
T.A.	cailín	cailíní	ġeata	ġeataí
T.G.	cailín	cailíní	ġeata	ġeataí
T.T.	cailín	cailíniḃ	ġeata	ġeataíḃ
T. GAR.	a ċailín	a ċailíní	a ġeata	a ġeataí

	U. UA.	U. IOL.
T.A.	rcoláire	rcoláirí
T.G.	rcoláire	rcoláirí
T.T.	rcoláire	rcoláiríḃ
T. GAR.	a rcoláire	a rcoláirí
T.A.	rgéaluiḋe	rgéaluiḋṫe
T.G.	rgéaluiḋe	rgéaluiḋṫe
T.T.	rgéaluiḋe	rgéaluiḋṫiḃ
T. GAR.	a rgéaluiḋe	a rgéaluiḋṫe

AN CÚIGṀAḊ DÍOĊLAONAḊ.

T.A.	urra	urrana	pearra	pearrana
T.G.	urran	urran	pearran	pearran
T.T.	urraiṁ	urranaiḃ	pearraiṁ	pearranaiḃ
T. GAR.	a urra	a urrana	a ṗearra	a ṗearrana

t.a.	cadaoiṁ	cadaoiṁeaċa	cara	cáiṁde
t.g.	cadaoiṁeaċ	cadaoiṁeaċ	caraḋ	caraḋ
t.t.	cadaoiṁ	cadaoiṁeaċaiḃ	caraiḋ	cáiṁḋíḃ
t.gar.	a ċadaoiṁ	a ċadaoiṁeaċa	a ċara	a ċáiṁde

gan riaġail.

t.a.	tiġ, teaċ	tiġte	adair	aiṫre
t.g.	tiġe	tiġte	adar	aiṫreaċ
t.t.	tiġ	tiġtiḃ	adair	aiṫreaċaiḃ
t. gar.	a teaċ	a tiġte	a adair	a aiṫre

t.a.	bó	ba	Ḋia	Ḋée	gé	géanna
t.g.	bó	bó	Ḋé	Ḋia	gé	géanna
t.t.	buin	buaiḃ	Ḋia	Ḋéitiḃ	gé	géannaiḃ
t. gar.	a bó	a ba	a Ḋé (Ḋia)	a Ḋée	a ġé	a ġéanna

t.a.	rliaḃ	rléiḃte	rí	ríġte
t.g.	rléiḃe	rléiḃte	ríoġ	ríġte
t.t.	rléiḃ	rléiḃtiḃ	riġ	ríġtiḃ
t. gar.	a ṙliaḃ	a ṙléiḃte	a rí	a ríġte

t.a.	bean	mná	lá	laeṫeanta
t.g.	mná	ban	lae	laeṫeanta
t.t.	mnaoi	mnáiḃ	ló, lá	laeṫeantaiḃ
t. gar.	a ḃean	a ṁná	a lá	a laeṫeanta

t.a.	mí	míora	ó, ua	uí
t.g.	míora	míor	í, uí	ua
t.t.	mír, mí	míoraiḃ	ó, ua	iḃ, uiḃ
			a uí	a uí

Cuid a Dó.—An t-Aidiacht.

An ċéad díoċlaonaḋ.

Conṡon leaṫan i ndeireaḋ gaċ focail.

Somplaí :—mór beag árd íseal
dearg dearg óg ṡean
díreaċ cam glas geal
caol mall dub bán

	Uimir uaṫaiḋ		Uiolraiḋ
	Fir-innṡcin	Bain-innṡcin	F. agus B.
t. ainmneaċ	mór	mór	mórа
t. gairneaṁnaċ	móir	móire	mór
t. taḃarṫaċ	mór	móir	mórа
t. ainmneaċ	dearg	dearg	dearga
t. gairneaṁnaċ	deirg	deirge	dearg
t. taḃarṫaċ	dearg	deirg	dearga
t. ainmneaċ	díreaċ	díreaċ	díreaċa
t. gairneaṁnaċ	díriġ	díriġe	díreaċ
t. taḃarṫaċ	díreaċ	díriġ	díreaċa

Tuiseal ainmneaċ. (Fir-innscin).

An fear mór	na fir ṁórа
an capall mear	na capaill ṁeara
an báḋ beag	na báiḋ ḃeaga
an mála bán	na málaí bána
an hata mór	na hataí mórа
an bláṫ dearg	na bláṫa dearga
an duine beag	na daoine beaga
an buaċaill beag	na buaċailli beaga
an feol geal	na feolta geala
an cnoc gorm	na cnuic gorma
an ricín dearg	na ricíní dearga
an t-arrún bán	na harrúin ḃána

1. Cá ḃfuil an ḟear mór? Tá sé sa tsuipa.
2. Tá na fir ṁóra ag obair sa ġort.
3. Tá na báid beaga ar an loċ.
4. Tá na málaí bána sa tsiopa.
5. Tá na bláṫa dearga agus na bláṫa bána ag fás annsoin.
6. Tá na daoine beaga ag imirt sa ṗáirc.
7. Tá na sicíní deara sa ṁaċa.
8. Tearbáin dom na hataí móra. Sin iad iad.
9. Tá na buaċaillí beaga agus na buaċaillí óga san gcéad scoil.
10. Tá seolta geala ar an mbád úd sa ċuan.

Tuiseal ainmneaċ. (bain-innscin).

an ḟuinneog ṁór	na fuinneoga móra
an ḃróg ḋub	na bróga ḋuba
an ṗáirc glas	na páirceanna glasa
an sseal ġéar	na sseala géara
an ċaróg ḋeas	na caróga deasa
an ċearc ṁór	na cearca móra
an ċluas ṁór	na cluasa móra
an ḃábóg ḋeas	na bábóga deasa
an eoċair ġeal	na h-eoċraċa geala
an aḋarc bán	na h-aḋarca bána
an trúil ġorm	na rúite gorma
an ḃróg ṁór	na bróga móra.

1. Sin iad na fuinneoga móra.
2. Tearbáin dom na páirceanna glasa.
3. Tá sseala géara ag na feasraiḃ.
4. Tá caróga deasa ar na buaċaillíḃ sin.
5. Sin iad na cearca móra.

6. Tá cluara mór ar an gcoinín.
7. Tá bábóga dearga ag na cailíní.
8. Tá eochraca geala ar an bfáinne rín.
9. Tá adarca bána ar an mbuin.
10. Tá rúile gorma ag an gcailín rín.
11. Tá bróga móra, troma ar an bfear roin.

Tuiseal Geineamnach. (Uimir Uataid, Fir-innscin).

an fear mór	ceann an fir mhóir
an cat beag	earball an chait bhig
an bád dearg	reol an bháid deirg
an leabar dearg	clúdach an leabhair dheirg
an crann caol	bárr an chrainn chaoil
an dorar árd	glar an dorair árd
an t-aral óg	drom an arail óig
an gort glas	geata an ghuirt ghlais
an clár dub	bárr an chláir dhuibh
an dorar íreal	bun an dorair íriol
an t-aprún bán	fear an aprúin bháin
an fear bocht	tig an fhir bhoicht
an corcán dub	cor an chorcáin dhuibh

1. Sé Pádraig an fear mór ; rín é a ceann. Sin é ceann an fir mhóir.
2. Cat beag iread é rín ; rín é a earball. Sin é earball an chait bhig.
3. Leabar dearg iread é reo ; clúdach iread é rín. Sin é clúdach an leabhair dheirg.
4. Dorar árd iread é rín ; glar iread é reo. Sin é glar an dorair árd.
5. Sin é bárr an chláir dhuibh.
6. Sin é geata an ghuirt ghlais.

Tuiseal Geineamhnaċ. (Uimir Uaṫaiḋ, Ḃain-innscin).

an ḟuinneog ḃeag	gloine na fuinneoige bige
an ḃábóg ḋeas	gúna na bábóige deise
an fseal ġéas	crann na fseile géise
an ḃean ḃoċt	tiġ na mná boiċte
an ṗáirc glas	geata na páirce glaise
an ċaróg trom	póca na caróige truime
an ḃróg ḋuḃ	iall na bróige duiḃe
an ġruan ġeal	solus na gréine gile
an ċeasc mór	ricíní na circe móire
an ċailc ḃán	borca na cailce báine
an trlat ċaol	garrún na flaite caoile
an t-súil ġorm	radarc na súile guirme.

1. Bábóg ḋeas iread i rin. Sin gúna. Sin é gúna na bábóige deise.
2. Speal ġéas iread í rin. Crann fseile iread é rin. Sin é crann na fseile géise.
3. Sin é geata na páirce. Tá an páirc glas. Sin é geata na páirce glaise.
4. Borca cailce iread é rin. Tá an ċailc bán. Sin é borca na cailce báine.
5. Slat ċaol iread í rin. Tá rí ag an ngarrún roin. Sin é garrún na flaite caoile.
6. Tá ricíní na circe móire an-ḋeas.
7. Naċ é rin solus na gréine gile? Sé.

Tuiseal Geineamhnaċ. (Uimir Iolraiḋ).

1. Báo beag iread é rin. Sin báo beag eile. Sé Liam fear na mbáo mbeag.
2. Tá arrún bán ar Máire. Tá arrún bán ar Ċáit. Siad Máire agus Cáit mná na n-arrún mbán.
3. Fear mór iread Tomás. Fear mór iread Miċeál. Sin é madra na ḃfear mór.

4. Sin crann caol. Sin crann caol eile. Sin lonn na gcrann gcaol.
5. Sin é gort na bfear mór.
6. Sin é cuan na mbád mór.
7. Sí Ívde páirde na gcor mbeag.
8. Tearbáin dom barraí na gcnoc ngorm.
9. Sin iad barraí na gcrann nglas.
10. Sin é port na mbláth ndear.
11. Tearbáin dom báid na reol ngeal.
12. Sin é loch na n-iarc mbreagh.

Tuiseal Tabharthach. (Uimhir Uathair fir-innscin).

ag an gcat mbeag	ar an gcrann gcaol
inr an mbád ndear	ar an gcorcán ndub
ar an bfear mboch	inr an ngort nglas
ar an mbóthar ndíreach	inr an mborca mbán
ar an mbláth ndearg	fé'n treol ngeal
ar an aral óg	ar an ndorlar íreal

1. Tá mála fé'n gcat mbeag.
2. Níl bhrian ar an mbóthar ndíreach.
3. Tá clúdach ar an gcorcán ndub.
4. Tá liam inr an mbád ndear.
5. Cad tá ag fár inr an ngort nglas ?
6. Tá Cáit ag cainnt leir an bfear mór.
7. Tá glas ar an ndorlar ádh.
8. Tá rlat ag an ngarrún mbeag.
9. Níl reol ar an gcrann gcaol anoir.
10. Feach ar an mbláth ndearg. Nach dear é.
11. Tá cailc bán inr an mborca mbán.
12. Tá béal bán ar an aral óg.
13. Tá mála leathair ag an mbuachaill rin.
14. Tá rgéal breágh inr an leabhar ndearg.
15. Tá fraoch ag fár an an gcnoc ngorm.

tuiseal taḃarṫaċ. (uiṁir uaṫaiḋ, ḃain-innscin).

ṡ an ġeirc ṁóir
nr an mbróig duiḃ
nr an bráirc ġlair
eir an ġcailc ḃáin
mo láiṁ ḋeir
ġ an inġin óig

leir an mbáḃóig ḋeir
ar an ġcaróig ṫruim
ar an nġéig íriṫ
inr an ḃfuinneoig ḃig
ó'n nġréin ġil
inr an luing Albanaiġ

1. Naċ ḋeas na ṡiciní atá ag an ġcirc ṁóir.
2. Tá leaṫar maiṫ inr an mbróig duiḃ.
3. Tá ṗéar maiṫ ag ṗár inr an bráirc ġlair.
4. Tá cailc ḃán im láiṁ ḋeir agam.
5. Tá ġúna ġleoite ar an inġin óig.
6. Tá ualaċ ġuail ar an luing Albanaiġ.
7. Tá an t-éan mór ar an nġéig íriṫ.
8. Tá bróga beaga ar an mbáḃóig deir.
9. Táim ag ṡgríoḃaḋ leir an ġcailc ḃáin.
10. Ḃfuil ġloine ḋearġ inr an ḃfuinneoig ḃig.

tuiseal taḃarṫaċ. (uiṁir iolraiḋ).

1. Cad tá i rna cireánaiḃ beaga ?
2. Tá madra ag na ṗearraiḃ móra.
3. Tá plúr maiṫ i rna málaiḃ bána.
4. Tá na ṗir ag obair le rpealaiḃ ġéara.
5. Tá rróirt ag na daoiniḃ óga.
6. Cad tá ag ṗár ar na cnocaiḃ gorma ?
7. Tá a ḃéal lán d'ṡiacaiḃ bréaġṫa geala.
8. Tá mé ag ṗéaċaint ar na reoltaiḃ geala bána.
9. Tá ualaí troma ar na longaiḃ móra.
10. Tá duilleoga glara ar na crannaiḃ árda.
11. Ciaca de rna ṗearraiḃ móra Tomár ?
12. Cad tá ag ṗár i rna gortaiḃ glara ?
13. Tá ḃrian agur an ṗear eile ar ṡoṫarraiḃ nuaḋa.
14. Tá an drioṡúr lán de ṗláṫaiḃ glana.

Tuiseal Gairmeach. (Uimhir Uathaidh).

1. Geoch! geoch! a chapaill bhig!
2. Bhfortuig ort, a fhir mhóir!
3. Tabair aire duit féin, a fháirde bhig!
4. Cad tá uait, a bean uaral?
5. Ól ruar é, a ghaffúin bhig!
6. A fean-bean, éirt le Taidhg.

Tuiseal Gairmeach. (Uimhir Iolraidh).

1. A fheara mhóra, cé leir an madra?
2. A fháirdí beaga, tá fhóirt agaibh.
3. A bhuachaillí óga, éirtidh liom anoir.
4. A chailíní dearga, cé leir an cireán?
5. A ingheana óga, cá bhfuil bhur dtigh?
6. A dhaoine uairle, tá gluaisán bheag agaibh.

Sean-Ráidhte.

Ceann mór na céille bige.
Is fuar an rud clú gan capaid.
Ní bíonn tréan buan.
Is glas iad na cnuic a bhfad uainn.
Is bog thagann caint chugat.
Má's maith, is dineach, díoghaltas Dé.

"A dhreoilín, a dhreoilín, rí na n-éan,
Is mór do mhuirghin, is beag thú féin."

An Dara Díochlaonadh.

Conjugate aloud 1 ndeireadh gach focail.

Sampla:—maith, doimhin, focail, cóir
lárdair, áluinn, tiriam, díliu
milis, aoibhinn, ciúin, réidh
mín, deacair, faidhbhir, caoin

	UIMIR UATAIḞ		U. IOLRAIḞ
	Fir-innscin	Bain-innscin	F. agus B.
T. ainmneaċ	maiṫ	maiṫ	maiṫe
T. geineamnaċ	maiṫ	maiṫe	maiṫ
T. tabartaċ	maiṫ	maiṫ	maiṫe
T. ainmneaċ	láidir	láidir	láidre
T. geineamnaċ	láidir	láidre	láidir
T. tabartaċ	láidir	láidir	láidre
T ainmneaċ	milir	milir	milre
T. geineamnaċ	milir	milre	milir
T. tabartaċ	milir	milir	milre

Tuiseal ainmneaċ. (Fir-innscin).

an fear láidir — na fir láidre
an capall maiṫ — na capaill maiṫe
an cnoc áluinn — na cnuic áilne
an botar néid — na bóiṫre néide
an tobar doimhin — na tobraċa doimhne
an rud milir — na rudaí milre
an gut binn — na gutanna binne
an duine faidhbhir — na daoine faidhbhre
an bruach tirim — na bruaċa tirime
an garrán ciúin — na garrán ċiúine

1. Fir láidre ireadh Tomás agus Míċeál.
2. Tá na fir láidre ag fhealadóireaċt.
3. Tá capaill maiṫe ag an bhfeirmeóir.
4. Is i nÉirinn atá na cnuic áilne.
5. Tá rudaí milre fa thiopa. Ná bhfuil ?
6. Cailíní ciúine ireadh Éiblín agus Nóra.
7. Tá gutanna binne ag Éiblín agus Nóra.
8. Tá bóiṫre néide annro is annrúd i nÉirinn.
9. Tá daoine faidhbhre fa ċaiṡa-glúairte rin.
10. Tobar doimhin ireadh é rin ; bíonn tobraċa doimhne ins gaċ aon áit.

Tuiseal Ainmneach. (Bain-innscin).

an ċearc ṁaiṫ	na cearca maiṫe
an ḟuinneog álainn	na fuinneoga áilne
an ċaṫaoir ḟocair	na caṫaoireaċa focra
an ṗáirc tiṁ	na páirceanna time
an ċor láidir	na cora láidre
an lám ċruaiḋ	na láṁa cruaḋa
an ċluar ḟleaṁain	na cluara fleaṁne
an ḋeárna ṁín	na deárnanna míne
an ḃean ċúin	na mná cúine
an ḟeirm ḟaiḋḃir	na feirmeaċa faiḋḃre
an ḟréaṁ ṡiġin	na fréaṁa ṡiġne

1. Tá cearca maiṫe ag an ḃfeirmeóir sin.
2. Tá feirmeaċa faiḋḃre ag na feirmeóiriḃ anois.
3. Tá fuinneoga áilne ins an tréipéal seo.
4. Bíonn caṫaoireaċa focra ag sean daoiniḃ.
5. Tá páirceanna time ar an gcnoc úd.
6. Tá cora láidre ag an ḃfear seo.
7. Tá láṁa cruaḋa ag na ṗrealaḋóiriḃ.
8. Tá cluara fleaṁne ar an gcoin.
9. Tá fréaṁa ṡiġne fé'n gcrann seo.

Tuiseal Gineaṁnach. (Uiṁir Uaṫaiḋ, Fir-innscin).

an fear láidir	lám an ḟir láidir
an capall maiṫ	ceann an ċapaill ṁaiṫ
an ceol milis	éan an ċeoil ṁilis
an t-aral ciúin	béal an arail ċiúin
an fear faiḋḃir	gluaisán an ḟir ḟaiḋḃir
an mullaċ fiaḋain	fliaḃ an ṁullaiġ ḟiaḋain
an tobar doiṁin	páirc an tobair ḋoiṁin
an bóṫar réiḋ	lúb an ḃóṫair réiḋ
an talaṁ tiṁ	féar an talṁan tiṁ
an t-aṁad cruaiḋ	crann an aṁaid ċruaiḋ
an cnoc álainn	bárr an ċnuic álainn

1. Tá lámh an fhir láidir go cruaidh agus go fighin.
2. Tá coinín i bpáirc an tobair dhomhain.
3. Tá madhaire breágh ó bhárr an chnuic áluinn.
4. Tá réiphéal ag lúb an bhóthair mhín.
5. Sin é crann an adhmaid chruaidh.
6. Sin é ceann an aráil chúin.
7. Sin é éan an cheoil bhinn.
8. Sin é ceann an chapaill mhaith.
9. Níl éin-níoh ag fár ar fhiadh an mhullaigh fhiadhain.
10. Tá gluaisán an fhir fhaidhbhir ag dul chómh luath leis an ngaoith.

Tuiseal Gheineamhnach. (Uimhir Uathaidh, Bain-innscin).

an mhil mhilis	crúisca na meala míllse
an cheaisc mhaith	ficíní na circe maithe
an fhairrge dhomhain	uisge na fairrge domhne
an mhóin tirim	teine na móna tiorma
an chú chúin	earball na con ciúine
an chathaoir fhocair	cos na cathaoireach focsa
an phárc péidh	geata na páirce péidhe
an bhar chruaidh	lámh na baise cruaidhe
an treamhóg dhílis	oileán na feamhóige dhílse
an chainnt chóir	cailín na cainnte córa

1. Sin í Cáit. Tá sí an-chúin. Sí Cáit cailín na cainnte ciúine.
2. Tá móin ar an dteine seo. Tá an mhóin tirim. Sin é teine na móna tiorma.
3. Crúisca iread é sin. Tá mil san gcrúisca. Sin é crúisca na meala míllse.
4. Sin iad ficíní na circe maithe.
5. Nach é sin earball na con ciúine.
6. Sin í cos na cathaoireach focsa.

7. Sí Éire oileán na reamróige dílre.
8. Sin í lám na baire cruaide.
9. Sé Tomás fear na láime láidre.
10. Sin é réipéal na rpuaice áilne.

Tuiseal Gaineamnaċ. (Uimir iolraiḋ).

1. Tá an capall roin ciúin ; tá an capall eile ciúin leir. Ir le Séamur na capaill. Mar rin, ré Séamur fear na gcapall gciúin.
2. Tá gut binn ag Nóra ; tá gut binn ag Éiblín. Siad roin cailíní na ngut mbinn.
3. Sin iad fir na lám gcruaiḋ.
4. Sí Éire tír na ngleann gcaoin.
5. Sin í páirc na ḋtobar ndoimin.
6. Sin é rliaḃ na mbeann ḃriaḋain.
7. Sin é gort na ḃfear láidir.
8. An é rin crann na gcaor milir ?
9. Siad Tomás agur Micéál fir na lám ruġin.
10. Tá eolar na mbóṫar maiṫ ag Giolla an ġluaráin.
11. Sin é bárr an ċnuic áird : Sin iad barraí na gcnoc nárd.

Tuiseal Taḋarṫaċ. (Uimir uaṫaiḋ, fir-innscin).

leir an ḃfear ḟaiḋḃir
ag an bpáirde maiṫ
fé'n gcaitín gciúin
inr an ḋtobar ndoimin
ó'n obair gcruaiḋ

ar an bport ḋtirim
leir an gceol mbinn
ar an gcnoc áluinn
ar an mbóṫar réiḋ
ar an arḃar aibiḋ

1. Tá ḃríġid ag cainnt leir an ḃfear ḟaiḋḃir.
2. Tá báḃóg ag an bpáirde maiṫ.
3. Tá mála fé'n gcaitín gciúin.
4. Tá fior uirce inr an ḋtobar ndoimin.

5. Tá Tomás tuirreaċ ó'n obair ġcruaiḋ.
6. Tá na ġéana ar an bport ḋtirim anois.
7. Tá Art ag éirteaċt leis an ġceol mbinn.
8. Cá ḃfuil an ceol binn? Ag an ċan, an-caḋ? Ireaḋ.
9. Tá daċ buiḋe ar an arḃar aibiḋ.
10. Tá an ġluaisán ar an mbóṫar péiḋ.
11. Tá muilionn ar an ġcnoc áluinn.
12. Tá rseal ag an ḃfear láiḋir.
13. Tá rlat ḟada ag an ngarrún ṅdíoṁaoin.

tuiseal taḃarṫaċ. (uiṁir uaṫaiḋ, ḃain-innscin).

ar an mil ṁilir	ar an ġcruiṫneaċt ḟaiḋḃir
ṁr an ḃfairrge ḋoiṁin	ar an treamróiġ ḋíliṙ
ar an ġcoin ċiúin	inr an ġcaṫaoir ḟocair
ag an ġcirc ṁaiṫ	ag an mnaoi ċóir
	ar an ngainniṁ ṁín.

1. Tá biar bréaġ ar an mil ṁilir.
2. Tá éirġ go leor inr an ḃfairrge ḋoiṁin.
3. Bíonn Art ag riṫ leis an ġcoin ċiúin.
4. Tá Art 'na ḟearaṁ ar an ngainniṁ ṁín.
5. Tá rean-Ṫaḋġ inr an ġcaṫaoir ḟocair.
6. Tá mear againn ar an treamróiġ ḋíliṙ.
7. Tá ċinn ḟaiḋḃre ar an ġcruiṫneaċt aibiḋ.
8. Tá cnor árd ar an rruaic áluinn.
9. Tá tear ag teaċt ó'n móin tirim.

tuiseal taḃarṫaċ. (uiṁir iolraiḋ).

ag na ḟearaiḃ láiḋre	lán de rudaiḃ milre
ag na capallaiḃ ciúine	ag na ḟearaiḃ raiḋḃre
ó rna cnocaiḃ áilne	lán de ḋaoiniḃ maiṫe
ag na ceaircaiḃ maiṫe	ar na rléibṫiḃ fiaḋaine
i rna tobraċaiḃ ḋoiṁne	

1. Tá gort mór ag na fearaib láidre.
2. Níl aon níd dá déanam ag na capaillaib ciúine.
3. Tá radarc breág ó rna cnocaib áilne.
4. Bfuil uirce i rna tobraċaib doiṁne ?
5. Bfuil na borcaí rin lán de rudaíb milre ?
6. Níl crainn ag fár ar na rléibtib fiadaine.
7. Tá airgead go leor ag na fearaib raidbre.
8. Tá carra-gluairte ag na daoinib raidbre.
9. Bfuil an dún lán de "daoinib maiṫe" ?

Tuiseal Gairmeaċ. (Uiṁir Uaṫaid).

1. Ól ruar an t-uirce, a ċapaillín ṁaiṫ !
2. Saoġal fada ċuġat, a ḟir láidir !
3. Tá mear agam ort, a ḟeamróg dílir.
4. Tá gráḋ agam duit, a Éire ṁilir.
5. Cad ir ainm duit, a ġarrúin tiomaoin ?
6. Cionnur taoi, a duine ċóir ?
7. Cád tá uait, a bean ṁaiṫ ?
8. Tá cirtin breáġ agat, a ċailín ċaoin !
9. A ċaitín ċiúin, an maiṫ leat bainne ?

Tuiseal Gairmeaċ. (Uiṁir Iolraid).

1. A ḟearra láidre, tá gort breáġ agaib !
2. A ċailíní maiṫe, cá bfuil bur hataí ?
3. A ḟicíní áilne, tá rib an-beag ?
4. A ċáirde dílre, cionnur atá rib ?
5. A buaċaillí diaṁaoine, orclaiḋ bur leabair.

Sean-Ráidte.

An té ná fuil láidir ní foláir dó beiṫ glic.
Níor bris focal maiṫ riacail riaṁ.
Riṫeann uirge doiṁin go ciúin focair.
Beannaċt dílir Dé le n-a anam.

An tREAS DÍOCLAONAD.

" Ámail " i ndeireadh gach focail.

Somplaí :—

fearamail	mearamail	dathamail
flaitheamail	geanamail	ceanamail
laethamail	mirneamail	compórdamail
díogamail	cáirdeamail	torthamail

	UIMIR UATAIDH F. agus B.	UIMIR IOLRAIDH F. agus B.
t. ainmneach	fearamail	fearamla
t. gheineamnach	fearamla	fearamail
t. tabharthach	fearamail	fearamla
t. ainmneach	flaitheamail	flaitheamla
t. gheineamnach	flaitheamla	flaitheamail
t. tabharthach	flaitheamail	flaitheamla
t. ainmneach	laethamail	laethamla
t. gheineamnach	laethamla	laethamail
t. tabharthach	laethamail	laethamla

tuiseal ainmneach.

duine fearamail	daoine fearamla
fear flaitheamail	fir flaitheamla
duine cáirdeamail	daoine cáirdeamla
gharrún mearamail	gharrúin mearamla
gort torthamail	gwirt torthamla
fear leirceamail	fir leirceamla
buachaill mirneamail	buachaillí mirneamla
aonach míoramail	aontaighe míoramla
bráthair Críortamail	bráithre Críortamla
páipéar laethamail	páipéir laethamla

1. Gort maiṫ é rin : gort torṫamail ireaḋ é.
2. Fear maiṫ ireaḋ Pádraig. Tá croiḋe maiṫ aige. Fear fial ireaḋ é. Fear flaiṫeamail ireaḋ é.
3. Páipéar laeṫeamail ireaḋ é rin. Bíonn an páipéar laeṫeamail ag Taḋg gaċ lá. Bíonn ná páipéir laeṫeamla ag Pádraig leis gaċ lá.
4. Ní fear leirceamail Séamus : ní fir leirceamla Tomás agus Míċeál. Ní cailín leirceamail Cáit.
5. Cuan fíoġamail ireaḋ an cuan roin. Tá sé mór agus doiṁin. Tá báid go leor ann.
6. Duine daṫamail ireaḋ Pádraig. Daoine daṫamla ireaḋ Pádraig agus Brian.
7. Tá tiġ deas cluṫmar ag Taḋg. Tá bean ṁaiṫ aige. Tá teine ṁaiṫ aige. Tá caṫaoir ḃreáġ aige. Fear compórdamail ireaḋ Taḋg.
8. Ár n-arán laeṫeamail taḃair dúinn indiu.

Tuiseal Gineamnaċ.

arḃar an ġuirt torṫamla	arḃar na ngort torṫamail
tiġ an duine ċompórdamla	tiġ na ndaoine gcompórdamail
báirr an ċnuic rcéirdeamla	bairrí na ngnoc rcéirdeamail
fuaċt an lae rneaċtamla	fuaċt na laeṫeanta rneaċtamail
rġéala an ṗáipéir laeṫeamla	rġéala na ḃpáipéar laeṫeamail
rcoil an Ḃráṫar Ċríortamla	Scoileanna na mḂráṫar gCríortamail

1. Sin é ríopa an ḟir ḟlaiṫeamla.
2. Sin é bárr an ċnuic ṡréirdeamla.
3. Sin é teinteán na ndaoine ġcompórdamail.
4. Sin é arḃar an ġuirt torṫamla.
5. Sin í bábóg an páirde ceirteamla.
6. Sin é béal an ċuain ríoġamla.
7. Sí Éire oileán na ġcuan ríoġamail.
8. Sí Máire bean an ḟir ċompórdamla.
9. Sin é carra an ċarail taramla.
10. An maiṫ leat fuaṫt na h-aimsire sneaṫtamla ?

tuiseal taḃarṫaċ.

1. Tá ríopa breáġ ag an ḃfear ḟlaiṫeamail.
2. Níl mear ag éinne ar ḟear ṁeirceamail.
3. Ḃfuil an muileann ar an ġcnoc ṡréirdeamail ?
4. Tá tiġ dear ag an ḃfear ġcompórdamail.
5. Níl mear agam ar ġarrún leirceamail.
6. Tá Taḋg ag léiġeaṁ ar an bpáipéar laeṫeamail.
7. Ḃíonn ṡgéala i rna páipéarraiḃ laeṫeamla.
8. Ḃíonn croiḋṫe maiṫe ag fearraiḃ ḟlaiṫeamla.
9. Sí Cill Ċaoi ceann de rna h-áiteannaiḃ ṡláinteamla.
10. Seo cairt ó rna Ḃráiṫriḃ Críortamla.

tuiseal ġairmeaċ. (uiṁir uaṫaiḋ).

Cé h-é tusa, a ḋuine ḟearamail ?
Saoġal fada ċuġat, a ḟir ḟlaiṫeamail !
Ḃí ag obair, a ġarrúin leirceamail !
Dia agus Muire ḋuit, a ċailín ċroiḋeamail !

tuiseal ġairmeaċ. (uiṁir iolraiḋ).

A ḟearra ḟláinteamla, tá riḃ an-láidir.
A ḋaoine ḟlaiṫeamla, raoġal fada ċuġaiḃ.
A ġarrúna leirceamla, orġlaiḋ ḃúr leaḃair.

An ceathramad díochlaonad.

Suí i nDeireadh gach focail.

Sampláí :—

fada	cnorta	bruite
aorta	céadna	clé
naomhta	dorcha	buide
macánta	órda	cluite
carta	gránda	beo
Diada	Gallda	gleoite
cumhra	ceannra	te
dána	corcra	beannuighte
corcha	céarta	cráidhte

Níl aon athrughadh ann.

Tuiseal ainmneach.

1. Tá an t-umar fada lán d'uisce.
2. Tá an t-arbhar órda aibidh anois.
3. Ní teampall Gallda é sin ; réipéal ireadh é.
4. Fear aorta ireadh Tadhg ; bean mhacánta ireadh Máire.
5. Rinnceóir cluite ireadh Bhrian.
6. An í sin Nóra chríonna ?
7. Tá cadhr gleoite ar Chárt.
8. Tá fraoch corcra ar an tréidh.
9. Sin í mo lámh chlé.
10. Tá an chruithneacht buide an-árd.
11. Fear cnorta ireadh Tadhg ; ní bean chnorta Máire ; bean ceannra ireadh í.
12. Ní maith liom fear-daoine chnorta.
13. Tá daoine iarachta sa ghluaisán.
14. Tá longa fada sa chuan.
15. Tá ceann órda ar an arbhar.
16. Tá súnaí gleoite ar na cailíní.
17. Daoine pórta ireadh Tadhg agus Máire.
18. Cá bhfuil na ba eile ?

19. Daoine macánta ireaḋ Taḋg agus Máire.
20. Ní cailíní gránda Nóra agus Éiblín.
21. Tá ricíní buiḋe ra ṁaca.
22. Sé Naoṁ Pádraig Aippol Naoṁta na nÉireann.

Tuiseal Ceineaṁnaċ.

1. Tearbáin dom taoḃ an umair ḟada.
2. Naċ é rin gort an aṁbair óṙḋa.
3. Ní h-í rin rpuaic an teampuill Ġallda.
4. Ḃfuil ceol "Nóra Ċríonna" agat?
5. Sin é ceann an ḟir aorta.
6. Sin é ṗoċar an rinnceóra ċlirte.
7. Sin é lúiḋin na láiṁe clé.
8. Ir maiṫ le Taḋg tear teine ṫe.
9. Sí Máire bean an ḟir ṁacánta.
10. Sin é gluaran an ḟir iaraċta.
11. Ní maiṫ liom gutanna ḟear gcorta.
12. Sí Cáit cailín na ngúnaí ngleoite.
13. Sí Éire tír na rinnceóirí gcirte.
14. Sin í cirtin na ndaoine gcríonna.
15. Sin é aṁbar na gcinn n-óṙḋa.
16. Sin é cuan na long ḃfada.
17. Sin é gluaran na ndaoine n-iaraċta.
18. Sí Éire tír na ndaoine ndiaḋa.
19. Sé an geiṁreaḋ amrear na n-oiḋċeanta ndorċa.

Tuiseal Taḃartaċ.

1. Tá an capaillín ag ól ar an umar ḟada.
2. Ḟéaċ ar an aṁbar óṙḋa roin.
3. Bíonn coileaċ gaoiṫe ar teampall Ġallda.
4. Níl an raḋarc go maiṫ ag an ḃfear aorta.
5. Tá rlat ḟada in a láiṁ ċlé.
6. Tá mála coirce ag an gcapall ġléarta,

7. Tá fréal ḡéar ag an bhfear ḋromṫa.
8. Tá mear ag gaċ aonne ar an bhfear macánta.
9. Tá longa ó ḃúṫaiḃ iaraċta fa ċuan.
10. Bíonn fréaclaí ar ḟearaiḃ aorta.
11. Duine de na hinnceóiriḃ cliste ireaḋ bhuan.
12. Níl bhuan ag dul a ḃaile leis na daoiniḃ eile.
13. Bíonn Tomás agus Míċeál ag obair leis na hfrealaiḃ céadna gaċ lá.
14. Tá bolaḋ breáġ ó na hḃláṫannaiḃ cuṁra.
15. Tá gluaisán breáġ ag na daoiniḃ iaraċta.
16. Féaċ ar na páirceannaiḃ buiḋe óraḋa.

Tuiseal Gairmeaċ. (Uiṁir Uaṫaiḋ).

Dia is Muire ḋuit, a ḃean aorta!
Cad is ainm duit, a ċailín ċeannra?
A ḟir ṁacánta, faoġal fada ċuġat!
Dé beaṫa-sa, a ḋuine ċríonna!

Tuiseal Gairmeaċ. (Uiṁir Iolraiḋ).

Bail ó Ḋia orraiḃ, a leanbaí ġleoite!
Slán agaiḃ, a ḟeara ṁacánta!
Bail ó Ḋia ar an obair, a fhealadóirí ċliste!
Dia is Muire ḋíḃ, a ḋaoine aorta!

Sean-Ráiḋte.

Seaċain an droċ-ḋuine, ní baoġal duit an duine macánta.

Is fearr Gaeḋilg ċliste ná Béarla bhriste.

Fear fada, fionn, 'n-a ḟearaṁ fa nGleann.

Gan dada 'n-a ċcann aċt diaḃail agus deaṁain. An feoċadán.

céimeanna coindeilge.

I.—An dun-ċéim. Baile mór ireaḋ Doire.
II.—An breir-ċéim. Tá Corcaiġ níor mó ná Doire.
III.—An t-ṡár-ċéim. Sé Baile Aṫa Cliaṫ an baile ir mó i nÉirinn.

I.—Aḃa ḟada ireaḋ an Laoi.
II.—Ir ria an Ḃóinn ná an Laoi.
III.—Sí an tSionnain an aḃa ir ria i nÉirinn.

I.—Cnoc árd ireaḋ Beann Éadair.
II.—Ir doirde Cruaċ Pádraiġ ná Beann Éadair.
III.—Sé Carrán Tuaṫail an Sliaḃ ir doirde i nÉirinn.

Árd—Áoirde. (II.—An ḃreis-ċéim).

Tá an falla árd ; tá an doras árd.
Ir doirde an falla ná an doras.
Ir doirde an falla ná an geata.
Ir doirde an fear ná an garrún.
Ir doirde an muileann ná an tiġ.
Ir doirde an doras ná an bord.
Ir doirde an ṁeadar ná an buicéad.
Ir doirde Tomár ná an t-arḃar.
Ir doirde Art ná an ċú.
Ir doirde Cáit ná Íde.
Ir doirde Carrán Tuaṫail ná Beann Éadair.

Ceist. Ciaca ir doirde—an falla nó an doras?
Freagra. Ir doirde an falla ná an doras.

Tá an mála níor doirde ná an ṡtól.
Tá an ċeapc níor doirde ná an ṗicín.
Tám-se níor doirde ná tusa.
Tá an cṗann níor ḋoirḋe ná an ṙeol.

Tá na bláṫanna ḋearġa níor ḋoirḋe ná na bláṫanna bána.
Tá an t-éan níor ḋoirḋe ná na ġéanna.

íseal—íslе.

Níl an ṡtól árd ; tá sé íseal.
Is íslе an ġeata ná an ṡgioból.
Is íslе an t-umar ná an falla.
Is íslе an t-arḃar ná an ġeata.
Is íslе an buicéad ná an ṁeadar.
Is íslе an cnoc ná an sliaḃ.
Is íslе an tiġ ná an muileann.
Is íslе an ṡtól ná an túrna.
Is íslе an cireán ná an ṡtól.
Is íslе na sléiḃte ná na scamaill.
Is íslе mo ḃeál ná mo ṗóg.

Ceist.—Ciaca is íslе—an ṫoṁar nó an falla ?
Ṗreagra.—Is íslе an doṁar ná an falla.

Tá mo ċor níor íslе ná mo ġlún.
Tá m'uille níor íslе ná mo ġuala.
Tá an ċaṫaoir sin níor íslе ná an altóir.
Tá an doṁar níor íslе ná an falla.
Tá an sac níor íslе ná an cat.
Tá an bád níor íslе ná an seol.
Tá Ḃrian níor íslе ná an ġéaġ.
Tá na bláṫanna bána níor íslе ná na bláṫanna ḋearġa.
Tá an bád iarċaiġ níor íslе ná an tiġ soluis.
Tá an cireán níor íslе ná an ṗuinneoġ.

láidir—láidre.

Tá an t-aral láidir : tá an capall láidir.
Is láidre an capall ná an t-aral.

Is láidhre an madra ná an cat.
Is láidhre an gé ná an ricín.
Is láidhre bata Ṡéamuis ná slat Airt.
Is láidhre mise ná tusa.
Tá uisce na fairrge níos láidhre ná uisce an loċa.
Tá crann na luinge níos láidhre ná crann an ḃáid.
Tá Tomás níos láidhre ná Taḋg.

Ceist.—Ciaca is láidhre—an t-asal nó an capall ?
Freagra.—Is láidhre an capall ná an t-asal.

Lag—laige.

Ní fear láidir Taḋg. Fear lag iseaḋ é.
Is laige Taḋg ná Tomás.
Is laige an ricín ná an ċeasc.
Is laige an ḃlát ná an crann.
Is laige an t-éan ná an gé.
Is laige an t-uisce ná an bainne.
Is laige uisce an loċa ná uisce na fairrge.
Is laige tusa ná mise.
Tá mo láṁ ċlé níos laige ná mo láṁ ḋeas.
Tá saḋarc Taiḋg níos laige ná saḋarc Ṁáire.
Bíonn garrún níos laige ná fear.

Ceist.—Ciaca is laige—Taḋg nó Tomás.
Freagra.—Is laige Taḋg ná Tomás.

Mór—mó.

Is mó an capall ná an t-asal.
Is mó an fear ná an garrún.
Is mó an ċeasc ná an ricín.
Is mó an coinín ná an cat.
Is mó Séamus ná Peadar.
Is mó Cáit ná Ṡoe.

Is mó Brian ná Art.
Is mó mise ná tusa.
Tá an dorsa níos mó ná an clár-dub.
Tá baile Átha Cliath níos mó ná Luimneach.
Tá Éire níos mó ná Alba.

Ceist.—Ciaca is mó—an capall nó an t-asal ?
Freagra.—Is mó an capall ná an t-asal.

Beag—luga.

Is luga an capall bán ná an capall dub.
Is luga an t-asal ná an bó.
Is luga an sicín ná an ceasc.
Is luga do leabhar ná an clár dub.
Is luga an tiġ ná an muileann.
Is luga páipéar Tairġ ná seol an bháid.
Is luga an seál ná an seól.
Is luga an gaisún ná an fear.
Is luga Éire ná an Fhrainnc.
Tá an Fhrainnc níos luga ná an Ġearmáin.
Tá an Ġearmáin níos luga ná Rúise.

Ceist.—Ciaca is luga—an sicín nó an ceasc ?
Freagra.—Is luga an sicín ná an ceasc.

Fada—sia.

Tá an binnse fada, ach is sia an scoil ná an binnse.
Is sia an binnse ná an trlat.
Is sia an trlat ná an peann.
Is sia an peann ná an laróg.
Is sia an laróg ná an biorán.
Is sia an sgioból ná an t-umar.
Is sia an t-umar ná an bord.
Is sia an long ná an bád.
Is sia Mí na Nodlag ná mí na Samhna.

Is fia mí ná feaċtmain.
Tá an falla níos fia ná an ġeaṫa.

Ceist.—Ciaca is fia—an bínnse nó an fcoil?
Freagra.—Is fia an fcoil ná an bínnse.

Sairid—Siorra.

Is siorra an ġeata ná an falla.
Is siorra earball an ċait ná earball na con.
Is siorra an loċar ná an carra-ġluaiste.
Is siorra an tslat ná an ġéag.
Is siorra mí ná bliaḋain.
Is siorra an Ḃóinn ná an tSionainn.
Is siorra Éire ná Sasana.
Is siorra uair a ċluig ná lá.
Is siorra an báḋ ná an long.
Is siorra do ċos ná mo ċos.
Tá do ċos níos siorra ná mo ċos.

Ceist.—Ciaca is siorra—an ġeata nó an falla?
Freagra.—Is siorra an ġeata ná an falla.

Sean—Sine.

Is sine Séamus ná Peadar.
Is sine an ċeasc ná an ricín.
Is sine Cáit ná Íde.
Is sine Míċeál ná Tomás.
Is sine Muirir ná Úna.
Is sine Liam ná Ḃrian.
Is sine Ḃrian ná Art.
Is sine Taḋg ná Páḋraig.
Is sine mise ná tusa.
Is sine an múinteóir ná an gasrún.
Tá an crann níos sine ná na bláṫanna.

Ceist.—Ciaca is sine—Ḃrian nó Liam?
Freagra.—Is sine Liam ná Ḃrian.

óg—óige.

Is óige an ricín ná an ceaic.
Is óige an t-aral ná an bó.
Is óige an cat ná an madra.
Is óige an t-éan ná an gé.
Is óige garrún ná fear.
Is óige Peadar ná Séamus.
Is óige Art ná Brian.
Is óige tura ná mise.
Is óige Art ná Peadar.
Tá Art níos óige ná Peadar.

Ceist.—Ciaca is óige—Muiris nó Peadar?
Freagra.—Is óige Muiris ná Peadar.

leaṫan—leiṫne.

Is leiṫne an loc ná an fruṫán.
Is leiṫne an bóṫar ná an carán.
Is leiṫne an galtán ná an báo.
Is leiṫne an teinteán ná an túrna.
Is leiṫne an clár-dub ná an leabar.
Is leiṫne an leabar ná an niaṡail.
Is leiṫne an ḟuinneog ná an pictiúir.
Is leiṫne an feol ná an páipéar.
Is leiṫne an mála ná an ṡtól.
Tá an ḟairrge níos leiṫne ná an cuan.

Ceist.—Ciaca is leiṫne—an carán nó an bóṫar?
Freagra.—Is leiṫne an bóṫar ná an carán.

caol—caoile.

Is caoile Cáit ná Máire.
Is caoile an trlat ná an ṡéaṡ.
Is caoile crann na fseile ná crann an báid.

Is caoile an fruṫán ná an loċ.
Is caoile an ḟoṫar ná an carra-gluairṫe.
Is caoile báḋ ná galtán.
Is caoile an carán ná an bóṫar.
Is caoile earball na con ná earball an ċapaill.
Is caoile an lodáil ná an Spáinn.
Is caoile Sarana ná an Ḟrainc.
Tá an lodáil níor caoile ná an Spáinn.

Ceist.—Ciaca is caoile—Cáit nó Máire?
Freagra.—Is caoile Cáit ná Máire.

MAIṪ—FEARR.

Is maiṫ an ṡealadóir Míċeál, aċ
Is fearr Tomás ná Míċeál.
Is fearr galtán ná báḋ.
Is fearr báḋ Liam ná an báḋ eile.
Is fearr ṡeal Ṫomáis ná ṡeal Ṁíċíl.
Is fearr deoċ ḃainne ná deoċ uisce.
Is fearr carra-gluairṫe ná ḟoṫar.
Is fearr tráen ná carra-gluairṫe.
Is fearr an Ġaeḋilg ná an Ḃéarla.
Is fearr do ṁáṫair ná éinne eile.
Tá do ṁáṫair níor fearr ná éinne eile.

Ceist.—Ciaca is fearr—ḟoṫar nó carra-gluairṫe?
Freagra.—Is fearr carra-gluairṫe ná ḟoṫar.

OIC—MEASA.

Is mearra uisce an uisce ná uisce an tobair.
Is mearra ṡeal Ṁíċíl ná ṡeal Ṫomáis.
Is mearra an báḋ beag ná an báḋ mór.
Is mearra radarc Ṫaiḋg ná radarc Ṁáire.
Is mearra an carán ná an bóṫar.
Is mearra beiṫ dianṁaoin ná beiṫ ag obair.

Is mearra tart ná ocras.
Is mearra fresc capall ná fresc asail.
Is mearra peacaḋ ná aon níḋ eile.
Tá raḋarc Taiḋg níos mearra ná raḋarc Ṁáire.

Ceist.—Cisca is mearra—fresc capaill nó fresc asail?
Freagra.—Is mearra fresc capaill.

trom—truime.

Is trom an mála beag, ach
Is truime an mála mór ná an mála beag.
Is truime an ṁeadar ná an cireán.
Is truime an ċeasc ná an ricín.
Is truime an capall ná an bó.
Is truime an bó ná an madra.
Is truime an madra ná an cat.
Is truime an cat ná an t-éan.
Is truime Séamus ná Peadar.
Is truime pinginn ná leaṫ-pinge.
Tá an clár-dub níos truime ná an ċaile.

Ceist.—Cisca is truime—an t-éan nó an cat?
Freagra.—Is truime an cat ná an t-éan.

éadtrom—éadtruime.

Rud éadtrom ireaḋ cleite.
Rud éadtrom ireaḋ ricín.
Is éadtruime cleite ná gé.
Is éadtruime ricín ná ceasc.
Is éadtruime madra ná bó.
Is éadtruime duilleóg ná uball.
Is éadtruime Íde ná Cáit.
Is éadtruime an cnaipe ná an borca.
Is éadtruime an léaprcáil ná an clár-dub.

Is éadtruime an páipéar ná an leabar.
Tá tura níor eadtruime ná mise.

Ceist.—Ciaca is éadtruime—cleite nó gé?
Freagra.—Is éadtruime cleite ná gé.

mear—mise.

Níl an ċú mall, tá sí mear.
Tá an coinín mear leis.
Is mise an ċú ná an coinín.
Is mise an ṗoċar ná an gé.
Is mise an carra-gluaiste ná an ṗoċar.
Is mise galtán ná bád reoil.
Is mise ṗslannc ná aon níḋ eile.
Is mise an ṗoċar ná an capall.
Is mise Peadar ná Máire.
Is mise Brian ná Taḋg.
Is mise an lám ḟada ná an lám ġairid. (Clog.)

Ceist.—Ciaca is mise—an ċú nó an madra?
Freagra.—Is mise an ċú ná an madra.

mall—moille.

Sean-ḟear iseaḋ Taḋg;
Tá sé an-ṁall. Tá Máire mall leis.
Tá an capall duḃ mall; tá sé trom.
Is moille an capall duḃ ná an capall bán.
Is moille Míċeál ná Tomás.
Is moille Taḋg ná Brian.
Is moille bád Liam ná ṗoċar Ḃriain.
Is moille ṗoċar Ḃriain ná an gluaisán.
Is moille ṗseal ná inneal-bainte.
Is moille muileann gaoiṫe ná muileann gaile.
Is moille an ġaoṫ ná an ṗslannc.
Ceist.—Ciaca is moille—Taḋg nó Brian?
Freagra.—Is moille Taḋg ná Brian.

milis—milse.

Is milse fuíche ná falann.
Is milse uisce na loca ná uisce na faisge.
Is milse mil ná fuíche.
Is milse milseán ná ubla.
Is milse ubla ná fiatai.
Is milse guth an éin ná guth an ghéro.
Is milse guth an chailín ná guth an ghasfuim.
Is milse ceol na h-Éireann ná ceol Sasana.
Is milse Gaeilge ná Béarla.

Ceist.—Ciaca is milse—mil nó falann ?
Freagra.—Is milse mil ná falann.

searb—seirbe.

Ruo searb iseadh falann.
Ruo searb iseadh uisce na faisge.
Ruo searb iseadh fíon géar.
Ruo searb iseadh líomóid.
Ruo searb iseadh áisne.
Ruo searb iseadh uball-fiadhain.
Is deacair a fádh go minic ciaca is seirbe—an áisne nó an t-uball-fiadhain.
Is seirbe líomóid ná uball de ghnáth.
Is seirbe an bás ná aon nídh eile.

Ceist.—Ciaca is seirbe—an áisne nó an t-uball-fiadhain ?
Freagra.—Is deacair a fádh.

bréagh—bréaghta.

Ruo bréagh iseadh fochar ach
Is bréaghta an carra-gluaiste ná an fochar.
Is bréaghta cistin Chait ná cistin Mháire,
Is bréaghta lá te ná lá fuar.

Is breáġṫa maḋaiṁ ó'n gcnoc ná maḋaiṁ ó'n mbóṫar.
Is breáġṫa an ġrian na an ġealaċ.
Is breáġṫa ḋeoċ ḃainne ná ḋeoċ uisce.
Is breáġṫa an Ġaeḋilg ná an Ḃéarla.

Ceist.—Ciaca is breáġṫa—carra gluaiste nó trucail?
Freagra.—Bíoḋ ciall agat!

Áluinn—Áilne.

Áit áluinn ireaḋ Cill Áirne.
Áit áluinn ireaḋ Ġleann Dá Loċa.
Is áilne Cill Áirne ná Gleann Dá Loċa.
Is áilne an ġrian ná an ġealaċ.
Is áilne lá breáġ gréine ná lá fuar fliuċ.
Is áilne an páirḋe ná an fean-ḋuine.
Is áilne cába na mná uaisle ná feál na fean-ṁná boiċte.
Is áilne an féipéal ná an muileann.
Is áilne an loċ ná an cuan.
Is áilne Cáit ná Máire.

Ceist.—Ciaca is áilne—Cill Áirne nó Gleann Dá Loċ?
Freagra.—Is áilne Cill Áirne.

Bog—Buige.

Ruḋ bog ireaḋ olann.
Ruḋ bog ireaḋ plúr.
Ruḋ an-ḋog ireaḋ cleite ficín.
Is buige an féar ná an tuiġe.
Is buige plúr ná gaineaṁ.
Is buige gruaig an ċailín ná gruaig an ġir.
Is buige croiḋe mná ná croiḋe fir.

Is buiġe uirce an loċa ná uirce na ḟairriġe.
Is buiġe aṁad ná iarann.

Ceist.—Ciaca is buiġe—olann nó ḟéar?
Freagra.—Is buiġe olann ná ḟéar

cruaiḋ—cruaiḋe.

Rud cruaiḋ ireaḋ iarann.
Díonn croiḋe cruaiḋ ag tiġearna talṁan de ġnáṫ.
Is cruaiḋe iarann ná aṁad.
Is cruaiḋe aṁad ná éadaċ.
Is cruaiḋe cnáṁ ná ḟeoil.
Is cruaiḋe mo ṫeanga ná m'ḟiacla.
Is cruaiḋe an t-arḃar ná an líon.
Is cruaiḋe raoġal an ḟeirmeóra na raoġal an triopadóra.

Ceist.—Ciaca is cruaiḋe—iarann nó aṁad?
Freagra.—Is cruaiḋe iarann nó aṁad.

ġéar—ġéire.

Rud ġéar ireaḋ rpeal nuaḋ.
Rud ġéar ireaḋ raḋarc an ċait.
Rud ġéar ireaḋ rnáṫad.
Is ġéire rpeal Ṫomáir ná rpeal Míċíl.
Is ġéire rpeal nuaḋ ná rean-rpeal.
Is ġéire raḋarc Máire ná raḋarc Taiḋġ.
Is ġéire raḋarc an ċait ná raḋarc an ṁadra.
Is ġéire raḋarc an t-reaḃaic ná raḋarc an ċait.

Ceist.—Ciaca is ġéire—rpeal nuaḋ nó rean-rpeal ḃriṫe?
Freagra.—Is ġéire rpeal nuaḋ ná rean-rpeal.

maol—maoile.

Tá ceann maol ar Taḋġ.
Tá ceann maol ar Ṡéamur leir.

Is maoile Taḋg ná Séamus.
Is maoile fheal Míċil ná fheal Ṫomáis.
Is maoile na fléiḃte ná an cnoc.
Is maoile an ġéag seo ná an ġéag so.

Ceist.—Ciaca is maoile—Taḋg nó Pádraig?
Freagra.—Is maoile Taḋg ná Pádraig.

Geal—Gile.

Ruḃ geal ireaḋ an ġrian.
Ruḃ geal ireaḋ an ġealaċ.
Is gile an ġrian ná an ġealaċ.
Is gile an lá ná an oiḋċe.
Is gile an feol mór ná an feol beag.
Is gile aprún Cáit ná feál Máire.
Is gile oiḋċe fóġmair ná oiḋċe geimriḋ.
Is gile lá faṁraiḋ ná lá earraiġ.
Is gile lóċrann an tiġe-folais ná lóċrann an ṗoṫair.

Ceist.—Ciaca is gile—an ġrian nó an ġealaċ?
Freagra.—Is gile an ġrian ná an ġealaċ.

Doṙċa.

Bíonn na h-oiḋċeanta doṙċa ins an ngeimṁreaḋ.
Ní bíonn an tráṫnóna doṙċa ins an raṁraiḋ.
Fear doṙċa ireaḋ fear gan raḋarc, nó fear go ḃfuil an choiceann duḃ aige.
Tá fir doṙċa i n-Airric.
Nuair a ḃíonn long iaraċta ra ċuan bíonn fear doṙċa uirṫi anois is aṙís.

Ceist.—Ciaca is doṙċa—oiḋċe geimriḋ nó oiḋċe raṁraiḋ?
Freagra.—Oiḋċe geimriḋ, gan aṁras.

ciuin—ciuine.

Tá an ċú an-ċiuin anoir.
Níl an ʒé ciuin anoir mar atá ṡcannraḋ uirṫi.
Is ciuine an ċú ná an ʒé.
Is ciuine an loċ ná an ḟairrʒe.
Is ciuine Taḋʒ ná Tomás.
Is ciuine an ʒleann ná an ṡliaḃ.
Is ciuine cailín ná ʒarrún.
Is ciuine an oróċe ná an lá.
Is ciuine an cuan ná an ḟairrʒe.

Ceist.—Ciaca is ciuine—an ċú nó an ʒé?
Freagra.—An ċú.

ciallṁar—ciallṁaire.

Tá ciall aʒ Peadar; níl ciall aʒ Íoe fós; tá sí óʒ.
Tá ciall ṁaiṫ aʒ Máire.
Bean ċiallṁar iseaḋ Máire.
Is ciallṁaire Máire ná Cáit.
Is ciallṁaire Cáit ná Íoe.
Is ciallṁaire Liam ná Art.
Is ciallṁaire Peas ná ʒarrún.
Is ciallṁaire Nóra ná Muirir.

Ceist.—Ciaca is ciallṁaire—Máire nó Cáit?
Freagra.—Is ciallṁaire Máire ná Cáit.

doiṁin—doiṁne.

Tá an ḟairrʒe doiṁin.
Tá an tobar doiṁin.
Tá an ṁeadar doiṁin.
Is doiṁne an ḟairrʒe ná an loċ.
Is doiṁne an loċ ná an tobar.
Is doiṁne an tobar ná an ṁeadar.
Is doiṁne an ṁeadar ná an buicéaḋ.

Is doiṁne an mála ná an máilín.
Is doiṁne an t-umar ná an ġloine.

Ceist.—Ciaca is doiṁne—an ḟairrge nó an tobar?

Freagra.—Is doiṁne an ḟairrge.

éadoiṁin—éadoiṁne.

Níl an t-umar doiṁin, tá sé éadoiṁin.
Níl an pláta doiṁin, tá sé éadoiṁin.
Tá an sruṫán éadoiṁin.
Is éadoiṁne an sruṫán ná an loċ.
Is éadoiṁne an loċ ná an ḟairrge.
Is éadoiṁne an máilín ná an mála.
Is éadoiṁne an bád ná an long.
Is éadoiṁne an gloine ná an crúsca.

Ceist.—Ciaca is éadoiṁne—an loċ nó an ḟairrge?

Freagra.—Is éadoiṁne an loċ.

daor—daoire.

Rud daor iread carra-gluaiste.
Rud daor iread capall-láir.
Is daoire carra-gluaiste ná ročar.
Is daoire galtán ná bád iarcaiġ.
Is daoire gual ná móin.
Is daoire uisce-beaṫa ná síon.
Is daoire na sréaclaí ná an páipéar.
Is daoire an capall ná an t-asal.
Is daoire gé ná ceasc.
Is daoire cába Ḃriġde ná seál Ṁáire.

Ceist.—Ciaca is daoire—carra-gluaiste nó ročar?

Freagra.—Is daoire carra-gluaiste.

SAOR—SAOIRE.

Rud saor iread salann.
Rud saor iread peann.
Rud saor iread uirce.
Rud saor iread bainne.
Rud saor iread páipéar nuadacta.
Is saoire sočar ná carra-gluairte.
Is saoire aral ná capall.
Is saoire bád iarcaiġ ná galtán.
Is saoire caipín ná hata.

Ceist.—Ciaca is saoire—sočar nó carra-gluairte ?

Freagra.—Is saoire sočar.

FUAR—FUAIRE.

Bíonn an aimsear fuar ins an ngeimhread. Bíonn na laetheanta fuar agus na horóceanta fuar.
Ní bíonn an aimsear fuar ins an tsamhradh.
Is fuaire an geimhreadh ná an samhradh.
Is fuaire uirce an tobar ná uirce an ċorcáin.

Ceist.—Ciaca is fuaire—an fóġmar nó an geimhreadh ?

Freagra.—Is fuaire an geimhreadh.

TE—TEO.

Tá an teine te.
Tá an corcán te.
Tá Taidg agus Máire te anois.
Tá Tomás agus Míċeál te.
Tá Peadar te leis.
Bíonn na laetheanta te ins an tsamhradh.
Is teo an samhradh ná an fóġmar.

Ceist.—Ciaca is teo—lá samhraidh nó lá geimhridh ?

Freagra.—Is teo lá samhraidh.

Furaiste—Fusa.

Is furaiste an focal "bó" a ráḋ.
Is furaiste le Taḋg an páipéir a léiġeaṁ.
Is furaiste le Tomás an t-arḃar a baint, mar atá rseal ġéar aige.
Is fusa le Tomás obair a ḋéanaṁ ná le Míceál.
Is fusa le duine ḃeiṫ ag caint ná ḃeiṫ ag obair.

Deacair—Deacra.

Is deacair a ráḋ cé tá sa ċarra-gluaiste.
Is deacair a ráḋ cé hé an fear atá ar an ṗoṫar eile.
Is deacair a ráḋ cá ḃfuil na muilneóirí anois.
Is deacra ḃeiṫ ag obair ná ḃeiṫ ag caint.

Sean-ráiḋte.

Ní thuimíde an loċ an laċa.
Ní thuimide an eaċ an trian.
Ní thuimide an ċaora an olann, agus
Ní thuimide an ċolann a ciall.
(thuimide=thuime.)
Is feasr ṁiṫ ṁaiṫ ná droċ-ṁearaṁ.
Is gíorra caḃair Dé ná an doras.
Is feasr béasa ná breáġtaċt.

Is feasr an t-saoirseaċt ná an t-aingead,
Is feasr an t-saoirseaċt ná an t-ór.

(III.—An t-Ṡán-ċéim.)

Sé Carrán Tuaṫail an sliaḃ is aoirde i nÉirinn.
Sé an t-umar an ruḋ is íslе sa ṁaċa.
Cé h-é an fear is láidre i nÉirinn anois?
Sé Ḃaile Aṫa Cliaṫ an ċaṫair is mó i nÉirinn.

Sé an ricín an ruo ir luġa ra ṁaċa.
Sí an tSionainn an aḃa ir ria i nÉirinn.
Sean daoine ireaḋ Taḋg, Máire, Tomár agur Séamur, aċ ré Taḋg an duine ir rine aca.
Sí Úna an páirde ir óige atá ann.
Sé Tomár an rpealadóir ir ḟearr ra ṗarróirte.
Sé an peacaḋ an ruo ir mearra.
Sí an ṁil an ruo ir milre.
Sí an Ġaeḋilg an teanga ir breáġċa inr an doṁain.
Sí Cill Áirne an áit ir áilne i nÉirinn.
Sí an ġrian an rolur ir gile ra rpéir.

ċóṁ.....le.

Níl beann Éadair ċóṁ árd le Carrán Tuaṫail.
Níl Áṫ-luain ċóṁ ireal leir an ḃrairrige.
Níl Gaillim ċóṁ mór le Béal Feirrte.
Níl Corcaiġ ċóṁ beag le Caṫair Saiḋbín.
Níl an Lire ċóṁ fada leir an tSiuir.
Níl an Béarla ċóṁ aorta leir an nGaoluinn.
Níl Conntae Ċilldara ċóṁ leaṫan le Conntae Ċorcaiġe.
Níl aon tír eile ċóṁ maiṫ le n-ár dtír féin.
Níl aon níd ċóṁ olc le tír gan teanga.
Níl an Ḃóinn ċóṁ mall leir an Máig.
Níl aon teanga eile ċóṁ milir leir an Gaoluinn
Níl aon áit eile i nÉirinn ċóṁ áluinn le Cill Áirne.
Níl aḃa eile i nÉirinn ċóṁ breáġ leir an Aḃainn Mór i gConntae Ċorcaiġe.
Níl an talaṁ i gConntae an Ċláir ċóṁ raiḋbir leir an dtalaṁ i nGleann na Meala.
Níl ceol ar doṁan ċóṁ binn le ceol na h-Éireann.

Níl an taoḃ ṫoir de'n oileán ċóṁ fiaḋain leis an dtaoḃ ṫiar.

Ċóṁ bán le sneaċta.
Ċóṁ dub le gual.
Ċóṁ luaṫ leis an ġaoiṫ.
Ċóṁ árd leis an spéis.
Ċóṁ tiṁ le cnáṁ.
Ċóṁ cruaiḋ le hiarann.
Ċóṁ te leis an dteine.
Ċóṁ liaṫ le broc.
Ċóṁ laġ leis an uisce
Ċóṁ dána le muic.
Ċóṁ deaṙġ le fuil.
Ċóṁ buiḋe le hór.
Ċóṁ trom le cloiċ.
Ċóṁ mín le síoda.
Ċóṁ sleaṁain le gloine.
Ċóṁ macánta le huan.
Ċóṁ mór le cnoc.
Ċóṁ cam le haḋarc puic.
Ċóṁ lán le mála.
Ċóṁ seaṁar le muic.
Ċóṁ díseaċ le siaġail.
Ċóṁ milis le mil.
Ċóṁ fiaḋain le gissfiaḋ.
Ċóṁ geal leis an eala.
Ċóṁ folláin le breac.
Ċóṁ tanaiḋe le snáṫaiḋ.
Ċóṁ siġin le gad.
Ċóṁ caol leis an dtlúiṫ.
Ċóṁ tiuġ le clár.
Ċóṁ fuar leis an sneaċta.
Ċóṁ saor le sean-iarann.
Ċóṁ boḋar le cloiċ.
Ċóṁ marḃ le cat.

Ċóṁ aorta leis na fean-ḃóiṫriḃ.
Ċóṁ garta le fear na méaracán.
Ċóṁ mór le fean ḃó agus coca féis.
(Mór=gráḋaċ.)

Ceist agam ort:—

Ċóṁ h-árd le falla,
Ċóṁ bán le bainne,
Ċóṁ deargg le fuil,
Ċóṁ milis le mil.—An t-uḃall.

ÁITEANNA I n-ÉIRINN.

MÓR.

Teampull Mór	Ros Mór	Mullaċ Mór
Tulaċ Mór	Log Mór	Árd Mór
Tobar Mór	Loċ Mór	Bealaċ Mór
Baile Mór	Cnoc Mór	Carraig Mór
Gleann Mór	Doṁnaċ Mór	Lior Mór

BEAG.

Ros Beag	Corraċ Beag	Na Cealla Beag
Árd Beag	Dún Beag	Aonaċ Beag
Baile Beag	Cill Beag	Carraig Beag

FADA.

Áṫ-fada	Drom fada	Cnoc fada
	Beann fada	

GEARR.

Cror Gearr	Gleann Gearr	Gearr Baile

SEAN.

Sean Cill	Sean Drom	Sean Guala
Sean Baile		Sean Dún

bán.

Mullaċ bán
Drom bán
Ceaṫraṁaḋ bán
Ráṫ bán
Gleann bán

dub.

Dublinn
Ráṫ Dub
Bóṫar Dub
Liop Dub
Baile Dub
Carraig Dub

buide.

Bóṫar buide
Bealna buide
Cnoc buide
Bealaċ buide
Corraċ buide
Gort buide.

dearg.

Ráṫ Dearg
Dearg Ráṫ
Béal Dearg

breac.

Baile breac
Cnoc breac
Mullaċ breac
Coill Breac
Cill Breac

ruaḋ.

Sliaḃ Ruaḋ
Mullaċ Ruaḋ
Carraig Ruaḋ
Cnoc Ruaḋ
Gort Ruaḋ
Gleann Ruaḋ

glas.

Árd Glas
Baile Glas
Cnoc Glas
Carn Glas
Tulaċ Glas
Glas Loċ

gorm.

Cnoc Gorm
Beann Gorm
Poll Gorm.
Gorm Inis
Beanna Gorma

Liaṫ.

Craoḃ Liaṫ Liop Liaṫ Rop Liaṫ
Carraig Liaṫ Liaṫ Mór

Garḃ.

Gleann Garḃ Drom Garḃ Páirc Garḃ
Garḃ Cluain Cluain Garḃ

Mín.

Bóṫar Mín Mullaċ Mín Árd Mín
Cluain Mín Bárr Mín Mín Ḃán

Caoin.

Drom Caoin Caṫair Ċaoin Rop Caoin
Inir Caoin Gleann Caoin Dún Caoin

Áluinn.

Tulaċ Áluinn Carraig Áluinn Máġ Áluinn
Glar Áluinn Doire Áluinn

Fionn.

Fionn Tráiġ Fionn Glar Inir Bó Finne
Árd Fionn Aill Finn Cúl Fionn

Aoiḃinn.

Árd Aoiḃinn Cnoc Aoiḃinn Ráṫ Aoiḃinn
Drom Aoiḃinn Dair Aoiḃinn

Leaṫan.

Árd Leaṫan Gort Leaṫan Liop Leaṫan

CAOL.

Gleann Caol Doire Caol Cill Ċaol

CAM.

Gleann Cam Camóg Cam Abainn

ÍSEAL.

Áṫ-íseal Mág íseal Gort íseal

MEADÓN.

Inis Meadón Cill Meadón

AN T-AIDIAĊT.

AN ĊÉAD DÍOĊLAONAḂ.

	UÍMIR UAṪAIḂ		U. IOLRAIḂ
	Fir-innsein	Bain-innsein	F. agus B.
T.A.	mór	mór	mórá
T.G.	móir	móire	mór
T.T.	mór	móir	mórá
T. Gar.	móir	mór	mórá
T.A.	dear	dear	deara
T.G.	deir	deire	dear
T.T.	dear	deir	deara
T. Gar.	deir	dear	deara
T.A.	díreaċ	díreaċ	díreaċa
T.G.	díriġ	díriġe	díreaċ
T.T.	díreaċ	díriġ	díreaċa
T. Gar.	díriġ	díreaċ	díreaċa

An dara díoclaonaḋ.

	Uiṁir uaṫaiḋ		U. iolraiḋ
	Fir-innrcin	Dain-innrcin	F. agus D.
T.A.	maiṫ	maiṫ	maiṫe
T.G.	maiṫ	maiṫe	maiṫ
T.T.	maiṫ	maiṫ	maiṫ
T. Gar.	maiṫ	maiṫ	maiṫe
T.A.	láidir	láidir	láidre
T.G.	láidir	láidre	láidir
T.T.	láidir	láidir	láidre
T. Gar.	láidir	láidir	láidre
T.A.	milir	milir	milre
T.G.	milir	milre	milir
T.T.	milir	milir	milre
T. Gar.	milir	milir	milre

An treas díoclaonaḋ.

	Uiṁir uaṫaiḋ F. agus D.	Uiṁir iolraiḋ F. agus D.
T.A.	fearaṁail	fearaṁla
T.G.	fearaṁla	fearaṁail
T.T.	fearaṁail	fearaṁla
T.A.	flaiṫeaṁail	flaiṫeaṁla
T.G.	flaiṫeaṁla	flaiṫeaṁail
T.T.	flaiṫeaṁail	flaiṫeaṁla

An ceaṫraṁaḋ díoċlaonaḋ.

Níl aon aṫarugaḋ ann.

	Ūiṁir uaṫaiḋ f. agus b.	Uiṁir iolraiḋ f. agus b.
t.a.	fada	fada
t.g.	fada	fada
t.t.	fada	fada

An t-Aidiaċt.

Díoċlaonta.

Sin é ceann an fir ṁóir. .. .. I.
Sin é borca na cailce báine.

Sin é lúb an bóṫair ṁín. .. II.
Sin é earball na con ciúine.

Sin é riopa an fir flaiṫeaṁla. .. III.

Sin é taob an umair fada. .. IV.

díoċlaonta leis an t-Alt agus an t-Aidiaċt.

t.a.	an fear mór	na fir ṁóra
t.g.	an fir ṁóir	na bfear mór
t.t.	leir an bfear ṁór	leir na fearaib móra
t. gar.	a fir ṁóir	a feara móra
t.a.	an leaḃar ḋear	na leaḃair ḋeara
t.g.	an leaḃair ḋeir	na leaḃar ḋear
t.t.	leir an leabar ḋear	leir na leaḃraiḃ ḋeara
t.gar.	a leaḃair ḋeir	a leabra ḋeara

t.a.	an báo maiṫ	na báo ṁaiṫe
t.t.	leis an mbáo ṁaiṫ	leis na báoaiḃ maiṫe
t. gar.	a báo ṁaiṫ	a báoa maiṫe

t.a.	an ṗáirc glas	na páirceanna glasa
t.g.	na páirce glaise	na bpáirceanna nglas
t.t.	ins an bpáirc glais	ins na páirceannaiḃ glasa
t. gar.	a ṗáirc glas	a ṗáirceanna glasa

t.a.	an ċaróg ġeal	na caróga geala
t.g.	na caróige gile	na gcaróg ngeal
t.t.	as an gcaróig gil	as na carógaiḃ geala
t. gar.	a ċaróg ġeal	a ċaróga geala

t.a.	an ċos ḃeag	na cosa beaga
t.g.	na coise bige	na gcos mbeag
t.t.	ó'n gcois ḃig	ó na cosaiḃ beaga
t. gar.	a ċos ḃeag	a ċosa beaga

t.a.	an ḃróg ḋuḃ	na bróga duḃa
t.g.	na bróige duiḃe	na mbróg duḃ
t.t.	as an mbróig ḋuiḃ	as na brógaiḃ duḃa
t. gar.	a ḃróg ḋuḃ	a ḃróga duḃa

t.a.	an duine ḟearṁail	na daoine ḟearṁila
t.g.	an ḋuine ḟearṁila	na ndaoine ḃfearṁail
t.t.	le nduine ḟearṁail	le na daoiniḃ ḟearṁila
t. gar.	a ḋuine ḟearṁail	a ḋaoine ḟearṁila

t.a.	an buaċaill mirneaṁail	na buaċailli mirneaṁla
t.g.	an ḃuaċalla ṁirneaṁla	na mbuaċaill mirneaṁail
t.t.	leir an mbuaċaill ṁirneaṁail	leir na buaċaillíḃ mirneaṁla
t. gar.	a ḃuaċaill ṁirneaṁail	a ḃuaċaillí mirneaṁla
t.a.	an ġeata ḃrirte	na ġeataí ḃrirte
t.g.	an ġeaċa ḃrirte	na nġeata mḃrirte
t.t.	ar an nġeata ḃrirte	ar na ġeataíḃ ḃrirte
t. gar.	a ġeata ḃrirte	a ġeataí ḃrirte
t.a.	an cat beag bán	na cait beaga bána
t.g.	an ċait ḃig ḃáin	na ġcat mbeag mbán
t.t.	do'n ġcat ḃeag ḃán	do na caitiḃ beaga bána
t. gar.	a ċait ḃig ḃáin	a ċait beaga bána

céimeanna coindeilge.

Árd	Níor ardoe	Ir ardoe	High.
Ireal	,, íriel	,, íriel	Low.
Láidir	,, láidire	,, láidire	Strong.
Lag	,, laige	,, laige	Weak.
Mór	,, mó	,, mó	Big.
Beag	,, luġa	,, luġa	Little.
Fada	,, ria	,, ria	Long.
Gairid	,, giorra	,, giorra	Short.
Sean	,, rine	,, rine	Old.
Óg	,, óige	,, óige	Young.
Leaṫan	,, leiṫne	,, leiṫne	Broad.
Caol	,, caoile	,, caoile	Narrow.
Maiṫ	,, fearr	,, fearr	Good.

Olc	níor mearа	ír mearа	Bad.
Trom	,, truime	,, truime	Heavy.
Éadtrom	,, éadtruime	,, éadtruime	Light.
Mear	,, mire	,, mire	Quick.
Mall	,, moille	,, moille	Slow.
Milir	,, milre	,, milre	Sweet.
Searb	,, reirbe	,, reirbe	Sour.
Breág	,, breágta	,, breágta	Fine.
Gránda	,, gránda	,, gránda	Ugly.
Álainn	,, áilne	,, áilne	Beautiful.
Bog	,, buige	,, buige	Soft.
Cruaidh	,, cruaidhe	,, cruaidhe	Hard.
Géar	,, géire	,, géire	Sharp.
Maol	,, maoile	,, maoile	Bald, bare.
Geal	,, gile	,, gile	Bright.
Dorcha	,, dorcha	,, dorcha	Dark.
Ciúin	,, ciúine	,, ciúine	Quiet.
Ciallmhar	,, ciallmhaire	,, ciallmhaire	Sensible.
Doimhin	,, doimhne	,, doimhne	Deep.
Éadoimhin	,, éadoimhne	,, éadoimhne	Shallow.
Daor	,, daoire	,, daoire	Dear.
Saor	,, saoire	,, saoire	Cheap.
Fuar	,, fuaire	,, fuaire	Cold.
Te	,, teo	,, teo	Hot.
Furaire	,, fura	,, fura	Easy.
Deacair	,, deacra	,, deacra	Difficult.
Tirim	,, tiorma	,, tiorma	Dry.
Glas	,, glaire	,, glaire	Green.
Gar	,, goire	,, goire	Near.

Cuid a Trí.—Na nUimhreacha, An Réamh-fhocal, agus An Doirbhriathar.

Ag cómhaireamh.

Aon.

Níl ach aon fear amháin ra bábó.
Níl ach aon bó amháin ag ól.
Níl ach aon capall amháin ag iche.
Níl ach aon choinín amháin ag an dtobar.
Tá aon mhadra amháin ag Tomás.
Tá aon mhála amháin ar an urlár.

Dá.

Tá dá láimh agam. Tá dá fhúil ionnam.
Tá dá chluasr orm. Tá dá choir fúm.

Tá dá buin ra mhacha.
Tá dá capall ann leis.
Tá dá adhaisc ar an mbuin.
Tá dá chluasr fada ar an gcoinín.
Tá dá bád ar an loch.
Tá dá fheil ag na fearaibh.
Tá dá chisc ra mhacha.
Tá dá fuinneoig ra tigh sin.

Tá an fheal 'n-a dá láimh ag Tomás.
Tá an páipear 'n-a dá láimh ag Taidhg.
Tá an téad 'n-a dá láimh ag Úna.

na h-uiṁreaċa.

1. cor.
2. dá ċoir.
3. trí cora.
4. ceiṫre cora
5. cúig cora.
6. ré cora.
7. reaċt gcora.
8. oċt gcora.
9. naoi gcora.
10. deiċ gcora.
11. aon ċor déag.
12. dá ċoir déag.
13. trí cora déag.
14. ceiṫre cora déag.
15. cúig cora déag.
16. ré cora déag.
17. reaċt gcora déag.
18. oċt gcora déag.
19. naoi gcora déag.
20. fiċe cor.

30. deiċ gcaraill a'r fiċe.
40. daċad caraill.
50. deiċ gcaraill a'r daċad.
60. trí fiċid caraill.
70. deiċ gcaraill a'r trí fiċid.
80. ċeiṫre fiċid caraill.
90. deiċ gcaraill a'r ċeiṫre fiċid.
100. céad caraill.
1000. míle caraill.

Tá trí cora fé'n rtól.
Tá trí géana ar an bport.
Tá ceiṫre bláṫa dearga ann.
Tá ceiṫre rotaí fé'n gcarra-gluairte.
Tá cúig méaranna ar mo láiṁ.
Tá cúig plátaí ra rang rom.
Tá ré ricíní ann.
Tá ré fúnraí ar an ṁeidir.
Tá reaċt lá ra treaċtṁain.
Ḃfuil reaċt mbáid ra ċuan ?
Ḃfuil oċt n-acra ra ġort ?
Níl oċt gcaraill ra ṁaċa.
Ḃfuil naoi gcloċa plúir ra ṁála ?
Níl naoi mba ann.
Tá deiċ méaranna agam.
Ḃfuil deiċ mbláṫa ann.

ceann.

An 'mó capall ra ṁaċa ?
Tá ḋá ċeann ann.
Cad tá ḋá ḋéanaṁ aca ?
Tá ceann aca ag ól uirce agus ceann eile ag iṫe coirce.
An 'mó cor ḟé'n rtól ?
Tá trí ċinn ḟé.
An 'mó cor ḟé'n gcaṫaoir ?
Tá ceiṫre cinn ḟúiṫi.
An 'mó méar ar do láiṁ ?
Tá cúig cinn uirṫi.

Tá ríċe rcilling i bpúnt	.. ..	£1
Tá ḋá ṗinginn déag i rcilling	..	1/-
Tá ceiṫre coróineaċa i bpúnt	..	5/- × 4
Tá cúig rcillinge i gcoróin	.. ..	5/-
Tá ḋá rcilling ir ṗéal i leaṫ-ċoróin	..	2/6

Ceirt agam ort :—

Trí ċora i náirde agur ḋá ċoir ar talaṁ,
Agur ceann an duine ḃeo i mbéal an duine ṁairḃ.—Corcán ar ċeann duine.

Rann do'n aos óg.

A haon ir a haon—a dó :
Ḃí rí ann rad ó.
A haon ir a dó—a trí :
Aċ ir rad ó ḃí.
A haon ir a trí—a ceaṫair :
Ceiṫre bróga leaṫair,
A haon ir a ceaṫair—a cúig :
Cuir an cat ar ruaig.
A haon ir a cúig—a ré :
Im, arán, ir té,

A haon is a fé—a feacht:
Tá an lá ag teacht.
A haon is a feacht—a hocht:
Beiḋ fhóirt againn anocht.
A haon is a hocht—a naoi:
Fáinne geal an lae.
A haon is a naoi—a deich:
An mbeiḋ an lá so te?
Ó! ní ḟeadar me!

daoine.

Tá duine sa bád. Tá daoine ag obair sa ghort.
Tá duine ag ól. Tá daoine ag imirt sa pháirc.
Tá duine ag fniomh. Tá daoine ag cainnt sa tríosa.

Séamus	..	..	.. duine (fear)
Séamus + Peadar		..	.. beirt
S + p + Tomás	..	..	.. triúr
S + p + T + Micheál		..	.. ceathrar
S + p + T + M + Eiḃlín	..	..	.. cúigear
S + p + T + M + E + Nóra		..	.. seisear
S + p + T + M + E + N + Úna		..	.. mór-ḟeiseas, seachtar
S + p + T + M + E + N + Ú + Muirir			.. ochtar
S + p + T + M + E + N + Ú + M + Íoe			.. naonḃar
S + p + T + M + E + N + Ú + M + Í + Cáit	..	..	.. deichneaḃar

beirt.

Tá beirt sa mhaca.
Tá beirt sa chirtin.
Tá beirt ḟé'n gcrann.
Tá beirt ḟear sa ghort.
Tá beirt ḟear sa chapa-gluairte.

Tá beirt ban ann leis.
Tá beirt ban gan beiṫ sa ċarra-gluaiste.

Dá + ḟear + déag = dáréag = 12 (daoine.)

Ceaṫrar caillead gan beiṫ manntaċ;
Ceaṫrar ḟrannca gan beiṫ buiḋe;
Ceaṫrar gréasaiḋe gan beiṫ bréagaċ;
'Sin dáréag ná fuil sa tír.

(Sean-Ráḋ.)

Duine gan dinnéar, beirt ċun suipéir.

(Sean-Ráḋ.)

1. fear	an fear.
2. beirt ḟear	an beirt ḟear.
3. triúr fear	an triúr fear.
4. ceaṫrar fear	an ceaṫrar fear.
5. cúigear fear	an cúigear fear.

1. bean	an bean.
2. beirt ban.	an beirt ban.
3. triúr ban	an triúr ban.

Rud beag a bí ag fás ar ċrann; ċonnaic beirt é; ṫóg cúigear é; ċogain dáreag é, agus do leig aoinne amáin siar é.—Uball.

Ċonnaic, saw; ṫóg, took; ċogain, chewed; do leig, let, allowed; siar, back.

Ceirt agam ort:

Ceaṫrar ag siṫ, ceaṫrar ag cniṫ,
Beirt ag déanam eolais,
Agus fear an ġioblaċáin ag siṫ 'na ndiaiḋ.

—An Ḃó.

Ag cniṫ, shaking; fear an ġioblaċáin, tail.

An t-seaċtmain.

An ċéad lá .. an 1ad lá .. Dia Luain.
An dara lá .. an 2ad lá .. Dia Máirt.
An tríar la .. an 3ad lá .. Dia Céadaoin.
An ceathramad lá an 4ad lá .. Diardaoin.
An cúigmad lá .. an 5ad lá .. Dia hAoine.
An séimad lá .. an 6ad lá .. Dia Satairn.
An seachtmad lá .. an 7ad lá .. Dia Domnaiġ.

na Náiṫe.	na Míora.
1. Earrach	Feabra, Márta, Aibreán.
2. Samhradh	Bealtaine, Meiṫeamh, Lúl.
3. Fóġmhar	Luġnasa, Meadhon-fóġmhair, Deireadh fóġmhair.
4. Geimhreadh	Samhain, Mí na Nodlag, Eanair.

Tá ċeiṫre seaċtmaine sa mhí.
Tá ċeiṫre náiṫe sa bliadain.
Tá trí mhí sa náiṫe.
Tá seaċt lá sa tseaċtmain.
Tá dá mhí déag sa bliadain.

cúpla.

Tá cúpla fear sa ġort.
Tá cúpla capall sa mhaċa.
Tá cúpla bád ar an loċ.
Tá cúpla cailín sa ṗáirc.
Tá cúpla cearc sa mhaċa,

An Réam-focal agus an Tuiseal Ceimeanmnaċ.

os cionn (Over, above).

Tá an crann os cionn an ġarrúin.
Tá an ġéag os cionn an ċarán.
Tá an t-éan os cionn an ḟir.
Tá an gal os cionn na traenaċ.
Cuir do lámh os cionn do leabair.
Tá an tuiġe os cionn an doras.
Níl an scáṫán os cionn an doras.
Cuir do lámh os cionn do ċinn.
Tá an deataċ os cionn an ċorcáin.
Ḃfuil cruḋ caraill os cionn an doras?

i n-aice (Near).

Tá an coinín i n-aice an tobair.
Tá an capall i n-aice an doras.
Tá Art óg i n-aice an loċa.
Tá an ḃó i n-aice an arair.
Tá Ḃrian i n-aice an ċrainn.
Tá Séamus i n-aice an ġarrúin.
Tá an boird i n-aice na fuinneoige.
Tá na sicíní i n-aice na circe.
Tá Cáit i n-aice na meirse.
Tá an bád iarcaiġ i n-aice an tiġe soluis.

trasna (Across, over).

Tá Liam ag dul trasna an loċa i mbád.
Tá carán ag dul trasna na páirce.
Níl carán ag dul trasna an ġuirt.
Níl na ġéana ag dul trasna na h-aḃann.

Tá rcamall ag teaċt triarna na rréire.
Bíonn an ċú ag ríċ triarna an ċnuic gać lá.
Táim ag tarraċ line triarna an ċlár.
Tá Seán ag gabáil triarna an uriláir.
Tá an ġaoṫ ag teaċt triarna na rléibṫe.

TAR éIS (After).

Tá Taḋg tuirreaċ tar éir an lae.
Níl Tomár tuirreaċ tar éir na h-oibre fós.
Tá Pádraig tar éir cainnte leir an mnaoi.
Níl Cáit tar éir oibre na maidne fós.
Bíonn na páirdí ag imirt tar éir rcoile.
Tá tart ar Ḟeadar tar éir teasa an lae.
Tá Micéál tar éir na rpeile a ġéarugaḋ.
Tá Tomár tar éir arḃair a ḃaint.
Tá Máire tar éir na cirtineaċ a ġlanaḋ ruar.

ċUN (To, towards).

Táid riad ag dul ċun an tiġe.
Níl an galtán ag cur ċun fairrge.
Do ṫóg ré deoċ uirce ċun an ġarrúin.
Tá an traen ag dul ċun na caṫraċ.
Tá rpeal ag Tomár ċun arḃair a ḃaint.
Do ṡuiḋ Taḋg síos ċun an ṗáipéir a léiġeam.
Tá Micéál ċun raoḃair do cur ar an rpeil.
Tá Cáit ċun cuiginne a ḋéanaṁ.
Tá an galtán ag teaċt ċun na tíre.
Tá an capall mór gléarta ċun oibre.

I GCAIṪEAṀ (During).

Bíonn na fir ag obair i gcaiṫeaṁ an lae.
Bíonn Art ag rnáṁ ra loċ i gcaiṫeam an traṁ-raiḋ.
Ní ḃíonn arḃar ra ġort i gcaiṫeaṁ an ġéiṁriḋ.

Bíonn an ríopa dúnta i gcaitheamh na h-oíche.
Bíonn Cáit ag obair i gcaitheamh na maidne.
Bíonn Úna agus Muirir ar scoil i gcaitheamh na seachtmaine.
Ní bíonn Liam sa bád i gcaitheamh na h-oíche.
Bíonn Taidg ag léigheamh i gcaitheamh an tsachnóna.
Bíonn tart ar Ḋeadar i gcaitheamh na h-aimsire te.

AR AGAID (Opposite).

Tá an garrún 'n-a ḟearaḃ ar agaid an ḟir.
Tá Íoe 'n-a fearaḃ ar agaid an ċailín amaċ.
Níl Cáit 'n-a fearaḃ ar agaid an doraiṡ amaċ.
Níl sí ar agaid an scáthán amaċ.
Tá Taidg 'n-a ṡuide ar agaid na teineadh amaċ.
Tá Pádraig 'n-a ḟearaḃ ar agaid na mná.
Tá an ċú ar agaid an ġarrúin amaċ.
Níl bád Liam ar agaid an tiġe fóṡ.
Tá an galtán ar agaid béil an ċuain amaċ.

I NDIAID (After, behind).

Tá an ṡoṫair i ndiaid an ċapaill.
Tá an carra-gluaiste i ndiaid an ṡoṫair.
Tá an bád beag i ndiaid an ḃáid ṁóir.
Níl an ċú i ndiaid an ċoinín.
Tá Brian i ndiaid an ġéid.
Tá sian i ndiaid an ġaltáin.
Níl bád beag i ndiaid na luinge.
Tá ceo bóṫair i ndiaid an ċarra-gluaiste.

AR FUAID (Through).

Tá an carra-gluaiste ag dul ar fuaid na tíre.
Bíonn na báid ag dul ar fuaid an ċuain.
Tá bláṫanna ag fás ar aid na páirce.
Bíonn Íoe ag siúl ar fuaid an tiġe.

Tá báḋ Liam ag ḋul ar ḟuaiḋ an loċa.
Níl an cat ag ṡiḋ ar ḟuaiḋ an triopa.
Tá loċa ṡo leor ar ḟuaiḋ na hÉireann.
Níl an maḋra ag ṡiḋ ar ḟuaiḋ an ġuirt anoir.
Tá páirceanna móra ġlara ar ḟuaiḋ na háite seo.

le h-ais (Beside).

Tá an bord le h-air an doraiṡ.
Tá an bóṫar le h-air an loċa.
Tá an calaḋ le h-air na fairraġe.
Tá na ṡicíní le h-air na circe.
Tá Brian le h-air an ċrainn.
Tá an ṡcáṫán le h-air na ḟuinneoiġe.
Tá an ġarsún le h-air an ḟir.
Tá an ḟear le h-air an ġarsúin.
Tá Máire le h-air na teineaḋ.

ar ḟeaḋ (During).

Bíonn Tomás ag obair ar ḟeaḋ an lae.
Bíonn sé 'n-a ċodlaḋ ar ḟeaḋ na h-oiḋċe.
Bíonn Art ar ṡcoil ar ḟeaḋ na ṡeaċtmaine.
Bíonn ġaċ aon níḋ ag ḟás ar ḟeaḋ an Earraiġ.
Bíonn an aimsear te ar ḟeaḋ an tSamraiḋ.
Bíonn na fir ag obair ar ḟeaḋ na bliaḋna.
Bíonn Cáit ag obair ar ḟeaḋ na maiṫne.
Bíonn laeṫeanta saoire ag Nóra ar ḟeaḋ míosa.
Bíonn Taḋg ag léiġeaṁ ar ḟeaḋ uaire.

timċeall (Around).

Tá sál mór timċeall na páirce sin.
Tá páirceanna ġlara timċeall na h-áite seo.
Níl Cáit ag sunnce timċeall na meiṡe.
Tá Liam ag ḋul timċeall an loċa.
Tá bóṫar breáġ ag ḋul timċeall an loċa.

Tá báid mórá timcéall an cuain.
Tá ré fúnraí timcéall na meidre.
Tá an carra-gluairte ag dul timcéall na tíre.
Níl Máire ag dul timcéall na cirtineác.

COIS (By the side of).

Tá an cuan coir na fairrge.
Tá tig Liam coir an loca.
Tá an carán coir na h-abann.
Tá an tobar coir an bóthair.
Tá an crann coir an cárán.
Tá tig na mbád coir an cuain.
Tá Taidg agus Máire coir na teineadh.
Tá an bó roin coir an fhalla.
Tá an bord coir na fuinneoige.

I DTAOB (About, concerning).

Tá Íde ag cainnt i dtaob na bábóige.
Tá Micéál ag cainnt i dtaob na rpeile.
Tá Tomás ag cainnt i dtaob an arbair.
Tá Taidg ag cainnt i dtaob ruda éigin atá ar an bpáipéar nuadacta.
Tá Brígid ag cainnt i dtaob an phúir.
Tá Úna ag cainnt i dtaob an luarcáin.
Tá Nóra ag cainnt i dtaob an gúna.
Tá Séamur ag cainnt i dtaob an uirce.
Tá na daoine ag cainnt i dtaob an loca.

I GCEANN (At the end of, within).

Beid an páipéar léigte ag Taidg i gceann uaire.
Beid an t-arbar bainte aca i gceann seachtmaine.
Beid Peadar ag dul cun oibre i gceann bliadna.
Beid Brígid ag dul a baile i gceann neomaid
Beid aonach anno i gceann míora.

Beiḋ an carra-gluaiṙte ar raḋarc i gceann tamaill.
Beiḋ Muiṙiṙ ar an luarcán aṙíṙ i gceann tamaill.
Beiḋ an triaen ra ċaṫair i gceann leaṫ-uaire.
Beiḋ an long ag ḋul an ḟairṙge amaċ i gceann uaire.

i gcoinne (Against).

Tá an galtán ag ḋul i gcoinne na gaoiṫe.
Níl an galtán ag ḋul i gcoinne na taoide.
Níl Liam ag ḋul i gcoinne na h-aḃann.
Níl an bóṫar ag ḋul i gcoinne an ċnuic.
Níl an carra ag ḋul i gcoinne an roṫair.
Níl an gé ag ḋul i gcoinne an roṫair.
Níl an báḋ reoil ag ḋul i gcoinne na luinge.
Níl an cat ag ḋul i gcoinne an éin.
Tá an raḋarc ag ḋul i gcoinne Ṫaiḋg.

ar son (For the sake of).

Tá Cáit ag obair ar ron a máṫar.
Tá Nóra ag obair ar ron na báboige.
Tá a lán ḋaoine i nÉirinn ag obair ar ron a ḋteangan.
Ar ron Dé.
Ḃfuil tú ag obair ar ron Éireann ?
Ḃfuil tú ag obair ar ron na Gaeḋilge ?
Ḃfuil tú ag obair ar ron do ṫíre ?

i measg (Among).

Ḋionn Séamur i mearg na gcarall go minic.
Ḋionn ré i mearg na mbó gaċ lá.
Ḋionn an-ṙróṙt i mearg na bpáirḋí.
Ḋionn Ḃrian i mearg na nḋaoine.

Tá Brian ag dul i measg na nGéana.
Tá an ċeapc i measg na ricíní.
Tá fraoċ ag fáp i measg na gcnoc.
Bíonn na h-éin i measg na nGéag.

i gcóir (For).

Tá coirce ra ṁála i gcóir an ċapaill.
Tá Nóra ag fuaġáil i gcóir na bábóige.
Tá uirce ran umar i gcóir na mbó.
Tá Taḋg ag baile i gcóir na h-oiḋċe.
Tá buicéad ran dtobar i gcoir an uirce.
Níl aon níḋ le déanaṁ ag Brian i gcóir an lae.
Tá Cáit ag déanaṁ cuiginne i gcóir an ṁargaiḋ.
Tá Taḋg ag baile i gcóir a ṡúirpéir.
Tá deoċ ra ġloine i gcóir an ġarrúin.

i bṗoċair (Along with).

Tá an madra i bṗoċair an ṡir.
Tá an ċú i bṗoċair an ġarrúin.
Tá an bó i bṗoċair an arail.
Tá an garrún i bṗoċair an ṡeirmeora.
Tá Íde ra ċirtin i bṗoċair Ċáit.
Tá Úna óg i bṗoċair Ṁuirir.
Tá Máire i bṗoċair Taiḋg.
Tá Micéál i bṗoċair Tomáir.
Tá Micéál agur Tomár i bṗoċair a ċéile.

i rid (During).

Bíonn Cáit ag obair i rid an lae.
Bíonn na báid ag dul amaċ anoir ir arír i rid an lae.
Bíonn daoine ra triopa i rid an lae.
Bíonn an capall ag obair i rid na maidne.
Bíonn Taḋg ag léiġeaṁ ag rid na hoiḋċe.

Tá mo láṁ ór do ċionn, a Ṡeáin.
Níl do láṁ ór mo ċionn, a Ṡeáin.
Tá an tiġ ór ár gcionn, a ḃuaċaillí.
Tá an tiġ ór ḃur gcionn, a ġarrúna.
Tá tú i n-aice liom, a Ṫomáir.
Táim i n-aice leat, a Ṫomáir.
Tá tú i m'aice, a Ṫomáir.
Tá tú i do ḟearaṁ ar m'aġaiḋ amaċ.
Táim i mo ḟearaṁ ar d'aġaiḋ amaċ.
Tá riḃ i nḃur ḟearaṁ ar ár n'aġaiḋ amaċ.
Táimíd i n-ár ḟearaṁ ar ḃur n'aġaiḋ amaċ.
Tá tú i mo ḋiaiḋ, a Ṡeáin.
Táim i do ḋiaiḋ anoir, a Ṡeáin.
Tá tú ag teaċt i mo ċoinne, a Ṫomáir.
Táim ag dul i do ċoinne, a Ṫomáir.
Tá an Tiġearna i dfoċair.
Tá Seán i dfoċair, a Ṫomáir.

Ainm Briaṫarḋa agus Tuiseal Gein-eaṁnaċ.

Tá an t'aral ag iṫe féir.
Tá an ċearc ag piocaḋ an ċoirce.
Tá Taḋg ag léiġeaṁ an páipéir.
Tá Miċeál ag baint an arḃair.
Tá Cáit ag déanaṁ cuiginne.
Tá Pádraig ag díol ruda éigin.
Tá Cáit ag molaḋ na bábóige.
Tá Íde ag cur ceirte ar Ċáit.
Tá Bríġid ag ceannaċ plúir.
Tá na fir ag déanaṁ na h-oibre go maiṫ.
Tá an t-éan ag déanaṁ ceoil.
Tá Cáit ag innrint rséil.
Ná bí ag dúnaḋ an doras mar rin, a Ṡeáin!
Tá Séamus ag taḃairt uiġe do Ṗeadar.

Tá Séamus ag ríneaḋ a láiṁe amaċ.
Tá riaḋ ag caiṫeaṁ na h-amrire ra ṗáirc.
Níl Cáit ag bualáḋ an leinḃ.
Tá Seán ag glanaḋ an ḃúird.
Táimíd ag fogluim na Gaeḋilge.
Tá Seán ag dúnaḋ an doras.
Tá sé ag cur a láiṁe 'n-a ṗóca.

Tuiseal Gearnaṁnaċ.

Sin é caball Ṡéamuis.
Sin é capaillín Ṗeadair.
Sin é túrna Ṁáire.
Naċ é rin gort Ṁíċíl!
Ḃfuil rseal Ṫomáis géar fós?
Sin é páiréar Ṫaiḋg.
Sin é riosa Ṗádraig.
Tá cú Airt ag an loċ.
Sin é roṫar Ḃriain.
Stól Nóra, báḋ Liam, báḃóg Eiblín.
Luarcán Ṁuirir, meadar Ċáit, clóca Ḟoe.
Máilín Ḃríġde, folt Úna.

Ceirt agam ort:—

Ḋean ṗada uaral ag rcuabaḋ an ċairleáin, gan ċraoḃ, gan ċuaille, gan rcuab, gan rcoṫán.—An ġaoṫ.

(Cuaille = stick, handle of brush; rcoṫán = here, a heather broom.)

Doiḃriaṫar.

1 ḃfad (Afar off).

Tá ná rléibte 1 ḃfad ó'n loċ.
Tá an traen 1 ḃfad ó'n dtiġ rin.
Tá na fir 1 ḃfad ó'n ngeata.

i gcoṁnuiḋe (Always).

Bíonn uirce ran loċ i gcoṁnuiḋe.
Bíonn báid ra ċuan i gcoṁnuiḋe.
Ní bíonn Taḋg ag léiġeaṁ i gcoṁnuiḋe.

ar ais (Back).

Níl Liam ag teaċt ar air ṗór.
Tá an carra-gluairte ag dul ar air anoir.
Tar ar air go h-Éireann.

ar dtúis (At first).

Bí rpeal Tomáir géar ar dtúir.
Bí Muirir ar an luarcán ar dtúir.
Mar a bí ar dtúir.

i dtosaċ (At first).

Tá an carra i dtoraċ ar an mbóṫar.
Bíonn Taḋg ag léiġeaṁ i dtoraċ na h-oiḋċe.
Bí rpeal Míċíl géar i dtoraċ.

i n-aon ċor (At all).

Cá bṗuil Liam ag dul i n-aon ċor?
Ní bíonn Taḋg ar ṗoṫar i n-aon ċor.
Ní bíonn Máire ag rinnce i n-aon ċor.

i leiṫ (Aside, apart).

Tar i leiṫ ċuġam, a Ṡeáin.
Ġaḃ i leiṫ ċuġam, a Éamuinn.
Coġar i leiṫ ċuġam, a Ċáit.

ar uairiḃ, uaireanta (At times).

Bíonn Taḋg ag léiġeaṁ uaireanta.
Bíonn bríġid ra triora uaireanta.
Bíonn na géana ar an loċ ar uairiḃ.

i n-áirde (On high).

Tá cluara an ċoinín i n-áirde.
Tá an t-éan i n-áirde ar an gcrann.
Tá an muileann i n-áirde ar an gcnoc.

i n-éinfeaċt le (Along with).

Tá eiḃlin i n-éinfeaċt le Nóra.
Tá Íde i n-éinfeaċt le Cáit.
Tá Taḋg i n-éinfeaċt le Máire.

beagnaċ, naċ mór (Almost).

Tá Micheál tuirfeaċ beagnaċ.
Tá an galtán irteaċ beagnaċ
Tá an páirpéar naċ mor léigte ag Taḋg.

cad as (From what place).

Cad ar go ḃfuil an tsaen ag teaċt ?
Cad ar go ḃfuil an galtán ag teaċt ?
Cad ar go ḃfuil an gal ag teaċt ?

fé ḋeireaḋ (At last).

Tá obair an lae ḋéanta ag Taḋg fé ḋeireaḋ.
Tá an long fa ċuan fé ḋeireaḋ.
Tá faoḃar ar an fseil fé ḋeireaḋ.

go deimin (Indeed).

Go deimin is breag an faḋarc í sin.
Is breag go deimin.
Ḃfuil Máire ag sinnce ? Níl go deimin.

aċ go h-áiriṫe (At any rate, especially).

Tá Taḋg ar a ṡuaimneas, aċ go h-áiriṫe.
Tá sport ag na páirdí, aċ go h-áiriṫe.
Tá gort breáġ ann, aċ go h-áiriṫe.

de lá (By day).

Bíonn na fir ag obair de lá.
Bíonn Pádraig ra triopa de lá.
Ní bíonn Tomás 'n-a ċodlaḋ de lá.

ist' oiḋċe (By night).

Bíonn Taḋg ag léiġeaṁ ist' oiḋċe.
Bíonn Liam 'n-a ṫiġ féin ist' oiḋċe.
Ní bíonn an riopa ar oscailt ist' oiḋċe.

ós ard (Aloud).

Ḃfuil Taḋg ag léiġeaṁ ós ard ?
Ḃfuil an t-éan ag cantain ós ard ?
Léiġ ós ard, a buaċaill.

ós íseal (Secretly, lowly).

Tá Taḋg ag léiġeaṁ ós íseal.
Ná bí ag léiġeaṁ ós íseal, a ġarrúin.

go léir (Entirely).

Tá na bá go léir ra ṁaċa.
Tá na báid go léir ra ċuan aċ an galtán.
Ḃfuil rib go léir go maiṫ.

mar an gcéadna (In like manner).

Tá Úna ag mirt agus tá Muirir ag mirt mar an gcéadna.
Tá an bó ag ól. Tá an capall ag ól mar an gcéadna.
Tá rpeal ag Tomás. Tá rpeal ag Miċeál mar an gceadna.

de ġnáṫ (Usually).

Bíonn Úna agur Muirir ra ṗáirc de ġnáṫ.
Bíonn Tomás ag obair de ġnáṫ.
Bíonn Brian ar ṗoṫar de ġnáṫ.

Fé láṫain (just now).

Beiḋ faoḃar ar an fseil fé láṫair.
Beiḋ Brízid ag dul a ḃaile fé láṫair.
Beiḋ an galtán fa ċuan fé láṫair.

Go mór-ṁór (Especially).

Bíonn obair le déanaṁ ag Tomás i gcoṁnuiḋe agus go mór-ṁór fa ḃfóġṁar.
Bíonn teine maiṫ ag Máire i gcoṁnuiḋe agus go mor-ṁor irt' oiḋċe.

um ṫráṫnóna (In the evening.)

Bíonn Taḋg ag léiġeaṁ um ṫráṫnóna.
Bíonn na páirdí ag imirt um ṫráṫnóna.
Bíonn Brian ar roṫar um ṫráṫnóna.

Ḃí, tá, beiḋ.

Ḃí Muirir ar fcoil ar maidin.
Tá fé ag imirt anoir.
Beiḋ fé ar fcoil ar maidin i mbárraċ arír.

Ḃí Tomás ag obair i ndé.
Tá fé ag obair i ndiú.
Beiḋ fé ag obair i mbárraċ.

Ḃí an galtán ar an ḃfairrġe i ndé.
Tá sí ag béal an ċuain anoir.
Beiḋ sí irtiġ fa ċuan tar éis neomaiṫ.

Ḃí Liam 'n-a ṫiġ féin maidin i ndiu.
Tá fé fa ḃáḋ anoir.
Beiḋ fé fa ḃáḋ i mbárraċ arír.

Ḃí Peadar ar an gcapaillín neomat ó foin.
Tá fé ag ól uisce anoir.
Beiḋ an ġloine follaṁ anois diseaċ.

Ḃí Taḋg ra ṗáirc i nDiu.
Tá sé ag an teine anois.
Beiḋ sé 'n-a ċodlaḋ anoċt.

Ḃí Cáit ag obair ar maidin.
Tá sí ag obair anois.
Beiḋ sí tuirseaċ um ṫráṫnóna.

Ḃí Muirir ar an luarcán neomat ó ṡoin.
Tá Nóra ann anois.
Beiḋ Muirir ar an luarcán arís.

Má tá ochar ort, iṫ;
Má tá tart ort, ól;
Má tá codlaḋ ort, luiġ;
Má tá tuirse ort, suiḋ.—(Sean-ráḋ.)

Ní raiḃ, níl, ní ḃeiḋ.

Ní raiḃ Seadar ag obair fós.
Níl Seadar ag ól bainne anois.
Ní ḃeiḋ tart ar Ṡeadar tar éis neomaiṫ

Ní raiḃ Taḋg agus Máire ag sinnce aréis.
Níl siad ag sinnce anoċt.
Ní ḃeiḋ siad ag sinnce isṫ'oiḋċe i mbárraċ.

Ní raiḃ siopa Ṗádraig ar oscailt aréis.
Níl sé dúnta anois.
Ní ḃeiḋ sé ar oscailt anoċt.

Ní raiḃ Taḋg ar ṁoṫar riaṁ, an fear boċt.
Níl ṁoṫar aige féin nó ag Máire.
Ní ḃeiḋ Taḋg ar ṁoṫar ċoiḋċe.

Ní raiḃ Íde óg ar scoil fós.
Níl sí ar scoil anois.
Ní ḃeiḋ sí ar scoil go ceann cúpla mí eile.

Ní raiḃ Máire i mbáḋ riaṁ.
Níl báḋ ag Taḋg.
Ní ḃeiḋ Máire i mbáḋ go deo.

Ní raiḃ an tobar follaṁ riaṁ.
Níl an tobar follaṁ anois.
Ní ḃeiḋ an tobar follaṁ go bráṫ.

Ní raiḃ ṗréacláí ag Taḋg nuair ḃí ré óg.
Níl an raḋairc go láidir aige anois.
Ní ḃeiḋ sí go láidir ċoiḋċe arís.

---

do ḃíoḋ. ní ḃíoḋ.

Nuair a ḃí Taḋg óg do ḃíoḋ an raḋairc go maiṫ aige.
Nuair a ḃí Taḋg óg ní ḃíoḋ an raḋairc go h-olc aige.
Nuair a ḃí Taḋg óg ní ḃíoḋ ṗréacláí air.
Nuair a ḃí Taḋg óg ní ḃíoḋ ré leirceaṁail.

Nuair a ḃí Máire óg do ḃíoḋ sí ag rinnce.
Nuair a ḃí Máire óg do ḃíoḋ báḋóg aici.

Nuair a ḃí Pádraig óg do ḃíoḋ a aṫair ra triopa.
Do ḃíoḋ aṫair Pádraig ra triopa fad ó.

Nuair a ḃí an ṗreal nuaḋ do ḃíoḋ sí géar.
Nuair a ḃí Tomás óg ní ḃíoḋ sé ag obair.
Nuair a ḃí Taḋg óg do ḃíoḋ sé ar scoil.

Do ḃíoḋ Ríġṫe i nÉirinn fad ó.
Do ḃíoḋ a lán mór-uairle ann leis.
Do ḃíoḋ raiġdiúirí aca.
Do ḃíoḋ troid eatorra go minic.

Do bíoḋ na Daoine Maiṫe i nÉirinn fad ó.
Do bíoḋ fróṁṫ aca gaċ oiḋċe.
Do bíoḋ camán ag gaċ fear aca.
Do bíoḋ ór go leor aca.
Ní bíoḋ ḟior ag aoinne cá raiḃ an t-ór.

Má.

Má tá tart ar Ḟeadar, tá uisce go leor ann.
Má tá ocras ar an gcapall, tá coirce go leor aige.
Má tá an radarc go lag ag Taḋg, tá fréaclaí aige
Má bí Taḋg ag obair ar feaḋ an lae níl aon
níḋ le déanaṁ aige anois.
Má tá an oiḋċe fuar tá teine ṁaiṫ aige.
Tá caṫaoir ag Taḋg má tá sé tuirseaċ.
Má bí fseal Ṁíċíl maol beiḋ sí géar arír.
Má tá Taḋg ag léiġeaṁ ór árd tá Máire ag
éirteaċt.
" Tóg an plúr so, a Ḃríġid, má is maiṫ leat é."
Tabair dom deoċ uisce, má's é do ṫoil é.
Beiḋ an t-arḃar bainte i gceann seaċtṁaine,
má's féidir le sna fearaiḃ.
Má tá leaḃar agat, a Ṡeáin, tóg amaċ é.
" Má tá céad gnó againn tá céad ló againn."

Dá mbéaḋ, do béaḋ, ní ḃéaḋ.

Dá mbéaḋ Taḋg ós ní ḃéaḋ fréaclaí air.
Dá mbéaḋ Taḋg ag obair ní ḃéaḋ sé 'n-a ṡuiḋe.

Dá mbéaḋ an lá fuar ní ḃéaḋ tart ar Ḟeadar.
Dá mbéaḋ Peadar boċt ní ḃéaḋ capall aige.

Dá mbéaḋ carra-gluairte ag Ḃrian ní ḃéaḋ sé
ar roṫar.
Dá mbéaḋ Brian raiḋḃir do ḃéaḋ carra-
gluairte aige.

Dá mbéaḋ duine aġ an tobar ní ḃéaḋ an coinín ann.
Dá mbéaḋ an ċú ann do ḃéaḋ deaḃaḋ ar an ġcoinín.

Dá mbéaḋ Máire i mbáḋ do ḃéaḋ eaġla uirṫi.
Dá mbéaḋ Máire aġ rinnce do ḃéaḋ ṙóirt ann.

Dá mbéaḋ Nóra ġan obair ní ḃéaḋ rí ṙárta.
Dá mbéaḋ Luarcán aġ Úna do ḃéaḋ rí ṙárta.

Dá mbéaḋ an cat ṗé'n ġcrann ní ḃéaḋ an t-éan ann.
Dá mbéaḋ an t-éan aġ cantain do ḃéaḋ Art aġ éirteaċt.

Dá mbéaḋ an ṙreal ġéar do ḃéaḋ Miċeál aġ obair.
Dá mbéaḋ ṙreal ṁaol aġ Tomás ní ḃéaḋ ṗé aġ obair.

An Doiḃriaṫar.

i ḃṗaḋ—afar off.
i ġcoṁnuiḋe—always.
ar air—back.
ar dtúir—at first.
i dtoraċ—at first.
i n-aon ċor—at all.
i leiṫ—aside.
ar uairiḃ—at times.
uaireanta—at times.
i n-áirde—on high.
i n-éinḟeaċt le—along with.
beaġnaċ, naċ mór—almost.
ṗaḋ ar?—from what place?
ṗé ḋeireaḋ—at last.
go deiṁin—indeed.
go h-áiriṫe—especially.
De ló—by day.
irt oiḋċe—by night.
ór árd—aloud.
ór íreal—lowly.
go léir—entirely.
mar an ġcéadna—in like manner.
de ġnáṫ—usually.
ṗé láṫair—just now.
go mór-ṁór—especially.
um ṫráṫnóna—in the evening.

An Réam-ḟocal agus an Tuiseal Ginearṁnaċ.

1 n-aice—near.
tharna—across, over.
tar éis—after.
ċun—to, towards.
i gcaiṫeaṁ—during.
ar agaiḋ—opposite.
i n-diaiḋ—after, behind.
ar fuaid—through.
le n-ais—beside.
ar feaḋ—during.
timċeall—around.
coir—by the side of.
i dtaoḃ—about, concerning.
i gceann—at the head or end of.
i gcoinne—against.
ar son—for the sake of.
i measg—among.
i gcóir—for.
i ḃfoċair—along with.
i rith—during.
i láṫair—in the presence of.
or cóṁair — in the presence of.
ar son—for the sake of.
i dteanta—along with.
fé ḋéin—going for.
do réir—according to.
os cionn—over, above.
ar fud—throughout.
ar gcúl—behind.

Cuid a Ceaṫair.—Sgéalta beaga agus Cómhráidte.

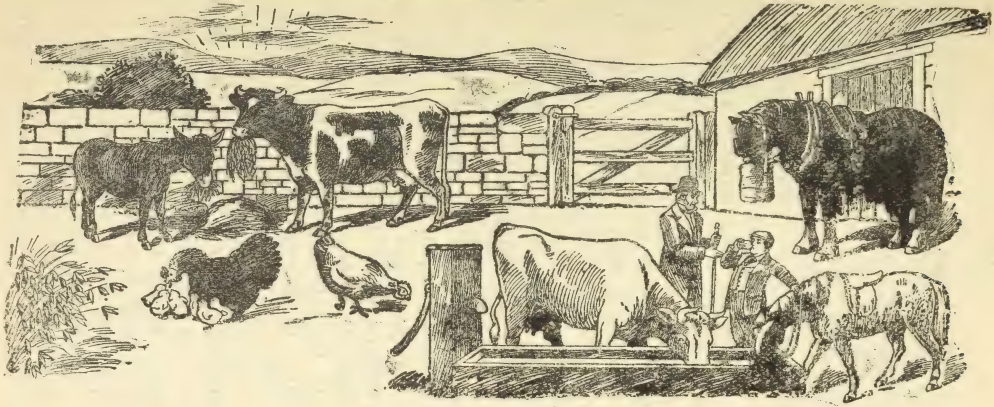

An feirmeóir.

Feirmeóir ireaḋ Séamus Ó Dálaiġ. Sin é Séamus ra ṁaċa agus é 'n-a ḟearaṁ ag an umar, hata duḃ air, cóta fada air, bata mór láidir 'n-a láiṁ ċlé. Ḃfuil aiṫne agat air? Fear fial fáilteaċ ireaḋ Séamus, agus ir mór an mear atá ag gaċ aoinne air. Duine maiṫ ireaḋ é.

Ir an ḃaoḃ cnuic atá feirm Ṡéamuir. Tá céad acra talmhan aige. Tá an talamh go fóġanta agus na páirceanna go mór, agus go háluinn. Tá tiġ dear aige ag bun an ċnuic. Tá ré capaill agus fiċe bó aige; tá leaṫ-ċéad caoire aige agus ceapca agus ġéana go leor. Tá aral aige leis.

Tá fir oibre ag Séamus; cúpla neomat ó ḟoin ḃí na fir ra mháċa, aċ táid riad ag baile anois, mar atá obair an lae déanta aca. Bíonn riad ag obair ar an ḃfeirm nó ra mháċa gaċ lá. Tá cúpla cailín aimsire aige leis aċ táid riad isteiġ i dteiġ an ḃainne agus iad ag déanamh cuiginne.

Bíonn Séamus féin ag obair go dian ó mhaidin go h-oiḋċe, aċ níl an neart ann anois fé mar a ḃí sé ann fad ó. Ins an Earrach bíonn sé ag treaḃaḋ agus ag fuirreaḋ agus ag cur síl. Ins an tSamhraḋ bíonn sé ag ráḃáilt an ḟéir. Ins an ḃFóġmhar bíonn sé ag baint an arḃair. Ins an nGeimhreaḋ bíonn sé ag treaḃaḋ agus ag déanamh a lán rudaí ar an ḃfeirm.

Tá capaill mhóra láidre ag Séamus. Féaċ ar an gcapall mór roin atá 'n-a ṡeasamh ag doras an tsioḃóil. Naċ láidir an capall é!

'Sé Peadar Ó Dálaiġ an garrún roin atá ag ól uisce. Mac do Ṡéamus iread Peadar. Tá capaillín breáġ ag Peadar, agus gaċ tráṫnóna bíonn sé ar mhuin an ċapaillín agus é ag dul síos suas na páirceanna. Tá tamt mór ar Peadar anois, mar atá an aimsear te. Bíonn sé ar scoil gaċ lá. Bíonn sé ag foġluim na Gaeḋilge gaċ aon lá, agus ir aige atá an blas.

Tá an tráṫnóna ann anois agus an ġrian ag dul fé. Tá gaċ aon rud go ciúin. Tá Séamus tuirseaċ tar éis oibre an lae.

Bíonn Séamus ar an aonaċ anois ir arís, ag

díol capall nó ag ceannaċ bó; agus is maiṫ an feas é ċun capaill a ḋíol nó bó a ċeannaċ.
Tá bean ṁaiṫ ag Séamus, Nuala a h-ainm. Tá Nuala istiġ anois agus í ag obair as a díċeall. Tá an tiġ go glan aici agus gaċ aon níḋ 'n-a áit féin. Tá an t-aos óg istiġ leis agus iad ag imirt. Tá an suiféas naċ mór ollaṁ.

CÓṀRÁḊ.

Peadar. Ó, tá tart orm, a aṫair.
An t-aṫair. Bíoḋ deoċ ṁaiṫ agat. Seo gloine.
Ól suas é sin.
Peadar. Ba ḃreáġ an deoċ í. Go raiḃ maiṫ agat.
An t-aṫair. Tá tart ar an gcapaillín leis.
Peadar. Tá, gan amras. Tá an aimsear te.
An t-aṫair. Cuir an capaillín isteaċ sa stábla, agus annsoin buail isteaċ sa ḋtiġ.
Peadar. An ḃfuil an suiféas ollaṁ fós?
An t-aṫair. Is dóċa go ḃfuil.
Peadar. Cá ḃfuil Síle agus Máirín agus na buaċailli?
An t-aṫair. Táid siad go léir istiġ.
Peadar. Cad a ċlos anois é, a aṫair?
An t-aṫair. Tá sé leaṫ-uair tar éis a sé.
Peadar. Cá ḃfuil na fir, a aṫair?
An t-aṫair. Tá siad ag baile um an dtaca so. Bíodtuiġ ort, a ṁic ó!

samhradh, summer (*m.*)
leaṫ-ċéad, fifty.
díċeall, one's best (*m*)
naċ mór, almost.
neart, strength (*m.*)
tiġ an ḃainne, dairy (*m.*)
fóġanta, good, useful

ag treaḃaḋ, ploughing.
ag suiṁreaḋ, harrowing.
ag sáḃáilt, saving.
ag foġluim, learning.
ag díol, selling.
ag ceannaċ, buying.
ag dul fé, setting, going down.

Bíoḋ deoċ agat. Take a drink.
Ba ḃreáġ an deoċ í sin. That was a fine drink.
Buail isteaċ. Go in.
Um an dtaca so. By this time.

na spealadóirí.

Féad an na feapaib rin. Tá rpeal ag gaċ fear aca. Táid riad ag obair go dian. Bruil fior agat cé h-iad na fir iad?

Sin iad Tomár Ó Ceallaiġ agur a ataip Miċeál. Spealadóirí ireaḋ iad. Fir bréaġṫa ṁóra láidre iad. Féaċ a nguailne téagarṫa agur a láṁa cruaḋa. Buiḋeaċar le Dia go bruil fir ṁóra láidre mar rin i nÉirinn. Tá obair ṁór le déanaṁ aca.

Fear an-láidir ireaḋ Tomár. Duine macánta ireaḋ é. Tá árd-ṁear ag gaċ aoinne air. Ir le Tomár an madra roin. Gaċ lá agur Tomár ag obair bíonn an madra 'n-a luiġe i n-aice leir, nó ag riċ ó áit go h-áit ra ġort.

Féaċ ar an bfear eile anoir. Sin é Miċeál Ó Ceallaiġ. Tá Miċeál 'n-a fear aorta anoir. Duine maiṫ macánta ireaḋ é. Bíonn ré ag obair ó ṁaidin go hoiḋċe. Tá an Ġaeḋilg go blasda aige agur tá a lán rgéalta bréaġṫa aige.

Naċ bréaġ áluinn an gort atá aca. Gort an-ṁór ireaḋ é, agur falla árd mor dtimċeall ar gaċ taob. Tá an t-arbar buiḋe aibiḋ agur ir trom an bárr atá ann. Tá an aimrear go bréaġ tirim; tá an ġrian ag taiṫneaṁ agur an rréiṁ gan reamall. Tá lár an lae ann. Níl na fir corṫa fór.

Ir breáġ an radarc beiṫ aġ féaċaint ar na fearaiḃ agus iad ag baint an arḃair, go mór ṁór nuair a ḃíonn ceata mór aca ag obair le ċéile.

I gceann reaċtṁaine nó mar sin beiḋ an ċuid ir mó de'n ġort bainte ag na fearaiḃ.

CÓṀRÁḎ.

Micéál. Ó ṁaire! tá mo ċroiḋe bruite ag an speil seo.

Tomás. Ḃfuil sí maol arís?

Micéál. Go deiṁin, tá. Cá ḃfuil cláisín na speile, a Ṫomás?

Tomás. Seo ḋuit é. Tá mo speal-sa ag obair go h-áluinn.

Micéál. Nać breáġ an ċruiṫneaċt atá ann!

Tomás. Ir breáġ, buiḋeaċas le Ḋia. Ḃásas trom ireaḋ é. Ir truaġ ná fuil cúpla fear eile againn.

Micéál. Ir truaġ. Táid siad go léir ag obair anois ó's suid é go ḃfuil an aimsear ċóṁ breáġ.

Tomás. Nać í seo an ċruiṫneaċt ir fearr a ḃí againn riaṁ!

Micéál. Sí, gan aṁras. Tá gać aon t-saġas arḃair go maiṫ i mbliaḋna; cruiṫneaċt eorna, coirce agus seagal. Táid siad go léir go maiṫ.

Tomás. Féac! Sin traḋna. Tá cúpla ceann aca sa ṗáirc.

Micéál. Éist! Tá an maḋra i ndiaiḋ na mbó sa ṗáirc. Leig fead air.

Tomás. Seaḋ! Tá sé ag teaċt.

Micéál. Tá, an ṗógaire.

Tomás. Luiġ síos annsoin, a ṁaḋra.
Micéál. Ḃfuil aesa bainte againn fós?
Tomás. Ní ḋóiġ liom go ḃfuil.

Is ol an ċú naċ ṡiú ṡeaḋ a leigean uiṫi.

bárr, a crop (*m.*)
cuid, a part (*f.*)
cláiṁín, a scythe-board (*m.*)
ṡeaḋ, a whistle (*f.*)
seaċtṁain, a week (*f.*)
scata, a crowd (*m.*)
saġas, a kind (*m.*)
seagal, rye (*m.*)
traḋna, a corn-crake (*m.*)
corṫa, tired.
macánta, honest.
simpliḋe, simple.
ag taiṫneaṁ, shining.
go blasda, sweet, fluent.
go dian, vigorously.
mór timċeall, around.

nóra agus eiḃlín.

Cé h-iad na cailíní sin sa ṗáirc agus cé h-iad na daoine ógha atá ag imirt fé an scrann? Ḃfuil aiṫne agat orṫa?

An cailín atá 'n-a suiḋe ar an stól, is í sin Nóra Ní Ḃriain. Tá Nóra ag ṡuaġáil. Cailín an-ṁaiṫ is eaḋ Nóra. Sin í Eiḃlín Ní Ḃriain 'n-a seasaṁ agus í ag cainnt le Nóra.

Is maiṫ le Nóra agus le hEiḃlín ḃeiṫ sa ṗáirc agus an aimsear go breáġ tirim. Tá an ġrian ag taiṫneaṁ orṫa agus an cúnlaċ go boġ fé n-a gcoraiḃ. Tá na héin ag cantain go h-áluinn ar na crannaiḃ, agus tá bláṫanna ag fás is gaċ aon áit.

Bíonn na cailíní ar scoil gaċ lá, aċ tá na laeṫeanta saoire aca anois. Níl aon níḋ eile le déanaṁ aca anois aċ ḃeiṫ ag imirt, agus mar

rin, bíonn riad go minic amach ra ṗáirc. Tá cireán beag dear ag Nóra, agus nuair a beirḋ rí ag dul irteach beirḋ an cireán lán de bláṫannaiḃ.

Ach, cé h-iad na daoine beaga atá fé'n gcrann? Sin iad Úna agus Muirir. Táid riad ag rúgraḋ. Tá an-rpórt aca. Tá luarcán ar croćaḋ fé'n gcrann. Tá Úna air anoir agus áṫar an doṁain uirṫi. Cúpla neomat ó ṡoin bí Muirir féin ar an luarcán. Táid riad óg fór agus ir beag an ćiall atá aca.

CÓṀRÁḎ.

Eiblín. Go deiṁin, a Nóra, ir dear an gúna beag rain.

Nóra. Ir maiṫ liom go bfuil tú ráṫa leir.

Eiblín. Beirḋ cúpla gúna ag an mbábóig anoir.

Nóra. Beirḋ. Ir dear an bábóg í.

Eiblín. Nach mór an rpórt atá ag na páirdí!

Nóra. Ir mór. Ir dóća go bfuil Úna i n-áirde anoir.

Eiblín. Ó tá, agus áṫar uirṫi.

Nóra. Nach dear beiṫ ra ṗáirc indiu, a Eiblín!

Eiblín. Ir dear agus ir an-ḋear beiṫ annro féach! Tá fuireog ann agus é ag éirġe ran aer.

Nóra. Agus tá traḋna ann leir, ná fuil!

Eiblín. Tá, ṁaire. Agus ir gránda an gut atá aige.

Nóra. An bfuil rmól nó lóndub nó rpideog ran áit i n-aon cor?

Eiblín. Ó féach! féach! féach! a Nóra! Tá fiog mór fé'n rtól!

Nóra. Ó! Ó! Cá bfuil ré? An raiḃ ré an-ṁór?

Eiblín. An-ṁór ar fad! Tá ré imṫiġṫe! Suiḋ!

Nóra. Ní maiṫ liom fioganna i n-aon-ćor.

Eiblín. Ó, féad a Nóra! Tá cúpla peidleacán ann. Ó, fead! Tá dadanna dearra orda.

Nóra. Ó, táid riad go h-áluinn; rid agus beir orda!

Eiblín. Táid riad imdigde, a Nóra.

Nóra. Ó'r rud é ná fuil aon nídí le déanamh agat, imdig agus lion an cireán le bláddannaid.

Eiblín. Cá bfuil an cireán, a Nóra?

Nóra. Tá sé annso sa bféar. Tá sgian ann leis.

Eiblín. Cad iad na bláddanna is maid leat?

Nóra. Is maid liom an raidnead, agus an lus mór, agus an scead-mhadra, agus cam an ime.

Eiblín. An maid leat airgead luadra?

Nóra. Is maid. Tá bolad dreádg uaid.

Eiblín. An maid leat fradoc, a Nóra.

Nóra. Is maid go deimhin. Imdig leat anois. Lion ruar an cireán, ad ná cuir frog istead ann.

Eiblín. Ná bíod ceist ort, a Nóra!

An Luascán.

Muirir. Suas leat, a Úna.

Úna. Cuir ruar mé, a Mhuirir, tá sé ró-fada uaim.

Muirir. Anois! Tá tú i n-áirde. Tabair aire duit féin. Bíod gheim maid agat ar an dtéad.

Úna. Ó tá sé go h-áluinn, a Mhuirir.

Muirir. Níor tadhmla anois, a Úna.

Úna. Ó! Ná leag mé!

Muirir. Ní baogal duit.

Úna. Bfuil an t-am caidde fós?

Muirir. Níl, beid cúig neomaití agat. Do bí cúig neomaití agam-sa.

Úna. Tá go maid. Níl eagla orm anois. Níor tadhmla, a Mhuirir!

Muirir. Anuas leat.

ádhar, delight, joy (*m.*)
domhan, the world (*m.*)
greim, a grip, hold (*m.*)
gránda, ugly.

fuireog, a lark (*f.*)

frog, a frog (*m.*)
lón-dubh, a blackbird (*m.*)
smól, a thrush (*m.*)
peróleacán, a butterfly (*m.*)
fribheog, a robin (*f.*)
beir orthá ! catch them !

ag cantain, singing.
ag éirghe, rising.
ag súgradh, playing, sporting.
imthighthe, gone.

airgead luachra, meadow-sweet (*m.*)
cam an ime, buttercup (*m.*)
fraoch, heather (*m.*)
lus mór, fox-glove (*m.*)
sceach-mhaoma, dog-rose (*f.*)
raithneach, fern (*f.*)
boladh, smell, scent (*m.*)
níos tapamhla, faster.

CÁIT AGUS ÍDE.

Cailín deas ciúin ireadh Cáit Ní Laoghaire. Féach ! Tá sí ag obair sa chistin agus is breágh glan an chistin í. Is ag déanamh cuisinne atá sí. Tá Íde óg Ní Laoghaire sa chistin leis agus í ag cainnt le Cáit. Tá clóca deas ar Íde agus cochall an chlócha ar a ceann. Tá bábóg 'n-a bachlain aici. Éist ! Tá sí ag cainnt

COMHRÁDH.

Íde. A Cháit, nach deas an clóca so ?
Cáit. Ó, is deas go deimhin é, a ghrádh.
Íde. Agus nach deas an bábóg so !
Cáit. Ó, tá sí go h-áluinn.
Íde. Agus nach deas mo bhróga !

Cáit. Is dearg. Táid siad gleoite.

Íde. Cá bfuil mo ṁáṫair anois, a Ċáit?

Cáit. Tá sí ins an mbaile mór.

Íde. Cogar, a Ċáit, bfuil aon ṁilseán agat?

Cáit. Níl, ṁaire.

Íde. Ó b'féidir go bfuil! Cuir do láṁ i do póca. Déin, a Ċáit!

Cáit. Ó, táim gnóṫaċ anois. Imṫiġ amaċ agus imis leat sa ṗáirc.

Íde. Aċ, a Ċáit, a ċroide, ná fuil aon ṁilseán agat.

Cáit. Ó ṁaire, ṁaire, leig dom ḟéin, a laoġ!

Íde. A Ċáit, is dearg an caisín atá ort. Cuir orm é.

Cáit. Bíoḋ ciall agat.

Íde. Cuir ar ċeann na bábóige é, déin a Ċáit.

Cáit. Ó, tá mo ċroide briste agat. Cad é an ṡaġar leinḃ ṫú, i n-aon ċor?

Íde. A Ċáit, cá bfuil ár n-aṫair i ndiu?

Cáit. Tá sé ar an aonaċ i ndiu.

Íde. Agus bfuil ár máṫair ar an aonaċ leis?

Cáit. Ṁaire, éirt! tá mé bodar agat. Tá an iomad cainnte agat, a ġsláḋ!

Íde. Tearbáin dom mé féin sa scáṫán.

Cáit. Tá sud éigin eile le déanaṁ agam anois.

Íde. An mbíonn na Daoine Maiṫe ann anois?

Cáit. Bíonn, is dóċa.

Íde. Caṫain a mbíonn siad ann.

Cáit. Isteoróċe, agus gaċ aoinne 'n-a ċodlaḋ.

Íde. Cá mbíonn siad, a Ċáit.

Cáit. Bíonn cuid aca ins an tsean lios agus an ċuid eile sa ṗáirc agus iad ag iomáint.

Íde. Inis dom cad é an ṡaġar daoine iad.

Cáit. Ṗiṗíní beaga dearga a bíonn ann, caipíní dearga orṫa, caróga uaiṫne orṫa, brístí glún buiḋe orṫa, stocaí gorma agus

bróga beaga dearg agus búclaí órda ionnta.

Íde. Agus cad a bíonn ḋ'á ḋéanaṁ aca?

Cáit. Bíonn siad ag sunnce nó ag iomáint. Bíonn camán órda ag gaċ ṗiṡín aca. Bíonn siad ag imirt sa ṗáirc agus an ġealaċ ag gáirḋe anuas orṫa. Bíonn an-spórt aca.

Íde. An mbíonn na Púcaí ann anois?

Cáit. Níl ḟios agam é sin, a Íde.

Íde. A Ċáit, níl aon ċlaḃán ag mo ḃáḃóig. Taḃair dom an cisean san. Déan a Ċáit.

Cáit. Airiú, a laoġ, bíoḋ sé agat. Ḃfuil tú sásta anois?

Íde. Táim: Is máiṫ an cailín tú!
Caṫain a ḃeiḋ mo ṁáṫair ag baile?

Cáit. I gceann cúpla uaire eile.

Íde. An mbeiḋ milseán aici ċúgam-sa?

Cáit. Beiḋ, gan aṁras. Amaċ leat anois. Aċ taḃair aire ḋuit féin. Tá na capaill sa ṗáirc.

Íde. An ḃfuil na Daoine Máiṫe ann?

Cáit. Níliḋ, a ġráḋ! Seo, bíoḋ deoċ bainne agat.

Íde. Go raiḃ maiṫ agat a Ċáiṫ! Tá mé ag dul amaċ anois.

aonaċ, a fair (*m.*)
coċall, a hood (*m.*)
ċlaḃán, a cradle (*m.*)
gealaċ, the moon (*f.*)
ciúin, gentle, quiet.
boḋar, deaf, bothered.
gnóṫaċ, busy.
gleoite, pretty, handsome.
uaiṫne, green.
ag gáirḋe, laughing.

leig dom ḟéin, leave me alone.
Tá mé boḋar agat. You have me bothered.
Tá an iomad cainnte agat. You have too much talk
Taḃair aire ḋuit féin, take care of yourself.

An siopadóir.

Siopadóir ireaḋ Pádraig Ó Doṁnaill. Fear bréaġ mór ireaḋ Pádraig. Tá cnoiḋe ḟlaiṫeaṁail aige. Tá aiṫne aġ gaċ doinne air. Fear raiḋḃir ireaḋ Pádraig. Tá ríora mór áluinn aige. Inr an mbaile mór ireaḋ tá ríora Ṗádraig. Tá cúpla tiġ eile aige ra trráid agus cíor maiṫ aġ teaċt dá mbárr. Tá trí nó ceiṫre capaill aige agus bíonn riad ar riuḃal ó ṁaidin go hoiḋċe.

Tá bean uaral ra triora anoir agus í aġ cainnt le Pádraig. Bríġid Ní Laoġaire a h-ainm. Máṫair do Ċáit agus Íde ireaḋ Bríġid. Tá aiṫne ṁaiṫ aġ Pádraig uirṫi. Tá aiṫne aige air Ċáit agus air Íde leir. Tá aonaċ ar riuḃal inr an mbaile mór indiu. Tá carra aġ Bríġid. Tá an carra amuiġ ar an trráid aġ doras an triora.

Cóṁráḋ.

Bríġid. Bail ó Dia oraiḃ annro!

Pádraig. Dia ir Muire duit ir Pádraig, a Bríġid!

Bríġid. Cionnus atá riḃ go léir annro?

Pádraig. Táimíd go léir go maiṫ, buiḋeaċas le Dia! Cionnus taoi féin, a Bríġid?

Bríġid. Go h-an-ṁaiṫ ar fad, buiḋeaċas mór le Dia.

Pádraig. Cionnus a ḃfuil fear an tiġe?

Bríġid. Tá sé go láidir.

Pádraig. Ḃfuil sé ar an aonaċ i ndiu?

Bríġid. Go deimin tá, agus na buaċaillí leis.
Pádraig. Ciaca ag díol nó ag ceannaċ atá ré?
Bríġid. Is ag ceannaċ bó atá ré.
Pádraig. Cionnus atá Cáit?
Bríġid. Tá sí go h-an-ṁaiṫ. Tá sí féin agus Íde óg ag baile indiu?
Pádraig. Agus cionnus atá Íde féin?
Bríġid. Ó, níl aon ḃaoġal uirṫi. Is í sin an cailín go ḃfuil an ċainnt aici. Is dóca go ḃfuil sí ag siġ ar fuid an tiġe anois, nó ag cur ceisteanna cruaḋa ar Ċáit, an cailín boċt!
Pádraig. Nuair a ḃíonn an cat amuiġ bíonn an luċ ag sinnce.
Bríġid. Seaḋ, go díreaċ! Mar sin é.
Pádraig. Seaḋ! Cad tá uait i ndiu, a Ḃríġid?
Bríġid. Sé púnt té, an té is fearr, agus cloċ siuicre.
Pádraig. Tá go maiṫ! Bfuil a ṫuilleaḋ uait?
Bríġid. Tá; trí cloċa mine agus ceiṫre cloċa slúis.
Pádraig. Slúis Gaeḋealaċ, an eaḋ!
Bríġid. Slúis Gaeḋealaċ gan aṁras, cad eile!
Pádraig. Bfuil an carra agat indiu?
Bríġid. Tá, agus an capall mór.
Pádraig. A Ṡeáin! Cá bfuil tú? Tar i leiṫ!
Seán. Ag teaċt, a ḋuine uasail!
Pádraig. Cuir na sudaí seo sa ċarra. Bportuiġ ort!
Bríġid. An mór é sin, a Ṗádraig?
Pádraig. Seaḋ! San neomat! Seaċt sgillinge déag.
Bríġid. Seo ḋuit é. Bfuil do ċeart agat?
Pádraig. Tá, go raiḃ maiṫ agat!
Bríġid. Tá fáilte ṗóṁat.

Páoraiġ. Seo mailín milreáin. Taḃair do híde é.

Brígid. Saoġal fada ċuġat! Is tura an fear flaiṫeamail. Beiḋ me ag imṫeaċt anois. Slán agat, a Ṗáoraiġ.

Páoraiġ. Go n-éirigiḋ do ḃóṫar leat, a Ḃrígid.

saoġal, danger (*m.*)	ag díol, selling.
cíos, rent (*m.*)	ag ceannaċ, buying.
a ċuilleaḋ, anything else (*m.*)	ag imṫeaċt, going.

Dá mbárr, on account of them.
go n-éirigiḋ do ḃóṫar leat, Safe journey to you.

TAḂG AGUS MÁIRE.

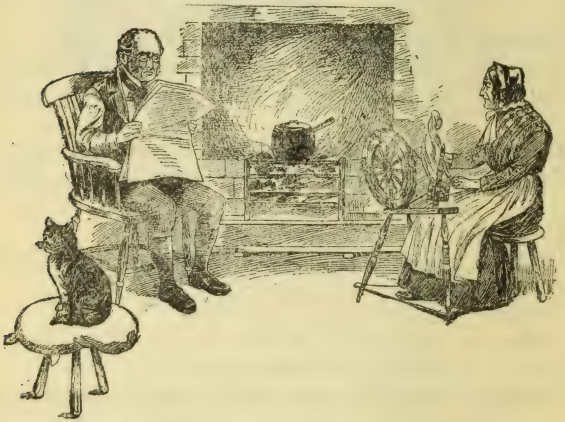

'Sé Taḋg Ó Murċaḋa an fear-duine liaṫ atá ag léiġeamh. Sí Máire a ḃean. Tá Taḋg 'n-a ṡuiḋe ag an teine, gan caróg gan hata, ceann maol air, éadan árd leaṫan air, ṙféaclaí air, bóna agus carabat agus léine ḃán air, ionas agus brírte glún ar an fear nós, ṡtocaí fada agus bróga. Tá páipéar an lae indiu 'n-a láṁaiḃ aige,

agus é go rocair ar an gcaṫaoir. Níl an radharc go maiṫ aige, an fear boċt! Tá na cora go lag aige, aċ do bí sé an-láidir agus é 'n-a ḟear óg. Feirmeóir beag ireaḋ Taḋg. Tá ṡiċe acra talmhan aige. Tá capall agus cúpla bó ḃainne aige. Tá áit an-ḋeas aige ins an ngleann, agus bíonn sé ag obair ann gaċ lá ċóṁ maiṫ agus is féidir leis. Tá beirt buaċaill aimsire aige.

An geimhreaḋ atá ann anois. Ḃí an lá fliuċ. Ḃí Taḋg amuiġ in sna páirceannaiḃ, agus ḃí sé go fliuċ báiḋte. Tá a ċaróg ar croċaḋ i n-áit éigin. Tá an aimsear go fuar fliuċ anois.

Sí Máire bean an tiġe. Ḃean an-ṁaiṫ ireaḋ í. Gaċ oiḋċe bíonn sí ag sníoṁ ar an gcuma sin, gúna gorm uirṫi, aprún geal uirṫi, seál dearg is buiḋe uirṫi, agus caiḋp. Tá sí ċóṁ aosta le Taḋg féin. Tá túrna maiṫ aici. Nać dear an teinteán sin! Tá teine maiṫ ann leis; tá coscán ar an dteine agus suid éigin le n-iṫe do Ṫaḋg ann. Tá an t-uisláp agus an ċistin go léir go bríaġ glan ag Máire. "Níl aon teinteán mar do ṫeinteán féin," a ṁáire!

Tá tuitim na h-oiḋċe ann agus an lampa ar laraḋ. Síoḃaire maiṫ ireaḋ Taḋg, agus is minic a ḃíonn lán an tiġe ann ag éisteaċt leis agus é ag seinnt. Sgéaluiḋe maiṫ ireaḋ Taḋg leis agus tá an Ġaeḋilg ṫar báis aige. Is minic a ḃíonn na coṁursain ag sinnce ann. Nać mór an sport a ḃíonn aca!

CÓṀRÁḊ.

Máire. Oċón! a Ṫaḋg, a laoġ! Is tú atá go fliuċ báiḋte. Ḃain díot do ċaróg. Molaḋ go deo le Dia, aċ is fliuċ fuar an lá a ḃí ann.

Taḋg. Ḃfuil teine agat?
Máire. Ambara tá, agus teine ṁaiṫ leis. Suiḋ!
Taḋg. Dún an doras, a Ṁáire, agus las an lampa.
Máire. Táis corṫa tas éis an lae, is dóċa.
Taḋg. Táim, gan aṁras.
Máire. Seo ḋuit an páipéar. Bí ag léiġeaṁ. Beiḋ an ruipéar agat i gceann tamaillín.
Taḋg. Cá ḃfuil mo ṡpéacláí?
Máire. Seo ḋuit iad.
Taḋg. Ní ḃeiḋ aoinne annso anoċt.
Máire. Ṁaire, ní ḃeiḋ. Tá sé só-ṡliuċ. Ḃfuil an ġeata dúnta, a Ṫaiḋg?
Taḋg. Tá. Éist! Tá duine éigin ag an ndoras.
Máire. Níl aoinne ann, a Ṫaiḋg. Sé an túrna atá ag déanaṁ an ġlóis.
Taḋg. Ó tuigim.
Máire. Cá ḃfuil do ṗíopa, a Ṫaiḋg?
Taḋg. Tá sé briste, agus is mór an truaġ é. Ní ḃeiḋ aon ġal agam anoċt. Cuis síos cúpla póc eile, a Ṁáire.
Máire. Tá an corcán beisḃċe. Anois, beiḋ suo éigin le n-iṫe agat.

éadan, the forehead (*m.*)
geiṁreaḋ, winter (*m.*)
glór, sound, noise (*m.*)
ambara, really! truly! indeed!
corṫa, tired, wearied out.

Túrna lín, túrna lín,
Túrna lín is cárdaí,
Túrna lín do ḃris mo ċroiḋe
Is lán an tiġe de ṗáistíḃ.

An tobar.

Tobar bhéaḡ fíor-uisce iréaḋ an tobar foin. Ní tobar naomṫa é. Tá sé i bpáirc ar ṫaoḃ an ḃóṫair. Tobar doiṁin agus glan atá ann, agus ní fior caṫain a ḃí sé gan uisce.

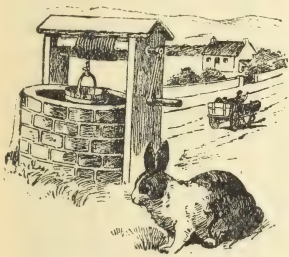

An ḟáirc go ḃfuil an tobar innte, tá sí an-ṁór. Tá coiníní ann. Sin ceann aca i n-aice an tobair. Tá gaċ aon t-raḡar coinín ann. Coiníní móra, coiníní beaga, coiníní óga agus sean-ċoiníní. Tá na puill ir gaċ aon áit. Nuair ná bíonn aoinne ag tarraċ uisge ó'n dtobar bíonn na coiníní ag siṫ annso ir annsúd mór dtimċeall, agus ir dear ḃeiṫ ag féaċaint orṫa.

Féaċ! Tá trucail agus capall ar an mbóṫar. Tá fear ar an dtrucail. Diarmuid ir ainm dó. Tá ualaċ trom ar an gcapall. Tá gual in sna málaiḃ. Tá Diarmuid ag teaċt a ḃaile ó'n mbaile mór anoir. Tá sé suar le cúig míle go dtí an baile mór, aċ tá an bóṫar go bhéaḡ réiḋ. Siúd é annsúd tig Ṫaiḋg ar an dtaoḃ eile de'n ḃóṫar. Tiḡ beag dear iréaḋ é.

fíor-uisce, spring-water (*m.*)
naomṫa, holy.
caṫain, when?
ag tarraċ, drawing.

An Cuan.

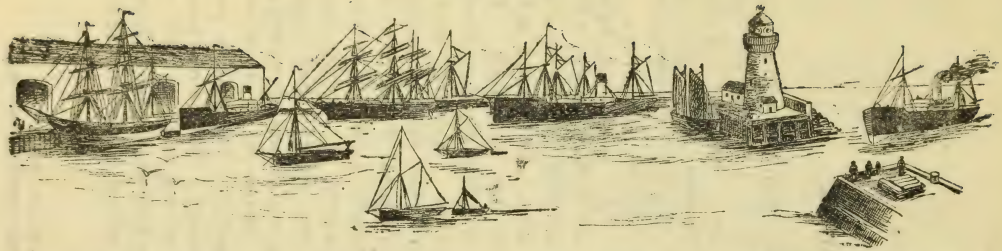

Áit ireaḋ cuan, coir na Fairrge, go ḃfuil foiṫin ann ó'n ngaoiṫ agus ór na tonnaiḃ. Bíonn báid ann i gcóṁnuiḋe, cuid aca mór agus cuid aca beag, báid ag dul an Fairrge amaċ agus báid ag teaċt isteaċ ó'n ḃFairrge.

Tá cuanta ar gaċ taoḃ de'n oileán so. Tá cuan ag Beann Éadair. Báid iarcaiġ a bíonn ann. Tá cuan níos mó agus níos fearr ná é ag Dún Laoġaire. Bíonn an luingeas Gallda ann anois is arís. Tá cúpla cuan i gConnaḋt Corcaiġe aċ sí an Ċóiḃ an cuan is mó agus is fearr i nÉirinn.

Féaċ ar an gcuan so anois. Cuan an-ṁaiṫ ireaḋ é. Tá sé go mór agus go doiṁin. Tá béal an ċuain ar an taoḃ ṫoir. Tá tiġ na mbáid ar an taoḃ ṫiar. Níl an tiġ solais i bfad ó ḃéal an ċuain. Istoiḋċe bíonn na lampaí ar laraḋ agus is geal láidir an solas a bíonn ann.

Tá gaċ aon t-raġar báid ann, báid ṁóra agus báid ḃeaga, báid aḋmaid agus báid iarainn, báid reoil agus báid ramha, báid iarcaiġ agus báid pléiriúir. Tá cúpla galtán ann leis. Tá máirnealaiġ annso is annsúd ar an gcalaḋ. Tá iarcairí ann. Tá maor an ċuain ann agus raoċar air.

Féaċ! Tá galtán ag béal an ċuain agus í ag déanamh isteaċ. Ó Ṡarana atá an long so ag teaċt agus ualaċ mór guail innte. Bíonn báid iraċta ann go minic, ualaí aḋmaid nó arḃair a ḃíonn ionnta. Bíonn cuid aca níos mó na reaċtmain 'n-a luiġe ar an gcuan ran a mbíonn riad fallaṁ. Tá bád iarcaiġ i n-aice an tiġe solais agus í ollaṁ ċun dul ar an ḃfairrge amaċ.

Tá an Samhradh ann; tá an ḟairrge go ciúin; aċ ní ḃíonn sí mar sin ran nGeimhreaḋ. Annsoin bíonn an aimsear an-ġarḃ, bíonn na tonna ag éirġe go h-árd agus ag bhriseaḋ i gcoinne an ċuain.

Is cruaid an raoġal atá ag an hiarcairí boċta. Bíonn riad amaċ ar an ḃfairrge i gcaiṫeamh na h-oiḋċe, agus is minic a ḃíonn riad go fuar fliuċ agus iad i ḃfad ó'n dtír.

Naċ bhreáġ an rud ḃeiṫ coir na fairrge go mór-ṁór ins an Samhradh agus an aimsear go bhreáġ te. Bíonn daoine ann ar gaċ áird, iad ag snáṁ nó ag bádóireaċt, agus an t-aor óg ag rúgraḋ ar an dtráiġ. Is aoiḃinn an rud ḃeiṫ ag ruide ṫuar ar an ḃfaill agus na tonna ag bhriseaḋ ṫior ag bun na faille, na faoilinn ag screaḋaiġ ór ár gcionn agus an ġaoṫ ag réideaḋ isteaċ go díreaċ ó'n ḃfairrge.

pléiriúir, pleasure (*m.*)
mairnéalaċ, a sailor (*m.*)
tonn, a wave (*f.*)
faill, a cliff (*f.*)
faoileann, a sea-gull (*m.*)
áird, direction (*f.*)
ag screaḋaiġ, screeching.
ag réideaḋ, blowing.
go mór-ṁór, especially.
maor an ċuain, harbour-master (*m.*)
raoċar air, very busy.

"Ċoṁ lag le luing i gcuan gan tonn."

Gleann an Loċa.

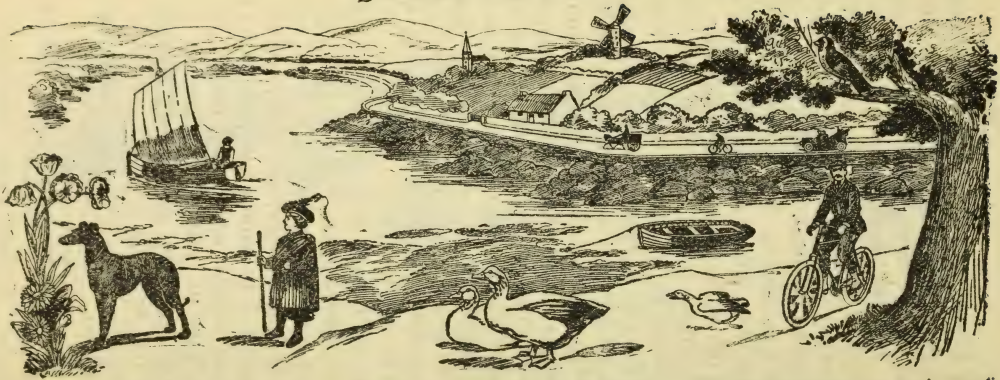

Áit an-ḋeas ġreaḋ í seo. Gleann an Loċa a h-ainm. Tá cnuic árda ar gaċ taoḃ. Tá coillte beaga annsa ir annsúd agus tá bóthar breáġ séid mór dtimċeall an Loċa.

Loċ álainn atá ann agus ġrudán ṡléiḃe ag ġiṫ ġrteaċ innte ag ceann an Loċa. Naċ deas iad na páirceanna ar ṫaoḃ an ċnuic úd ṫall! Féaċ ar an muileann gaoiṫe agus ar an réipéal agus ar an dtiġ ag bun an ċnuic. Naċ breáġ an radharc í!

An ramhrad atá ann fé láṫair. Tá an aimsear go háluinn. Tá an ġrian ag taiṫneamh

agus an lá go ciúin. Anois is arís bíonn siolla ann ós na sléibtib. Tá an muileann ag obair go mall. Tá na h-éin ag canntain agus tá blátanna ag fás mór timcéall. Go deimhin, is álainn an áit í.

Cé h-é an fear atá sa bád? Sin é Liam Ó Riain. Bádóir iread Liam. Bíonn sé ag bádóireacht gach lá ins an tSamhradh sé mar atá sé anois. Tá cúpla bád aige. Tá tiġ Liaim ar taob an bóthair ag bun an chnuic. Sin é annsúd tall é. Tiġ beag dearg iread é. Tá gach aon rud go glan ann. Tá cúpla páirc ag Liam. Tá bean Liaim istiġ agus í ag níġe agus ag glanadh suas.

'Sé Art Óg Ó Riain an garsún go bfuil an maide 'n-a láimh aige. Mac do Liam iread Art. Garsún breáġ iread é, sluca air, sillead beag air, caipín olna air, cleite sa chaipín, stocaí agus bróga air. Tá cú ann. Brian is ainm di. Is le Liam an chú. Bíonn Art ag siúl tríd na páirceannaibh gach lá agus Brian le n-a choir. Tá géana ann leis. Is le Liam na géana. Bíonn siad ag snámh ar an loch.

Cé h-é fear an sochair? Sin é Brian Ó Néill. Nach breáġ an fear é! Tá sochair nuadh Gaedhealach aige. Tá eolas na h-áite seo aige. Tá Aeridheacht ar siubhal ar an dtaobh eile de'n ġleann, agus tá Brian ag dul ann. Rinnceóir maith iread é agus síor-Éireannach leis. Tá aithne ag Liam air.

CÓMHRÁDH.

Liam. Dia is Muire duit, a Bhrian.

Brian. Dia is Muire duit is Pádraig, a Liam.

Liam. Nach mór an deabhadh atá ort! Tóg do ṡuaimhneas, a duine, agus ná marbh na géana go léir.

Brian. Tura agus do ḡéana! Cad na ṫaoḃ ná fuil tú ar an mbóṫair ag triall ar an Aeirḋeaċt? Is mór an náire ḋúit ḃeiṫ annran agus na buaċailli is na cailíní ag ginnce ṫall annrúd! Téanam ort!

Liam. Maire, tá an lá óg fós.

Brian. Ó, bhortuiġ ort, a ḋuine! Beiḋ an-ghórt ann.

Liam. An mbeiḋ gluaġ mór ag dul ann?

Art. Éirt! Éirt! Éirt! Na fíobairí! Féaċ! Annrúd! A Aṫair, tá na fíobairí ar siuḃal. Éirt leis an gceol!

Brian. Tá an ceart agat, a Airt. Agus tá ceo-bóṫair ag éirġe. Féaċ! Go deimin tá gluaġ mór ag dul ann.

Liam. An mó míle ar fo go dtí páirc na hAeirḋeaċta?

Brian. Níl sé níos mó ná míle ar fo. Beiḋ ginnce agus ceol agus iománuiḋeaċt agus gaċ aon tragar sróirt ann. Anois an t-am agat.

Liam. Is maiṫ é sin. Tá sé ċóṁ maiṫ agam ḃeiṫ ag imṫeaċt.

Brian. Maiṫ an fear! Agus Art, ḃfuil sé ag teaċt?

Liam. Ḃfuil tú ag teaċt, a Airt?

Art. Táim, a Aṫair, agus Brian leis.

Brian. Maiṫ an garsún! Ḃfuil Gaeḋilg agat?

Art. Tá beagán di agam.

Brian. An mbíonn tú ar scoil gaċ lá?

Art. Bím.

Brian. Ḃfuil Gaeḋilg ag an múinteóir?

Art. Ó, tá an-Ġaeḋilg aige.

Brian. Ḃfuil ginnce agat?

Art. Tá. Is maiṫ liom ginnce Gaeḋealaċ.

Brian. Bfuil camán agat, a Airt?

Art. Go deimin tá. Tá camán ag gaċ buaċaill i n-áit ceoil. Bíonn siad ag iomáint gaċ lá.

Brian. Tá go maiċ, a ṁic ó!

Liam. Anois, táim ollaṁ, tá an báu ceangailte agam.

Brian. Go maiċ! Beiḋ mé ag imṫeaċt anois. Tá obair le déanaṁ agam i bPáirc na hAeiṙḋeaċta.

Liam. Go n-éiriġiḋ do bóṫar leat!

Brian. Guṙab aṁlaiḋ ḋíb!

siolla, a whiff of wind (*m.*)
coill, a wood, a grove (*f.*)
sluaġ, a crowd (*m.*)
filleaḋ beag, the kilt (*m.*)
ceangailte, bound, fastened.
deabaḋ, hurry, haste (*m.*)
fé láṫair, at the present time.
ag níġe, washing.
olann, wool (*f.*)

Guṙab aṁlaiḋ ḋuit! The same to you.
Ag tuiall air, to, on the way to.

Cuid a Cúig.—Céad Ceist.

Taḋg agus Máire. (Céad ceist.)

1. Cé h-é sin? Sé sin Taḋg.
2. Agus cé h-é Taḋg? Sé fear an tiġe Taḋg.
3. Cé h-í an ḃean? Sí Máire an ḃean (ḃean Ṫaiḋg).
4. Ḃfuil Taḋg agus Máire pórta? Táid gan aṁras.
5. An fear óg Taḋg? Ní h-eaḋ, aċ fear aorta.
6. Ḃean óg ireaḋ Máire—naċ eaḋ? Ó, ní heaḋ, sean-ḃean ireaḋ Máire.
7. Cad tá ḋ'á ḋéanaṁ ag Taḋg? Tá sé ag léiġeaṁ.
8. Cad ar go ḃfuil sé ag léiġeaṁ? Ar ṗáipéar.
9. Sean-ṗáipéar ireaḋ é —naċ eaḋ? Ní h-eaḋ, aċ páipéar an lae indiu.
10. Ḃfuil sé ag léiġeaṁ ar leaḃar? Níl, aċ ar ṗáipéar nuaḋaċta.
11. Cad atá ar an ḃpáipéar? Tá sgéala nuaḋa ann.
12. Cá ḃfuil Taḋg 'n-a ṡuiḋe? Ag an teine.
13. Cad 'na ṫaoḃ go ḃfuil sé ag an teine? Mar atá an aimsear fuar.
14. An é an geiṁreaḋ atá ann? 'Sé is doċa.
15. Cá ḃfuil cadóg Ṫaiḋg? Tá sí ar ċroċaḋ i n-áit éigin.
16. Cad ċuige go ḃfuil sí ar croċaḋ? Is doċa go ḃfuil sí fliuċ.

17. Ḃfuil Taḋg fuar anoir? Níl, tá sé te.
18. An féidir le Taḋg léiġeaṁ? Is féidir go deiṁin.
19. Ḃfuil an laḋarc go maiṫ ag Taḋg? Níl.
20. Cá ḃfior duit? Tá sséaclaí ar Ṫaḋg.
21. Ḃfuil sséaclaí ar Ṁáire? Níl.
22. Caḋ 'na ṫaoḃ ná fuil sséaclaí ar Ṁáire? Níl sí ag léiġeaṁ agus b'ḟéidir go ḃfuil an laḋarc go maiṫ aici.
23. An mbíonn an laḋarc go hoiċ ag na seandaoiniḃ? Bíonn, de ġnáṫ.
24. Ḃfuil Taḋg ag léiġeaṁ ór ár dto? Is dóċa go ḃfuil.
25. Cá ḃfior duit? Tá Máire ag éisteaċt leis.
26. Ná fuil sé ag léiġeaṁ dó féin? Is deacair a ráḋ.
27. Cá ḃfuil hata Ṫaiḋg? Níl ḟior agam.
28. Ḃfuil foilt ar Ṫaḋg? Níl, tá sé maol, an fear boċt.
29. An féidir le Máire léiġeaṁ? Níl ḟior agam.
30. Ḃfuil ḟior ag Taḋg? Tá.
31. Cad tá ḋ'á ḋéanaṁ ag Máire? Tá sí ag sníoṁ.
32. Cad é an rud é sin? Túrna ireaḋ é.
33. Ḃfuil Máire 'n-a suiḋe ar an dtúrna? Níl, tá sí 'n-a suiḋe ar an stól.
34. Ḃfuil Taḋg 'n-a ḟearaṁ? Níl, tá sé 'n-a ḟuiḋe.
35. Ḃfuil Taḋg ar an stól leis? Níl, tá caṫaoir aige féin.
36. Ḃfuil Taḋg tuirseaċ? Is dóċa go ḃfuil.
37. Cad 'na ṫaoḃ? Bíonn sé ag obair ó ṁaidin go h-oiḋċe.

38. An táilliúir Taḋg? Ní heaḋ, aċ feirmeóir.
39. Ḃfuil Máire ag cainnt le Taḋg? Níl, tá sí 'n-a tosd anois.
40. Cad leis go ḃfuil Máire ag sníoṁ? Le túrna.
41. An péidir le Taḋg sníoṁ? Ní péidir.
42. Cad tá 'n-a láiṁ ag Máire? Tá an cuigealaċ 'n-a láiṁ aici.
43. Cad tá ar an gcuigealaċ? Tá líon uisċe.
44. Ḃfuil Taḋg agus Máire ins an bpárlúr? Níliḋ, táiḋ siad ins an gcistin.
45. Cad 'na ṫaoḃ ná ḃfuil Taḋg ag obair anois? Mar tá obair an lae déanta aige.
46. Ná fuil obair an lae déanta ag Máire fós? Bíonn Máire ag obair i gcoṁnuiḋe.
47. An ḃfuil Máire maol? Níl, go deiṁin.
48. Cad tá ar a ceann? Tá cairḃ ar a ceann.
49. Cairḃ mná—an eaḋ? Ireaḋ.
50. Ḃfuil puibíní ar an gcairḃ? Tá.
51. Ḃfuil aprún uisċe? Tá, agus réal.
52. Ḃfuil an réal ar a nglúiniḃ? Níl, tá sé ar a sliunneánaiḃ.
53. An maiṫ le Máire ḃeiṫ ag sníoṁ? Is maiṫ.
54. An maiṫ le Taḋg ḃeiṫ ag léigeaṁ? Is maiṫ.
55. An é Taḋg an fear is sine sa ṗaróiste? Sé, is ḋóċa.
56. An ḃfuil sé go maiṫ ċun léigeaṁ? Tá.
57. An péidir le duine léigeaṁ agus sníoṁ ar an am ċéadna? Ní péidir.
58. Ḃfuil aiṫne ag Taḋg ar Máire? Tá, sean-aiṫne. Cad na ṫaoḃ ná ḃéaḋ!

59. An tiġearna-talmhan Taḋg? Ní heaḋ. Níl aċ cúpla páirc aige.
60. Ḃfuil capall aige? Tá agus cúpla ceann aca.
61. An mó bó ag Taḋg? Tá ré ba aige.
62. Ḃfuil mac ag Taḋg? Tá, aċ tá ré 'n-a ḟear anoir.
63. Ḃfuil inġean aca? Tá, aċ tá rí pórta.
64. Naċ maiṫ an teine atá ann? Is maiṫ.
65. Ḃfuil gual ar an dteine? Is deacar a ráḋ. B'ḟéidir go ḃfuil móin uirṫi.
66. Ḃfuil Taḋg ar a ḟuaimhnear anoir? Tá. Tá teine maiṫ aige. Tá páipéar aige. Tá caṫaoir ḃreáġ aige.
67. Ḃfuil bríste ḟada air? Níl, aċ bríste-glún ar an rean nóir.
68. An ḟear láidir Taḋg? Níl ré ró-láidir, aċ tá an triláinte go maiṫ aige.
69. An Saranaċ Taḋg? Ní heaḋ, aċ Éireannaċ.
70. An ḃfuil Gaeḋilg aige? Tá, agus go fluirfeaċ.
71. Ḃfuil Gaeḋilg ag Máire? Tá, go deimhin.
72. Ciaca is fine, Taḋg nó Máire? Is deacar a ráḋ.
73. Ḃfuil cailín aimsire aca? Tá.
74. Cá ḃfuil sí anois? Ní ḟeadar, ṁaire.
75. Cá ḃfuil tiġ Ṫaidg? Tá sé ar ṫaoḃ an ḃóṫair.
76. Cá ḃfuil ṡeism Ṫaidg? Tá sí ar ṫaoḃ an ċnuic.
77. Caiṫin a ḃíonn Taḋg ag léiġeaṁ? Isdoiḋċe.
78. An ḟear fial Taḋg? Ireaḋ. Comharsa maiṫ ireaḋ é.

79. An ḟear ḟaiḋḃir é? Tá ré ḟaiḋḃir go leor.
80. An mbíonn Taḋg ag obair coir na teineaḋ? Ní ḃíonn, bíonn ré ag obair amuiġ i ṡna páirceannaiḃ.
81. Cad a ḃíonn ḋá ḋéanaṁ aige inḟ an Earraċ? Bíonn ré ag treaḃaḋ agus ag ḟuirreaḋ agus ag cur ṡíl.
82. Cad a ḃíonn ḋá ḋéanaṁ aige inḟ an Samraḋ? Bíonn ré ag ráḃáil an ḟéir agus ag obair inḟ an bporṫaċ.
83. Cad a ḃíonn 'gá ḋéanaṁ ag Taḋg inḟ an ḃFóġṁar? Bíonn ré ag ṡealaḋóireaċt.
84. Cad a ḃíonn 'gá ḋéanaṁ aige inḟ an nGeiṁreaḋ? Bíonn ré ag treaḃaḋ agus ag ḋéanaṁ a lán ruḋaí eile.
85. An ḟear leirceaṁail Taḋg? Ní h-eaḋ go ḋeiṁin.
86. Ḃruil mear ag na coṁurranaiḃ ar Taḋg? Tá, agus árd-ṁear leis.
87. Naċ cṡorta an ḟear é? Ní cṡorta, is maiṫ an cṡoiḋe atá aige.
88. An ṡséaluiḋe Taḋg? Ireaḋ, bíonn lán an tiġe de ḋaoiniḃ ann gaċ oiḋċe inḟ an nGeiṁreaḋ, ag éirteaċt le Taḋg agus é ag innṡint ṡséal.
89. Go maiṫ! Agus cad a ḋéineann Máire gaċ oiḋċe inḟ an nGeiṁreaḋ? Nuair a ḃíonn Taḋg tuirreaċ bíonn sí ag aṁrán ar an ṡean-nós.
90. An mbíonn ṡinnce ann i n-aon coṡ? Ġeallaim-se ḋuit go mbíonn.
91. An mbíonn Taḋg agus Máire ag ṡinnce? Bíoḋ ciall agat.
92. An mbíonn síobaire ann? Bíonn, agus na ṡinnceóirí is ḟearr ṡa ḟarróirte.

93. Ḃfuil néall coḋlaṫa ar Ṫaḋg fóf? Níl.
94. Naċ macánta an ḃean Máire? Is macánta ṁaire.
95. Caḋ na ṫaoḃ ná fuil na comurrain ann anoċt? B'ḟéidir go ḃfuil an oiḋċe ró-ḟliuċ.
96. An mbíonn an "Ċoróin-Ṁuire" aca gaċ oiḋċe? Bíonn, gan teip.
97. Ḋaoine ḋiaḋa ireaḋ iad, naċ eaḋ? Ireaḋ, molaḋ le Ḋia.
98. Caṫain a mbíonn riad n-a gcoḋlaḋ? Ar a h-aon-ḋéag.
99. Caṫain a mbíonn riad ag éirġe? Gaċ maidean ar a ré a ċlog.
100. Ḃfuil aiṫne agat orṫa um an ḋtaca so? Tá, aiṫne-ṁaiṫ.

DOLLARD, PRINTINGHOUSE, DUBLIN, LIMITED

BOSTON COLLEGE
3 9031 01167995 8

DOES NOT CIRCULATE